

NAJJAČI STAV

OSNAŽIVANJE MLADIH U RIZIKU

Projektne aktivnosti provode se uz finansijsku potporu Ministarstva zdravstva.

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo
zdravstva

Ambidekster klub
Zagreb

Najjači stav - osnaživanje mladih u riziku

Nakladnik: Ambidekster klub

Za nakladnika: Ana Habdija-Šorša

Urednik: Ivana Buljan Babić i Marina Gale

Ilustracije
i grafičko
oblikovanje: Danijel Jaška

U izradi
publikacije
sudjelovali su: Ana Habdija-Šorša, Ivana Buljan Babić,
Ivana Nikolić, Martina Šimunić,
Valentina Kranželić, Dora Dodig Hundrić,
Sabina Mandić, Luka Stanić i Marina Gale

Recenzija: Ivana Ćosić Pregrad

Publikacija "Najjači stav - osnaživanje mladih u riziku" nastala je u sklopu projekta "Najjači stav".

"Projektne aktivnosti provode se uz potporu Ministarstva zdravstva. Sadržaj dokumenta u isključivoj je odgovornosti udruge i ni pod kojim uvjetima se ne može smatrati kao odraz stajališta Ministarstva zdravstva."

AMBIDEKSTER KLUB

Zagreb, 2022, I. izdanje

Financijska podrška: Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske

Najjači stav - osnaživanje mladih u riziku

Zagreb, 2022. godina

SADRŽAJ

Uvodno o publikaciji	7
I ANALIZA POTREBA I RIZIKA MLADIH U LOKALNOJ ZAJEDNICI	8
1. O projektu i procjeni potreba	9
2. Istraživanje u svrhu procjene potreba	10
2.1. Uzorak istraživanja	11
2.2. Instrument za prikupljanje podataka	11
2.3. Postupak prikupljanja i metode obrade podataka	12
3. Rezultati istraživanja	12
3.1. Mentalno zdravlje i ponašanje mladih	12
Vršnjačko nasilje	12
Uporaba psihoaktivnih tvari	14
Kockanje/klađenje	15
Uporaba Interneta	15
Simptomi anksioznosti, stresa i depresivnosti	17
Informiranost o mentalnom zdravlju i ovisnostima i psihološka pomoć	18
Zadovoljstvo životom	19
3.2. Percepcija roditeljskog ponašanja oca i majke	20
3.3. Iskustvo obrazovanja i škole	21
Iskustvo škole i obrazovanja	21
Iskustvo <i>online</i> nastave	22
3.4. Iskustvo COVID-19 pandemije	23
Život tijekom pandemije	23
Iskustvo nastave i školskog života tijekom pandemije	24
4. Naučene lekcije iz procjene potreba	26
5. Zaključno o procjeni potreba	30

II EVALUACIJSKI IZVJEŠTAJ O PROVOĐENJU PROJEKTA “NAJJAČI STAV”	32
1. Uvod	33
2. Opis projekta i aktivnosti	33
Ciljevi projekta	33
Korisnici projekta	34
Projektne aktivnosti	35
3. Metodološki okvir za kreiranje i provođenje evaluacije	37
4. Rezultati evaluacije prema projektnim aktivnostima	37
Aktivnost 1. Provedba istraživanja potreba i rizika mladih u lokalnoj zajednici: analiza podataka; izrada izvještaja	37
Aktivnost 2. Informiranje mladih i njihovih roditelja o mogućnostima uključivanja u projekt i korištenju usluga; predstavljanje rezultata projekta dionicima u lokalnim zajednicama, umrežavanje dionika	39
Aktivnost 3. Identifikacija i selekcija mladih u riziku za tretman, priprema mladih i obitelji za sudjelovanje u programu tretmana	41
Aktivnost 4. Identifikacija volontera u sustavu socijalne podrške za svakog korisnika u tretmanu; održavanje treninga za volontere; mentorski i supervizijski sastanci	41
Edukacije za volontere	42
Uvodna edukacija o volonterstvu	42
Edukacija “Najjači stav” - edukacija volontera za provedbu radionica opće prevencije	42
Edukacija “Mentori u sustavu socijalne podrške”	45
Supervizije i mentorska podrška	48
Aktivnost 5. Provedba tretmanskog programa za mlade u riziku “Najjači stav”	52
Grupni tretman - Agronomska škola Zagreb	52
Individualni tretman	57
Obiteljski tretman/savjetovanje	59
Aktivnost 6. Provođenje psiho-edukacijskih radionica za mlade iz opće populacije	64

Aktivnost 7. Stručno usavršavanje i podrška izvoditeljima i djelatnicima iz parterskih organizacija	70
Aktivnost 8. Prezentacija projektnih aktivnosti i diseminacija rezultata projekta	73
Zaključak	76
III RECENZIJA PREVENTIVNIH I TRETMANSKIH GRUPNIH RADIONICA „NAJJAČI STAV“ NAMIJENJENIH UČENICIMA SREDNJIH ŠKOLA	79
0 Ambidekster klubu	81

Uvodno o publikaciji

Dragi stručnjaci,

publikacija koja se nalazi pred vama nastala je u sklopu **projekta “Najjači stav”** koji ima za cilj pridonijeti **suzbijanju i sprječavanju pojave ovisnosti među mladima te rizično ponašanje djece i mladih** vezano uz eksperimentiranje sa sredstvima ovisnosti. Ideja za objavu ove brošure, došla je iz potrebe da se prikažu rezultati istraživanja procjene potreba i rizika mladih srednjoškolaca u dobi od 15 do 17 godina te učinkovite preventivne i tretmanske intervencije, proizašle direktno iz ispitanih potreba mladih. S njom želimo potaknuti provedbu projekata suzbijanja i sprječavanja ovisnosti koji su nastali aktivnom participacijom mladih i u drugim lokalnim zajednicama.

Radi lakšeg snalaženja, publikacija je podijeljena u tri tematske cjeline: **istraživanje procjene potreba i rizika mladih, vanjska evaluacija projektnih aktivnosti i recenzija provedenih intervencija**. Zbog značajnog utjecaja pandemije na sve aspekte života, imali smo potrebu pitati direktno mlade kako su i o čemu žele razgovarati. Iz analize podataka, zabrinjavajuće velik je broj mladih iz uzorka koji izvještavaju o vrlo prisutnim internaliziranim simptomima – najviše **stresa**, zatim **anksioznosti** pa potom i **depresivnosti**, pri čemu su za sve tri skupine simptoma rezultati relativno visoki i kreću se od 20% i više u kategorijama često i uvijek.

Iako je poznata činjenica kako se mnogi mladi u adolescentsko doba okušaju u konzumiranju sredstava ovisnosti, rezultati istraživanja pokazuju kako mladi u tim ponašanjima ostaju samo ako imaju i drugih problema, kao što su primjerice, upravo navedeni internalizirani simptomi.

Publikacija otvara prostor i daje ideje za bavljenje aktualnim temama vezanim uz **mentalno zdravlje, emocije, ovisnosti te međuljudske odnose** na satovima razrednog odjela ili kroz projektne i izvan-nastavne aktivnosti škola te drugih organizacija i savjetovaništa koji se bave prevencijom i tretmanom ovisnosti.

“Nedvojbeno je riječ o kvalitetnom i znanstveno-utemeljenom programu koji adekvatno odgovara na potrebe djece i mladih u riziku te njihovih obitelji, te u okviru kojeg se pružaju intervencije kojih nedvojbeno nedostaje u sustavu usmjerenom ovoj populaciji korisnika.” zaključile su evaluatorice projekta izv.prof.dr.sc. Dora Dodig Hundić i dr.sc. Sabina Mandić.

Vaš Ambidekster klub

I Analiza potreba i rizika mladih u lokalnoj zajednici

Projekt: "Najjači stav"
Izradila: izv.prof.dr.sc. Valentina Kranželić

1. O projektu i procjeni potreba

Projekt **Najjači stav** udruge **Ambidekster klub** financiran je u okviru natječaja Ministarstva zdravstva pod točkom *PI.B. Projekti prevencije ovisnosti koji su u skladu s Europskim standardima za kvalitetnu prevenciju zlouporabe droga (EDPQS)*. **Opći cilj projekta** je pridonijeti suzbijanju i sprječavanju pojave ovisnosti među mladima te rizično ponašanje djece i mladih vezano uz eksperimentiranje sa sredstvima ovisnosti, kao i drugih, s ovisnostima povezanih, poremećaja u ponašanju u mladih, provođenjem i korištenjem rezultata inovativnog projekta usmjerenog univerzalnoj, selektivnoj i indiciranoj prevenciji ovisnosti u adolescenata.

Projekt Najjači stav natjecao se u kategoriji programa prevencije usklađenih sa standardima kvalitete u području te je stoga važan element projekta bila i procjena potreba. **Procjena potreba** je u projektu izvedena putem osmišljavanja i provođenja opsežnog istraživanja koje je omogućilo prikupljanje vrijednih podataka. **Cilj procjene potreba** bio je dvojak. Prvenstveno je procjena potreba omogućila podatke za provođenje programa Najjači stav, a ujedno je pružila i uvid u potrebe ciljane populacije za budućim preventivnim i drugim intervencijama. **Ciljana populacija** ovog projekta, ali i šireg djelovanja Udruge Ambidekster, jesu mladi s rizičnim oblicima ponašanja, mladi s problemima u ponašanju, djeca iz obitelji u sustavu socijalne skrbi koji su u riziku od razvoja ovisnosti/ovisničkog životnog stila vezano uz različita sredstva i oblike ovisnosti (legalne i ilegalne supstance, kockanje i kladenje, ovisnost o novim tehnologijama) u dobi od 15 do 17 godina. S obzirom na to da su mladi u srednjoškolskoj dobi zbog svojih značajki povezanih s adolescencijom u pogodnom razvojnom trenutku za prevenciju ovisničkih ponašanja, procjena potreba provedena je u partnerskim srednjim školama na području grada Zagreba čiji su učenici ujedno i korisnici projektnih aktivnosti. Na taj način su nam učenici koji su sudjelovali u istraživanju i procjeni potreba omogućili značajne informacije i smjernice za kreiranje intervencija usmjerenih njima samima, ali i njihovim budućim kolegama i kolegicama srednjoškolcima koji će se u narednim godinama naći u njihovim školskim klupama, ili pak, na žalost, izvan njih, ali obuhvaćeni odgovarajućim intervencijama u zajednici.

2. Istraživanje u svrhu procjene potreba

Procjena potreba u okviru projekta Najjači stav provedena je obuhvatnim istraživanjem kojim su prikupljeni značajni podaci, a koji će na narednim stranicama biti predstavljeni u svjetlu njihove vrijednosti za kreiranje i prilagođavanje preventivnih intervencija programa Najjači stav korisnicima. Podaci omogućuju dublje i opsežnije analize, što ostaje i učiniti u narednom razdoblju kako bi se maksimalno iskoristili za osmišljavanje i ponudu novih/inovativnih programa ciljanoj populaciji adolescenata u riziku za razvoj problema u ponašanju. Istraživanje sa srednjoškolicima je provedeno u skladu s etičkim načelima i uz dozvolu Ministarstva znanosti i obrazovanja, na temelju stručnog mišljenja Agencije za odgoj i obrazovanje (*detalji dostupni u projektnoj dokumentaciji kod Udruge Ambidekster klub*).

Tablica 1. Programi koje pohađaju sudionici istraživanja

	Apsolutna frekvencija	Relativna frekvencija	Valjani postotak	Kumulativni postotak
Agrotehničar	19	5.4	5.4	5.4
agroturistički tehničar	20	5.7	5.7	11.1
cnc operater	16	4.5	4.5	15.6
Cvječarstvo	15	4.3	4.3	19.9
Fitofarmaceut	25	7.1	7.1	27.0
Mehatroničar	20	5.7	5.7	32.7
poljoprivredni tehničar	20	5.7	5.7	38.4
poslovni tajnik	48	13.6	13.6	52.0
računalni tehničar	15	4.3	4.3	56.3
strojarski tehničar	55	15.6	15.6	71.9
strojarsko računalni tehničar	18	5.1	5.1	77.0
tehničar za vozila	14	4.0	4.0	81.0
upravni referent	67	19.0	19.0	100.0
Total	352	100.0	100.0	

2.1. Uzorak istraživanja

U istraživanje su bila uključena ukupno 352 sudionika (od toga 50,9% muških), učenika i učenica triju zagrebačkih srednjih škola – Upravne škole Zagreb (32,8%), Strojarske tehničke škole Fausta Vrančića (39,1%), Agronomske škole Zagreb (28%) – i pripadajućih 13 programa obrazovanja (Tablica 1.).

Istraživanjem je obuhvaćeno 18 drugih i trećih razreda navedenih škola i programa. Sudionici su u vrijeme ispunjavanja upitnika bili u dobi između 16 i 18 godina s time da ih je najviše imalo 16 godina (56,4%), zatim 17 godina (41,8%) a tek neznatan broj ih je već napunilo 18 godina (1,8%).

Na upit kako procjenjuju prihode u svojoj obitelji, najviše sudionika (44,9%) smatra da su dobrostojeći, ali bi morali uzeti kredit za kupnju auta ili odlazak na skupi odmor. Nadalje, njih 34,1% smatra da su dobrostojeći i lako si mogu priuštiti kupnju automobila ili odlazak na putovanje. Da imaju dovoljno za hranu i odjeću, ali kupnja uređaja je izazov smatra 14,6% sudionika, a njih 6,4% smatra da žive štedljivim životom, imaju dovoljno novca da pokriju osnovne potrebe, ali kupnja nove odjeće je izazov.

2.2. Instrument za prikupljanje podataka

U svrhu prikupljanja podataka izrađen je *Upitnik za učenike u okviru projekta Najjači stav* koji je nastao kombinacijom i modifikacijom više instrumenata dostupnih kod voditelja projekta Najjači stav. Upitnik je u privitku izvještaja.

Upitnikom su pokriveni individualni rizični i zaštitni čimbenici, te oni iz okruženja. Pod **individualnima** su obuhvaćeni neki značajni čimbenici u domeni mentalnog zdravlja te najčešća rizična ponašanja mladih – vršnjačko nasilje, uporaba psihoaktivnih tvari, kockanje/klađenje, korištenje Interneta, anksioznost, stres i simptomi depresivnosti. Također, ovim dijelom upitnika prikupljeni su i podaci o informiranosti mladih o mentalnom zdravlju i ovisnostima, njihovom iskustvu traženja i dobivanja psihološke pomoći te zadovoljstvo životom općenito i zadovoljstvo pojedinim aspektima života.

Vanjski čimbenici obuhvaćeni ovim istraživanjem odnose se na iskustvo u obitelji, školi i COVID-19 pandemiji. **Obiteljski** čimbenici sadrže percepciju roditelja (posebno oca i posebno majke) u okviru njihovih roditeljskih vještina i ponašanja, procjena prihoda u obitelji od kojih obitelj živi, te neka ponašanja članova obitelji. **Školski** čimbenici su pokriveni ispitivanjem iskustva obrazovanja sudionika istraživanja u školi i u okviru *online* nastave. Iskustvo **COVID-19 pandemije** opisano je pitanjima o utjecaju pandemije na svakodnevni život sudionika te posebno na njihovo iskustvo školovanja tijekom pandemije.

2.3. Postupak prikupljanja i metode obrade podataka

Nakon dobivenih dozvola nadležnih službi (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Agencija za odgoj i obrazovanje), prikupljanje podataka su proveli zaposlenici, suradnici i volonteri Udruge Ambidekster klub u svibnju, lipnju, rujnu i listopadu 2022. godine metodom papir-i-olovka. U dogovoru sa stručnim djelatnicima škola educirani ispitivači su zamolili učenike da tijekom jednog školskog sata ispunite upitnik pri čemu im je objašnjena svrha i cilj istraživanja, način ispunjavanja upitnika, način na koji im se jamči zaštita i povjerljivost (tajnost) podataka, eventualni rizici koji bi mogli nastati tijekom popunjavanja upitnika ili nakon njega te informacija da od istraživanja mogu odustati u bilo kojem trenutku. Nakon toga učenici su dali usmeni pristanak za ispunjavanje upitnika što je u skladu s etičkim zahtjevima istraživanja s djecom i mladima. Prema Etičkom kodekstu istraživanja s djecom nije bio potreban pismeni pristanak roditelja, već su roditelji informirani putem letka koji je podijeljen učenicima prije istraživanja.

Prikupljeni podaci uneseni su u statistički program za obradu podataka te se pristupilo logičkoj provjeri podataka. Nakon logičke provjere podataka provedene su deskriptivne analize s podacima o apsolutnim i relativnim frekvencijama odgovora te srednjim vrijednostima odgovora na pojedinim pitanjima na čemu se i temelji ovo izvješće i procjena potreba.

3. Rezultati istraživanja

Ključni rezultati istraživanja organizirani su u sljedeća područja života adolescenata: (3.1.) mentalno zdravlje i ponašanje, (3.2.) percepcija roditelja, (3.3.) iskustvo obrazovanja te (3.4.) iskustvo COVID-19 pandemije.

3.1. Mentalno zdravlje i ponašanje mladih

Mentalno zdravlje i ponašanje sudionika istraživanja u okviru upitnika obuhvaćeno je pitanjima o vršnjačkom nasilju, uporabi psihoaktivnih tvari, kockanju/klađenju, korištenju Interneta, internaliziranim simptomima, informiranosti o mentalnom zdravlju i ovisnostima, traženju i dobivanju psihološke podrške te zadovoljstvu životom.

Vršnjačko nasilje

Podaci o vršnjačkom nasilju prikupljeni su upitnikom od 9 pitanja o učestalosti svjedočenja ili sudjelovanja u nasilnom ponašanju bilo kao počinitelj nasilja bilo kao osoba koja doživljava nasilje ili strah od njega, tijekom tekuće/prošle školske godine. Sudionici su odgovarali na svako pitanje jednim od odgovora: *nikada, jednom, nekoliko puta, jednom mjesečno, jednom tjedno, svaki dan.*

Iz podataka prikazanih u Tablici 2. moguće je vidjeti kako učenici izvještavaju u prilično većem broju da su svjedočili nasilju od onoga što izvještavaju o nasilnom ponašanju kojeg su doživjeli ili počinili. Tako je 53% učenika odgovorilo da je svjedočilo nasilju, od čega je 23,6% sudionika izjavilo da je nekoliko puta svjedočilo nasilju, a njih čak 17,1% da se to u školskoj godini događalo jednom tjedno ili svaki dan. Kada je u pitanju izloženost fizičkom nasilju, ismijavanju ili isključivanju, 17,8% sudionika istraživanja izjavljuje kako se to događalo jednom ili nekoliko puta tijekom školske godine, ali manje od jednom mjesečno. Zanimljivo je da je izloženost nasilju putem Interneta (ismijavanje putem

društvenih mreža i sl.) prisutna u manjem postotku pa 8,3% učenika i učenica izjavljuje da im se to dogodilo jednom i nekoliko puta prošle godine, a 8,8% ih je izjavilo da su to činili oni. Od straha da bi se mogao dogoditi napad, 4,6% učenika je izostalo iz škole jednom ili nekoliko puta, a njih 13,2% izjavilo je da im je uništena neka imovina, jednom ili nekoliko puta. Kad su upitani koliko su sudjelovali u tučnjavi tada vidimo da je 12,3% učenika imalo to iskustvo jednom ili nekoliko puta u prošloj školskoj godini.

Tablica 2. Doživljaj vršnjačkog nasilja – relativne frekvencije (%)

	nikada	jednom	nekoliko puta	jednom mjesečno	jednom tjedno	svaki dan
Koliko često si tijekom ove školske godine vi-djeo/vidjela da netko od tvojih vršnjaka zlostavlja (npr. fizički napada, ismijava, isključuje...) drugog učenika?	47,0	9,7	23,6	2,6	7,1	10,0
Koliko često si ti bio/la izložen/a zlostavljanju (npr. fizički napad, ismijavanje, isključivanje...) od strane vršnjaka tijekom ove školske godine?	75,4	8,9	8,9	1,4	1,4	4,0
Koliko često si bio/la izložen/a nasilju putem Interneta (npr. ismijavanje putem Facebooka, Viber-a...) od strane vršnjaka tijekom ove školske godine?	89,2	4,3	4,0	0,9	0,9	0,9
Koliko često si ti bio/la nasilan/na prema drugima putem Interneta (npr. ismijavanje putem Facebook-a, Viber-a...) tijekom ove školske godine?	86,9	3,1	5,7	1,1	0,3	2,8
Koliko si često tijekom ove školske godine izostao/la iz škole jer si se u školi ili na putu do i iz škole osjećao/la kao da te netko može napasti?	95,1	2,3	2,3	/	0,3	/
Koliko često je tijekom ove školske godine netko ukrao ili oštetio tvoje privatno vlasništvo kao što su mobitel, odjeća ili knjige?	85,1	10,3	2,9	0,9	0,6	0,3
Koliko ti je puta tijekom ove školske godine netko prijetio ili te ozlijedio s nekim oružjem poput palice, noža ili boksera?	95,4	2,3	1,4	0,3	0,3	0,3
Koliko si puta u ovoj školskoj godini sudjelovao/la u tučnjavi?	85,4	6,6	5,7	1,1	0,6	0,6
Koliko si puta u ovoj školskoj godini bio/la ozlijeđen/a ili morao/la potražiti liječničku pomoć zbog sudjelovanja u tučnjavi?	98,3	0,9	0,3	0,6	/	/

Uporaba psihoaktivnih tvari

Eksperimentiranje s psihoaktivnim tvarima ispitivano je pitanjima o dobi prvog korištenja cigareta, alkohola i marihuane te učestalosti korištenja alkohola pa i onog ekscitativnog, zatim korištenja marihuane, kokaina, inhalacijskih sredstava, sintetičkih kanabinoida i drugih droga. Sudionici istraživanja upitani su koliko su imali godina kada su prvi put probali cigaretu, alkohol i marihuanu te koliko su imali godina kada su počeli redovito piti alkohol (najmanje 1-2 puta mjesečno).

Na prvi pogled iz podataka je uočljivo kako je **alkohol** preferirana psihoaktivna tvar kod sudionika istraživanja. Tek nešto manje od 10% sudionika izjavljuje da nikada nisu pili alkohol, a čak 18,2% sudionika koji su pili alkohol (više od 1-2 gutljaja) kažu da su to prvi puta učinili kad su imali 10 ili manje godina. Sljedećih 17,3% kaže da su prvi put pili alkohol sa 15 godina, zatim njih 16,7% kaže da se to dogodilo s 14 godina. Nešto više od polovice sudionika (50,1%) izvještava o redovitom pijenju alkohola (1-2 puta mjesečno i više), a tu nezgodnu naviku započeli su uglavnom sa 16 (19,3%) ili 15 godina (13,5%). U zadnjih 30 dana sudionici izvještavaju najviše o konzumaciji alkohola pa tako njih 70,6% izjavljuje da je konzumiralo alkohol i to 1-2 puta njih 30,9%, 3-5 puta 17,7% što bi govorilo o nekom tjednom ritmu pijenja alkohola, za pretpostaviti je vikendom. Ima sudionika, i to nemali broj koji su u posljednjih 30 dana alkohol konzumirali 6-9 puta (8%), više od 10 puta (5,4%) i više od 20 puta (8,6%). U dva tjedna prije ispunjavanja upitnika 37,7% sudionika je samoprocijenilo da je ekscitativno pilo, odnosno da je popilo pet ili više alkoholnih pića za redom. Njih 25,5% učinilo je to jednom ili dvaput u ta dva tjedna, a njih 6,3% je ekscitativno pilo 3-5 puta. Ukupno 4,9% ispitanika u tom je razdoblju ekscitativno pilo 6 i više puta.

Cigarete nikada nije probalo 28,5% sudionika, a oni koji jesu većinom su počeli s 15 godina (17,3%) i 14 godina (13,8), a njih čak 13,3% je prvi put probalo cigaretu s 10 i manje godina. **Marihuanu** je do trenutka ispunjavanja upitnika probalo 27,8% sudionika, a najčešće su se u prvo konzumiranje upustili s 15 ili 16 godina (ukupno 13,8% sudionika). Ukupno 18,6% sudionika istraživanja kaže da je u zadnjih 30 dana koristilo marihuanu, a najviše njih procjenjuje da je to bilo 1-2 puta (9,1%), dok 4,6% kaže 3-9 puta, a 4,8% sudionika izjavljuje da je marihuanu koristilo više od 10, pa i više od 20 puta. Sintetičke kanabi-

Kockanje/klađenje

Na upit o **klađenju i kockanju** adolescenti iz obuhvaćenog uzorka odgovarali su kockaju li i/ili klade li se te su davali procjene učestalosti pojedinih oblika kockanja i klađenja. Iz podataka tako proizlazi da je njih 13,1% u proteklih 30 dana imalo iskustvo klađenja za novac ili neku drugu vrijednost. Na pitanje koliko često su se angažirali u tim ponašanjima tijekom zadnjih godinu dana, najviše ih procjenjuje da su igrali loto ili neku strugalicu (njih 23,8%), a njih 10,3% kaže da je to bilo samo jednom. Vrlo mali dio sudionika izjavljuje da to čini češće. Sljedeći najprisutniji oblik kockanja jest klađenje u kladionici i 13,8% sudionika kaže da se kladilo u zadnjih godinu dana, a njih 8,7% kaže da je to bilo jednom i nekoliko puta tijekom godine. Ukupno 5,1% sudionika izjavljuje kako se kladilo jednom ili dva puta mjesečno, jednom ili dva puta na tjedan ili pak gotovo svaki dan. Nadalje, 10,5% sudionika izjavilo je da se kartalo za novac (6,3% učinilo je to jednom ili nekoliko puta u godini), a 10,3% sudionika ima iskustvo kockanja u kasinu pri čemu je njih 7,4% učinilo to jednom ili nekoliko puta tijekom zadnjih 12 mjeseci. Kockanje za novac na Internetu izjavljuje njih 8,6%, a 3,2% ih to radi jednom mjesečno i češće. Postoji mali broj sudionika istraživanja (njih 10-ak za svaki oblik kockanja) koji se u navedenim ponašanjima nalaze učestalo pa je svakako na njih potrebno obratiti pažnju.

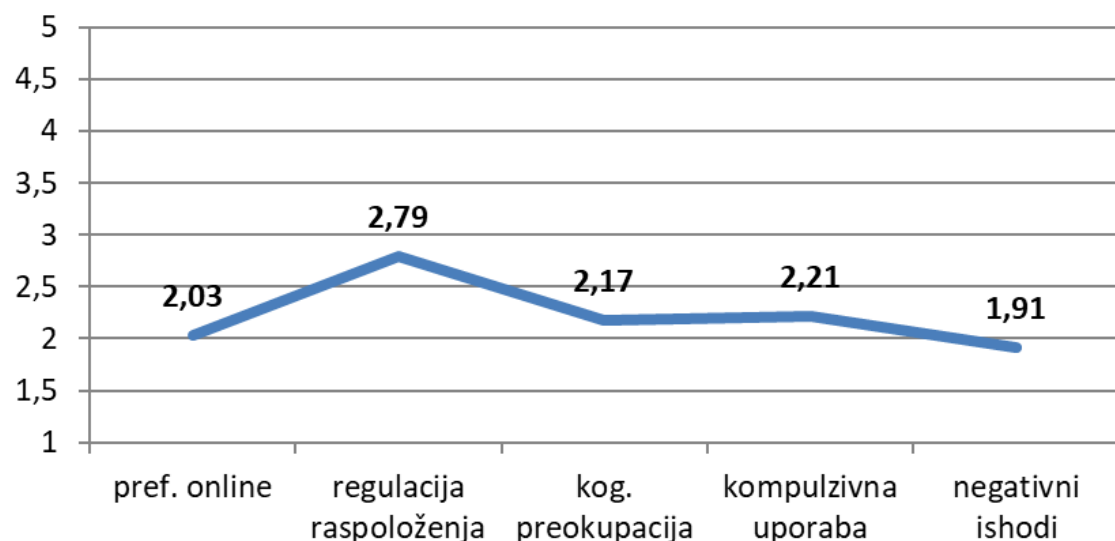
Uporaba Interneta

Za ispitivanje odnosa s Internetom korištena je modificirana *Skala problematične uporabe Interneta GPI-US2* (Caplan, 2010) koja sadrži 21 česticu raspoređenu u sljedeće subskale: (1) preferirana *online* socijalna interakcija, (2) regulacija raspoloženja, (3) kognitivna preokupacija, (4) kompulzivna uporaba Interneta i (5) negativni ishodi uporabe Interneta. Za potrebe ove procjene potreba originalna skala od 8 stupnjeva (od «u potpunosti se slažem» do «u potpunosti se ne slažem») zamijenjena je skalom od 5 stupnjeva (1-uopće se ne slažem, 2-ne slažem se, 3-niti se slažem niti se ne slažem, 4-slažem se, 5-u potpunosti se slažem). Čestice su oblikovane na način da viši rezultat znači više problematične uporabe.

Iz prikaza 1. koji sadrži prosječne vrijednosti po subskalama vidi se da su prosječne vrijednosti za sve subskale u rasponu odgovora od 1 do 3 što govori kako se sudionici prosječno nalaze u području odgovora koji ne ukazuje na veliku priutnost problematične uporabe Interneta. Najviši rezultat je onaj na subskali *regulacija raspoloženja* što znači da od obuhvaćenih pokazatelja problematične uporabe Interneta sudionici istraživanja najviše problema pokazuju upravo u tom području. Pregledom relativnih frekvencija odgovora u području regulacije raspoloženja vidljivo je kako 38,4% sudionika izjavljuje da je koristilo Internet za razgovor s drugima kada su se osjećali izolirano, njih 28,9% je koristilo Internet da bi se osjećali bolje kada su bili u nevolji, a čak 40,3% je koristilo Internet da bi se osjećali bolje. Uzevši u obzir razdoblje pandemije, navedeni rezultate moguće je promatrati u nekom drugom svjetlu od isključivo onog koji korištenje Interneta u svrhu poboljšanja raspoloženja svrstava u pokazatelje problematične uporabe Interneta.

Prikaz 1. Problematična uporaba Interneta – prosječne vrijednosti na skali od 5 stupnjeva (viši rezultat, više problematične uporabe)

Problematična uporaba Interneta - prosječne vrijednosti

Na subskali *kompulzivne uporabe Interneta* (srednja vrijednost rezultata 2,21) podaci ukazuju na 24,1% adolescenata iz uzorka koji imaju poteškoće s kontroliranjem količine vremena provedenog na Internetu, pa njih 16,4% kaže da im je teško kontrolirati korištenje Interneta, a 7,2% ih izjavljuje da se teško odupiru porivu za Internetom. *Kognitivna preokupacija* sa srednjim rezultatom 2,17 je subskala na kojoj 18,9% sudionika izjavljuje da kad neko vrijeme nisu online, zaokupiraju se razmišljanjem o odlasku na Internet, 13,9% bi ih se osjećalo izgubljeno kada ne bi mogli ići na Internet, a njih 5,2% opsesivno razmišlja o odlasku na Internet kada su izvan mreže. Subskala *preferiranje online socijalnih interakcija* (srednji rezultat 2,03) govori kako manji broj sudionika, njih 9,5%, preferira društvene interakcije na mreži u odnosu na interakcije licem u lice. Njih 10,6% izjavljuje kako im je *online* interakcija ugodnija od one uživo, a 10,9% sudionika više voli komunicirati s ljudima na mreži nego licem u lice. Rezultati na zadnjoj subskali, *negativni ishodi uporabe Interneta* (srednja vrijednost 1,91) pokazuju kako 11,7% sudionika smatra da im je njihova uporaba Interneta otežala upravljanje vlastitim životom, njih 12,7% propustilo je druženja ili aktivnosti uživo zbog korištenja Interneta, a 9,7% ih smatra da im je njihova uporaba Interneta uzrokovala probleme u životu.

Adolescenti i adolescentice iz istraživanja upitani su i da procijene **koliko prosječno vremena dnevno provedu na društvenim mrežama i u igranju video igara**. Tako je iz podataka uočljivo da se mladi iz uzorka daleko više nalaze na **društvenim mrežama** (98,2%) nego što li ih igra video-igre (47,9%). Na

društvenim mrežama izjavljuju da provode od 5 do 720 minuta dnevno, a najviše ih se nekako slaže da su na društvenim mrežama dnevno 2 sata (13,8%), zatim 3 sata (14,4%), 4 sata (12,2%) te 5 sati (10,7%). To bi značilo da više od polovine mladih uključenih u istraživanje na društvenim mrežama dnevno provede od 2 do 5 sati. Definitivno manji broj mladih iz istraživanja igra **video-igre** (47,9%), a u toj aktivnosti provode prosječno od 15 do 600 minuta dnevno. Najviše onih koji igraju, njih 11%, u video-igramu provedu 1 sat dnevno, zatim njih još 5% izjavljuje da igraju 30 minuta dnevno, a dodatnih 4,7% igra video-igre 3 sata dnevno. To bi značilo da otprilike 20% mladih prosječno igra video-igre pola do 3 sata dnevno.

Simptomi ansioznosti, stresa i depresivnosti

Za stjecanje uvida u neke internalizirane simptome i ponašanja korištena je Skala depresivnosti, ansioznosti i stresa DASS-21 (Lovibond, Lovibond, 1995). Skala sadrži 21 česticu organiziranu u tri subskale samoiskaza koje mjere emocionalno stanje depresivnosti (7 čestica), ansioznosti (7 čestica) i stresa (7 čestica). Učenici i učenice su bili zamoljeni procijeniti koliko se svaka tvrdnja odnosila na njih u proteklom tjednu i to na skali: 1- uopće se ne odnosi na mene, 2 – ponekad ili donekle se odnosilo na mene, 3 – često ili većinom se odnosilo na mene, 4 – gotovo uvijek ili uvijek se odnosilo na mene. Tako veći rezultat prosječne vrijednosti znači i višu prisutnost simptoma.

Na subskali **simptoma depresivnosti** rezultati pokazuju kako je najviše sudionika (39,9%) imalo često/

većinom i gotovo uvijek/uvijek problem natjerati se da se pokrenu, da nešto naprave. Njih 27,3% se u proteklom tjednu često ili uvijek osjećalo potišteno i tužno, a 23,8% je izjavilo da se u tom razdoblju osjećalo kao da se nisu imali čemu veseliti. Oko četvrtine sudionika (24,1%) se u proteklom tjednu često ili uvijek osjećalo kao osoba koja ne vrijedi mnogo. Čak 22,7% sudionika istraživanja je u proteklom tjednu često ili uvijek osjećalo da je život besmislen.

Od **simptoma ansioznosti** sudionici su najviše kod sebe primjećivali zabrinutost pa ih je 28,4% bilo zabrinuto zbog situacija u kojima bi se mogli uspaničiti i napraviti budalu od sebe, što je ujedno vjerojatno i najveći adolescentski strah. Što se tiče tjelesnih simptoma ansioznosti, nešto više od četvrtine (22,8%) sudionika osjećalo je drhtanje (npr. tresle su im se ruke), a njih 24,8% ih je bilo svjesno kako im srce ubrzano kuca, iako nisu ništa naporno radili. Bezrazložni strah je u proteklom tjednu često ili uvijek osjetilo 15,9% sudionika istraživanja.

Od **simptoma stresa** sudionici kao često i uvijek prisutno ističu da im se bilo teško smiriti (35,2%), da su bili skloni pretjeranom reagiranju na neke situacije (30,6%), te da su osjetili jaku nervozu i bili puni negativne energije (31,5%). Također, primijetili su da se uzrujavaju (32,2%) i da im se bilo teško opustiti (28,8%).

Od navedenih tri skupine simptoma kao najviše prisutni ističu si sve simptomi stresa, ali nije zanemariv, dapače, vrlo je visok i postotak mladih koji uvijek ili često osjećaju simptome depresivnosti i ansioznosti.

Informiranost o mentalnom zdravlju i ovisnostima i psihološka pomoć

Budući da podaci o mentalnom zdravlju i ovisnostima ukazuju na broj mladih koji su u potrebi za specifičnim psihosocijalnim intervencijama, a svi u potrebi za preventivnim intervencijama, zanimljivo je bilo ispitati i kakva je informiranost mladih o mentalnom zdravlju, ovisnostima, a zatim i koje su im usluge u tom području dostupne te koje su eventualno i koristili.

Na upit o znanjima, odnosno **informiranosti o ovisnostima i mentalnom zdravlju**, mladi su zamoljeni da se procjene školskom ocjenom (od 1 do 5) u svakom od navedenih područja. Tako si za znanja o ovisnostima daju prosječnu ocjenu 3,83, a za znanja o mentalnom zdravlju ocjenu 3,78. Njih 66,9% smatra da se o tim temama nedovoljno priča u školama. Sami se o tome informiraju najviše preko Interneta i društvenih mreža (58,4%), zatim od roditelja (19,5%), prijatelja (10%), u školi (6,8%) i iz udruga (1,8%). Njih 83,9% izjavljuje da su o ovisnostima i mentalnom zdravlju pričali u školi te se njih 48,3% sjeća da su u školi sudjelovali na radionicama iz tog područja. Na upit koje su to bile teme navode cijeli niz tema: ovisnosti (alkohol, cigarete, droge, kockanje), mentalno zdravlje (anksioznost, kako vidimo sebe, body positivity, poremećaji u prehrani, samoubojstvo, stres,...), vršnjačko nasilje (fizičko, seksualno i kibernetičko nasilje), te akademske vještine (kako bolje učiti, škola).

Zanimljivo je ovdje po važnosti rangirati teme za koje mladi smatraju da bi se o njima trebalo više pričati u školi (postotak učenika koji je odgovorio s «da», da želi da se o toj temi više priča u njihovoj školi):

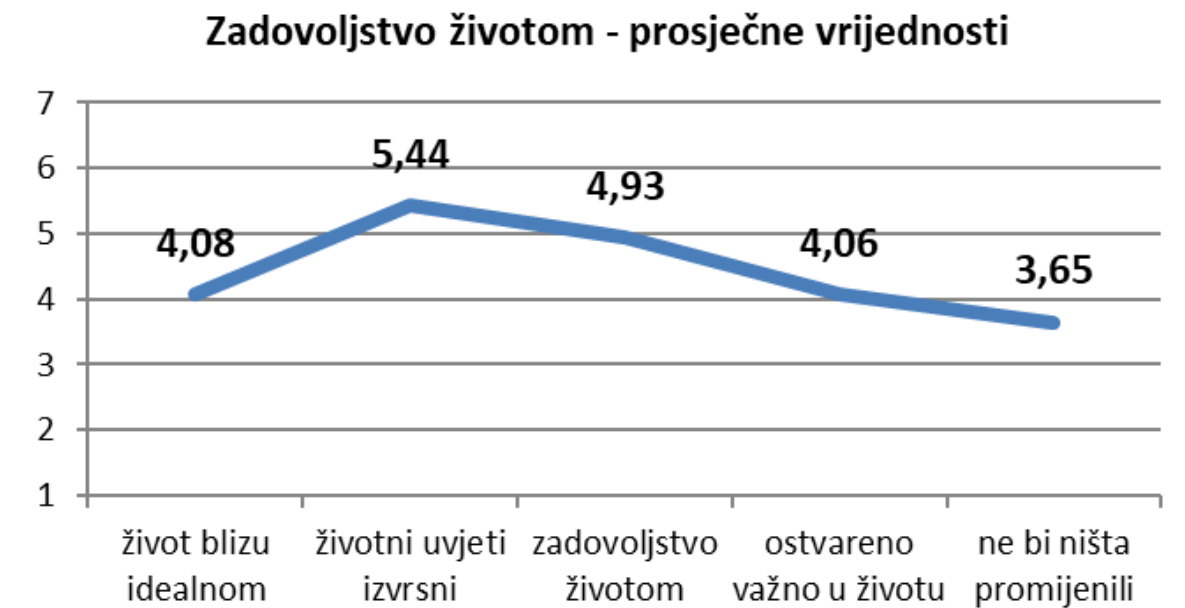
1. Mentalno zdravlje — 61,7%
2. Ovisnosti — 45,7%
3. Građanski i seksualni odgoj — 44,6%
4. Emocije — 42,0%
5. Vršnjačko nasilje — 38,9%
6. Ljudska prava — 34,0%
7. Nasilje u partnerskim vezama — 26,9%
8. Volontiranje — 16,6%
9. Nešto drugo – 7,7% - budućnost, karijera i posao, financijska pismenost, samostalan život, klimatske promjene

Ukupno 23,5% mladih izjavljuje da je bilo uključeno u neku vrstu **psihološke pomoći** (npr. savjetovanje, psihoterapija), a njih 54,5% zna gdje bi se obratili ako bi zatrebali psihološku pomoć. Kao moguće izvore psihološke pomoći navode niz odgovora, a najčešće navode psihologe i druge članove stručne službe te nastavnike u školama, roditelje, braću/sestre, djedove/bake, psihološke klinike i stručnjake iz bolnica (Rebro, Kukuljevićeva, Jankomir, Vrapče, psihijatar, doktor,...), udruge (npr. Ambidekster klub, Luka Ritz, Poliklinika, Plavi telefon), zatim crkvu i svećenika, te Internet i prijatelje.

Zadovoljstvo životom

U ispitivanju zadovoljstva života sudionika istraživanja korištena je *Skala zadovoljstva životom* (Diener i sur., 1985) od 5 tvrdnji sa skalom odgovora 1 – 7 pri čemu je 1 – uopće se ne slažem, a 7 – u potpunosti se slažem. Veći rezultat znači i veće zadovoljstvo pojedinim ispitanim aspektom života. Navedenoj skali pridodana je i jedna tvrdnja o općenitom zadovoljstvu životom na kojoj su sudionici svoje općenito zadovoljstvo životom procjenjivali na skali odgovora od 1 do 10 pri čemu je 1 – uopće nisam zadovoljan, a 10 – u potpunosti sam zadovoljan. Veći rezultat također govori o većem zadovoljstvu životom.

Prikaz 2. Zadovoljstvo životom – prosječne vrijednosti odgovora na skali 1 – 7

Iz rezultata je vidljivo kako su sudionici prilično zadovoljni svojim životom općenito te se prosječni rezultat samoprocjene nalazi na rezultatu 7,08 (od mogućih 10). U prikazu 2. nalaze se prosječne vrijednosti za pojedini aspekt života i tu je vidljivo kako se rezultati sudionici istraživanja nalaze u gornjoj polovini skale što znači prema većem zadovoljstvu. Ipak, najmanje se slažu s izjavom da kad bi živjeli ispočetka ne bi ništa mijenjali (prosječan rezultat 3,65), slijede izjave da su do sada ostvarili važne stvari koje žele u životu (4,06), život im je u skladu s onime što smatraju idealnim (4,08), zadovoljni su svojim životom (4,93) a najviše se slažu s tvrdnjom da su njihovi životni uvjeti izvrsni (5,44).

3.2. Percepcija roditeljskog ponašanja oca i majke

Percepcija roditeljskog ponašanja oca i majke ispitivana je primjenom upitnika *Percipirana podrška roditelja autonomiji P-PASS* (Mageau i sur., 2015). Učenici su za svaku od 24 tvrdnji procjenjivali koliko se slaže s njihovom percepcijom roditeljskog ponašanja posebno oca, posebno majke (ukupno 48 čestica). Ponudeni su odgovori na skali od 5 stupnjeva pri čemu je 1 – uopće ne, a 5 – u potpunosti da. Tvrdnje opisuju dva konstrukta – podršku autonomiji i psihološku kontrolu. Podrška autonomiji sastoji se od omogućavanja izbora u razumnim granicama, objašnjavanja razloga za roditeljsko postupanje, te svjesnosti, prepoznavanja i prihvaćanja djetetovih osjećaja. Psihološka kontrola sastoji se od prijetnje kaznama, izazivanje krivnje kod djece i poticanje postizanja. Uz navedeni upitnik dodana su još dva pitanja o roditeljima, a odnose se na primjećivanje roditelja da njihova djeca rade nešto dobro i izražavanja roditeljskog ponosa na svoju djecu.

U okviru **podrške autonomiji**, u dijelu omogućavanja razumnih izbora podaci pokazuju da se sudionici istraživanja u velikoj mjeri slažu s tvrdnjom da im roditelji, u razumnim granicama, dopuštaju donositi odluke o svojem ponašanju (66,8% za majku, 65,4% za oca) kao i odabrati aktivnosti (85,9% za majku, 84,9% za oca). Također, njih preko 70% smatra da je njihovom ocu i majci bilo važno uzeti u obzir njihovo mišljenje kada bi donosili odluke koje ih se tiču, a preko 65% ih smatra da su njihovi roditelji nadali da će oni izabrati ono što odgovara njihovim interesima bez obzira kakvi su interesi roditelja. Kada je u pitanju objašnjavanje razloga roditeljskog postupanja prema njima, preko 50 % ispitanika smatra da su njihovi roditelji u velikoj mjeri davali razloge za svoje roditeljsko postupanje prema njima, a najviše ih se slaže s tvrdnjom «kada nešto nisam smio/smjela napraviti, uglavnom sam znao/la zašto». U području svjesnosti, prepoznavanja i prihvaćanja osjećaja vlastite djece podaci pokazuju kako su tu sudionici istraživanja manje sigurni pa tako iz podataka proizlazi da se čak 30,8% sudionika ne smatra da se njihova majka može staviti u cipele svoje djece, njih, adolescenata, i razumjeti njihove osjećaje, a taj postotak za očeve je još viši i iznosi 33%. Nadalje, preko 20% adolescenata iz uzorka ne smatra da su ih roditelji slušali kada se nisu slagali s njima, roditeljima.

U okviru **psihološke kontrole** sudionici su procjenjivali koliko se njihovi roditelji u odgoju služe prijetnjom kaznama pa tako 24,7% sudionika smatra da im majka, a njih 24,5% da im otac prijeti da će im uskratiti neke stvari ako odbiju nešto napraviti. Oko 15% mladih iz uzorka često doživljava da im se za neposluh ili odbijanje poslušnosti prijeti kažnjavanjem. Izazivanje osjećaja krivnje kod djece je još jedan oblik psihološke kontrole u roditeljskom ponašanju, a naši sudionici istraživanja to doživljavaju u manjoj mjeri nego prijetnje kaznama, No, i dalje postoji oko 9% mladih iz uzorka koji smatraju da su ih roditelji okrivljavali kako bi ih kontrolirali, posramljivali ih da bi kontrolirali njihovo ponašanje te ih okrivljavali za sve i svašta. Najprisutniji oblik psihološke kontrole u roditeljskom ponašanju kod mladih iz uzorka je poticanje postizanja gdje čak 42% mladih smatra da njihova majka vjeruje da ako žele uspjeti moraju biti najbolji u onome što rade, a za oca je taj postotak također visok i iznosi 39,5%. Njih nešto više od 15% smatra da su morali biti najbolji da bi roditelji bili ponosni na njih te da su njihovi roditelji inzistirali da budu bolji od drugih.

Na pitanje koliko često njihovi roditelji primjećuju kada rade nešto dobro te im to daju do znanja 70,5% sudionika istraživanja kaže da je to često i uvijek, njih 22,5% doživljava to ponekad, a njih 6,9% nikada. Da su njihovi roditelji ponosni na njih često i uvijek čuje 67,8% sudionika, njih 22,3% čuje to ponekad, a 9,9% sudionika nikada to ne čuje od svojih roditelja.

3.3. Iskustvo obrazovanja i škole

Iskustvo škole i obrazovanja

Dio upitnika za prikupljanje podataka koji je posvećen **školi i iskustvu obrazovanja** obuhvatio je pitanja o percepciji škole i školskog gradiva, o završnoj ocjeni prošlog razreda, izostancima i pedagoškim mjerama.

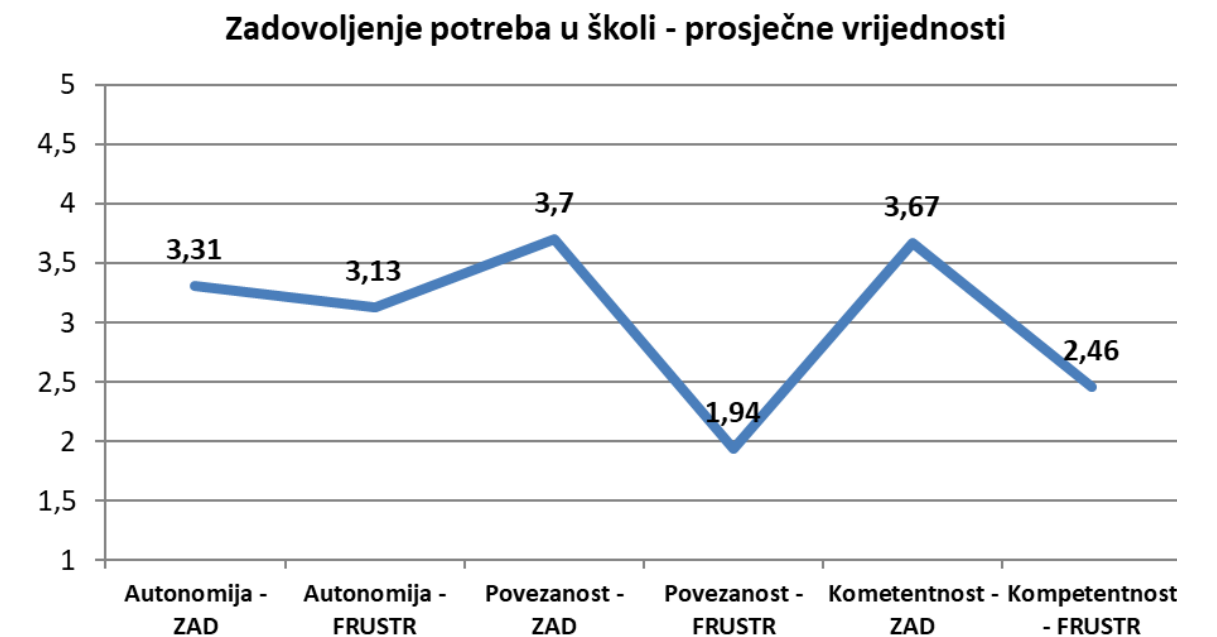
Većina učenika (61,9%) je prošlu školsku godinu završila s ocjenom vrlo dobar (4), njih još 25,5% s ocjenom dobar (3), a 9,7% s odličnim (5) dok ih je 2,3% imalo dovoljan (2), a 0,6% nije prošlo razred, odnosno sada ponavljaju. Zanimljivo je da 27,8% učenika školsko gradivo rijetko ili nikada ne smatra smislenim, a 38,7% učenika predmete u školi općenito smatra prilično i vrlo nezanimljivima. Ukupno 29,9% učenika smatra da su znanja dobivena u školi nedovoljno značajna ili čak beznačajna za kasniji život. 25,9% učenika rijetko je ili nikad uživalo biti u školi prošle školske godine, a njih 40,4% izjavljuje čak da ih je gotovo uvijek ili često mrzilo biti u školi prošle godine. Ipak, njih 58,4% ih se trudilo biti uspješno u školi.

Iz podataka o izostancima proizlazi da 72,9% učenika nije izostalo niti jedan dan iz škole tijekom prošla 4 tjedna, a u tom periodu je njih 24,6% izostalo iz

škole 1 – 5 dana. Manji postotak učenika (2,6%) je u zadnja 4 tjedna izostao 6 i više dana iz škole. Ponavljalo je razred ukupno 7 učenika iz uzorka (2%). Da im je u srednjoj školi izrečena pedagoška mjera izjasnilo se 17,6% učenika, a kao najčešću mjeru ističu opomenu (64,5%), ukor ih je dobilo 27,4%, te 8,1% opomenu pred isključenje.

U okviru ovog dijela instrumenta primjenjen je i *Upitnik o zadovoljenju potreba u školskom okruženju (BPNSNF)* (Vandenkerckhove i sur., 2019). Sudionici istraživanja su procjenjivali slaganje s 12 tvrdnji na skali od 5 stupnjeva (1 – uopće se ne slažem, 5 – u potpunosti se slažem). Tvrdnje opisuju zadovoljstvo i frustraciju autonomijom, zadovoljstvo i frustraciju povezanošću te zadovoljstvo i frustraciju kompetentnošću (u okviru teorije samoodređenja na kojoj je upitnik i nastao). Podaci su prikazani na način da viši rezultat znači više zadovoljstvo te višu frustraciju. Podaci o osjećaju zadovoljenja potreba u školskom okruženju tijekom prošlog tjedna prikazani srednjim rezultatom po sastavnicama upitnika nalaze se u Prikazu 3.

Prikaz 3. Zadovoljenje potreba u školi – prosječne vrijednosti na skali 1 - 5

Iz prikaza je vidljivo da je zadovoljstvo ipak više od frustracije. No, najviše nezadovoljstvo je vidljivo u području autonomije, tu je frustracija najviša. Tako se 63,6% učenika čini da većinu stvari koje radi u školi mora raditi, dok ih se 24% osjećalo prisiljenima u razredu raditi stvari koje sami ne bi odabrali. Najmanja frustracija je vidljiva u području povezanosti, a zatim kompetentnosti. Tako ih se 7,8% u prošlom tjednu osjećalo isključeno iz grupe vršnjaka, a 9,9% ih je u prošlom tjednu osjećalo da su drugi učenici i nastavnici prema njima hladni i distancirani. 23,4% učenika se u prošlom tjednu osjećalo razočarano svojim uspjehom u školi, 16,8% ih je bilo nesigurno u pogledu vlastitih vještina. Učenici su pak najviše zadovoljni povezanošću i kompetentnošću, a najmanje autonomijom. Tako ih se 71,7% u prošlom tjednu osjećalo povezano sa svojim prijateljima u školi, a njih 54,1% imalo je dobar osjećaj prema učenicima i nastavnicima s kojima su provodili vrijeme. Ukupno 58% učenika se osjećalo uvjereni da mogu dobro raditi stvari u školi, dok se njih 69,4% osjećalo sposobnim za stvari koje su radili u školi. Nešto manji postoci su vidljivi u području zadovoljstva autonomijom pa je 40,6% učenika imalo osjećaj izbora i slobode u stvarima koje su radili u razredu, a 45,6% ih je doživljavalo da njihove odluke odražavaju ono što oni stvarno žele.

Iskustvo *online* nastave

Na upit o *online* nastavi učenici su odgovarali na pitanja o tehničkim uvjetima za praćenje i sudjelovanje u *online* nastavi, ali i o tome što im predstavlja najveći izazov kad je *online* nastava u pitanju. Velika

većina učenika (98,2%) ima pristup Internetu u mjestu gdje živi, no 23,3% ih izjavljuje da imaju tehničkih problema ili problema s Internetom. Od uređaja kojima imaju pristup najviše ih navodi pametni telefon (85,7%), zatim prijenosno računalo (68,3%), osobno računalo (54,2%) i tablet (32,4%), dok pod ostalo (3,5%) navode još pametni sat, Play station 4 i 5 te pametni TV. U većini slučajeva (96,5%) smatraju da su uređaji kojima imaju pristup dovoljno kvalitetni za praćenje *online* nastave.

Unatoč dobrim tehničkim preduvjetima, 24,8% sudionika istraživanja izjavljuje da se susrelo s poteškoćama nakon prelaska na učenje na daljinu, a niže se nalazi popis nekih poteškoća i postotak sudionika koji se s tim problemom susreo:

1. Teško mi je ostati usredotočen dok gledam video predavanja—28,3%
2. Neugodno mi je što me profesor traži da uključim kameru—23,6%
3. Nedostaje mi interakcija s kolegama iz razreda—23,0%
4. Teško mi je postavljati pitanja profesoru tijekom učenja nadaljinu—15,2%
5. Teško mi je učiti od kuće—14,6%
6. Teško mi je usredotočiti se tijekom samostalnog učenja—14,0%
7. Nedostaje mi osobni razgovor s profesorima—13,1%
8. Teško mi je odgovarati na pitanja ili pitati profesore za pojašnjenje—12,6%
9. Osjećam se usamljenije i izoliranije u učenju na daljinu—12,5%
10. Ne mogu razgovarati o nastavnom materijalu s kolegama iz razreda—11,1%
11. Teško mi je razumijeti programe za učenje na daljinu—10,5%
12. Mučim se pronaći odgovarajući prostor za učenje na daljinu—8,2%
13. Učenje na daljinu za mene nije problem—6,1%
14. Nemam prikladne uređaje (npr. pristup Internetu) za učenje na daljinu—1,2%

Iz prethodno prikazanih podataka vidi se kako su učenicima dostupni tehnički uvjeti, ali ih tek vrlo malom broju učenje na daljinu nije predstavljao problem. Najviše ih kao poteškoću ističe usredotočenost na *online* nastavu, korištenje kamere, te osjećaj nepovezanosti s kolegama i nastavnicima.

3.4. Iskustvo COVID-19 pandemije

Iako je od početka COVID-19 epidemije do istraživanja prošlo dvije, pa i dvije i pol godine, uvjeti koji su se u društvu zbog epidemije stvorili i dalje traju, unatoč očitom slabljenju opasnosti virusa za čovječanstvo. Osim što smo i dalje službeno u epidemiji, kriza koja je zahvatila sve segmente društva imala je utjecaja na sve ljude, a adolescenti, sa svim svojim razvojnim značajkama, uvjete i posljedice pandemije osjećali su, i dalje osjećaju, vjerojatno još i više. U istraživanju su za ovo područje korištena pitanja iz istraživanja Instituta za društvena istraživanja Zagreb.

Život tijekom pandemije

Učenici su bili zamoljeni da na skali od 1 – izrazito negativno do 5 – izrazito pozitivno procijene utjecaj COVID-19 pandemije na pojedine dijelove njihovog života – njihove odnose, svakodnevne aktivnosti, zdravlje i planove. Veći rezultat znači pozitivniji utjecaj pandemije.

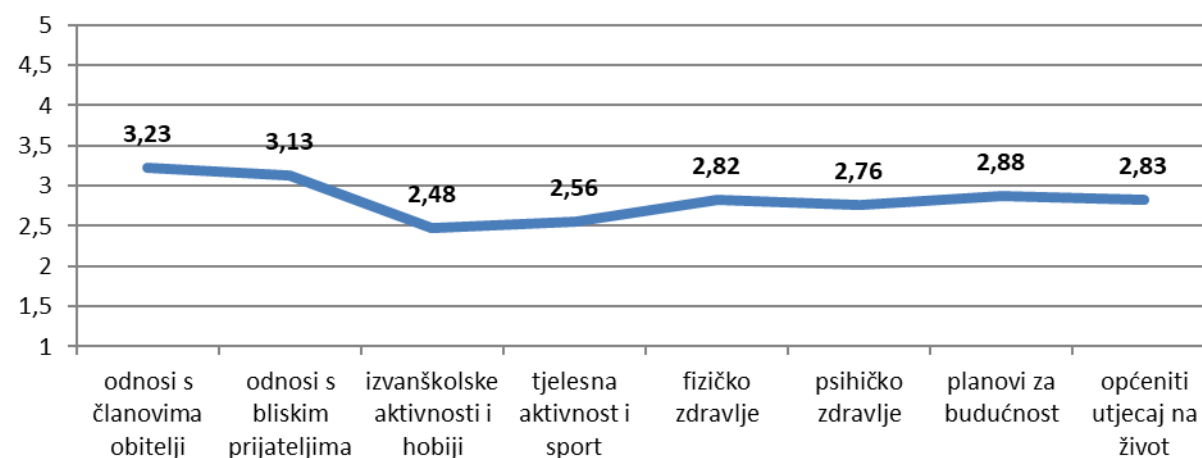
U tablici 3. nalaze se relativne frekvencije odgovora po stupnjevima skale za odgovor i prosječne vrijednosti, a u prikazu 4. se nalazi prikaz srednjih vrijednosti odgovora.

Tablica 3. Utjecaj pandemije na život sudionika – relativne frekvencije odgovora (%)

	Izrazito neg. (1)	Neg. (2)	Ni neg. ni poz. (3)	Poz. (4)	Izrazito poz. (5)	Aritmetička sredina	
Na koji je način pandemija COVID-19 utjecala na tvoj život?	9,3	16,5	61,2	8,4	4,6	2,83	
Kako je pandemija utjecala na tvoje:	...odnose sa članovima obitelji	3,5	7,6	60,5	19,5	9,0	3,23
	...odnose s bliskim prijateljima	4,4	13,4	54,1	21,5	6,7	3,13
	...bavljenje izvanškolskim aktivnostima i hobijima	20,7	30,0	35,0	9,3	5,0	2,48
	...bavljenje tjelesnim aktivnostima i sportom	19,6	26,6	37,7	10,5	5,6	2,56
	...fizičko zdravlje	9,9	23,3	47,4	13,7	5,8	2,82
	...psihičko zdravlje	14,2	33,6	47,8	13,0	5,5	2,76
	...planove za budućnost	9,9	20,3	50,3	10,5	9,0	2,88

Prikaz 4. Utjecaj pandemije na život sudionika – prosječne vrijednosti (veća vrijednost – pozitivniji utjecaj)

Utjecaj pandemije na život - prosječne vrijednosti

Iz prikazanih rezultata vidljivo je kako je pandemija općenito imala srednji do negativni utjecaj na život naših sudionika istraživanja (srednja vrijednost 2,83), a kada su upitani da to isto procijene po dijelovima života, tada je uočljivo da utjecaj pandemije procjenjuju najnegativnijim u području bavljenja izvanškolskim aktivnostima i hobijima te tjelesnim aktivnostima i sportom. Slijedi utjecaj na psihičko zdravlje, zatim na fizičko zdravlje i na planove za budućnost. Najmanje negativan utjecaj, čak pomalo pomaknut u pozitivno učenici primjećuju u području odnosa s bliskim prijateljima i odnosa u obitelji što je i logično budući da su zbog pandemije i online nastave više vremena mogli provoditi u krugu obitelji i uskom krugu bliskih prijatelja. Iako pregledom prikaza proizlazi zaključak da utjecaj pandemije nije bio toliko negativan kojiko se moglo pretpostavljati, uočava se relativno velik broj adolescenata koji utjecaj pandemije na izvanškolske aktivnosti i hobije smatra negativnim i izra-

zito negativnim (50,7%), isto kao i utjecaj na bavljenje tjelesnim aktivnostima i sportom (46,2%). Zabrinjavajuće je da čak 47,8% sudionika istraživanja smatra da je pandemija imala negativan i izrazito negativan utjecaj na njihovo psihičko zdravlje.

Iskustvo nastave i školskog života tijekom pandemije

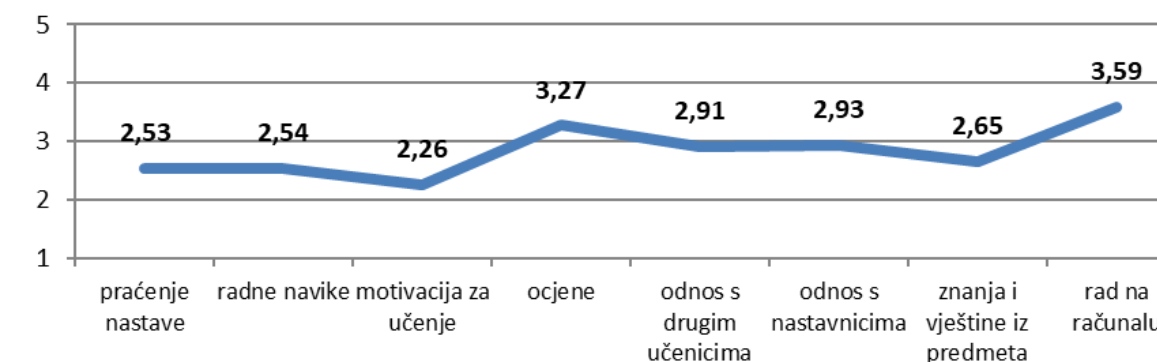
Na upit kako su promjene u nastavi i organizaciji škole zbog pandemije utjecale na njih, učenici su procjenjivali na istoj skali od 5 stupnjeva (1- izrazito negativno, 5 – izrazito pozitivno). Procjenjivali su koliko negativno je pandemija utjecala na njihovo praćenje nastave, radne navike, motivaciju za učenje, ocjene te odnose s drugim učenicima u razredu i nastavnicima, znanja i vještine iz školskih predmeta te vještine rada na računalu. U tablici i prikazu koji slijede nalaze se podaci u obliku relativnih frekvencija po odgovorima (%) i srednje vrijednosti odgovora za svaku tvrdnju.

Tablica 4. Utjecaj pandemije na obrazovanje i školski život

Kako su promjene u nastavi i organizaciji škole uvedene zbog pandemije COVID-19 utjecale na tvoje:	Izrazito neg. (1)	Neg. (2)	Ni neg. ni poz. (3)	Poz. (4)	Izrazito poz. (5)	Aritmetička sredina
Praćenje nastave	15,5	30,6	43,1	7,0	3,8	2,53
Radne navike	14,9	31,2	41,4	10,5	2,3	2,54
Motivaciju za učenje	24,5	36,4	30,0	7,0	2,0	2,26
Ocjene	5,8	13,4	40,2	28,9	11,7	3,27
Odnos s drugim učenicima iz razreda	7,9	14,0	60,5	14,3	3,2	2,91
Odnos s nastavnicima	5,2	11,7	70,0	11,1	2,0	2,93
Znanja i vještine iz školskih predmeta	10,8	28,6	48,7	9,0	2,9	2,65
Vještine rada s računalom	3,2	3,2	40,9	36,5	16,1	3,59

Prikaz 5. Utjecaj pandemije na obrazovanje – prosječne vrijednosti (1-izrazito neg, 5 – izrazito poz)

Utjecaj pandemije na nastavu i školski život - prosječne vrijednosti

Iz prethodno prikazanih podataka proizlazi kako je utjecaj pandemije imao najviše negativan utjecaj na motivaciju za učenje (2,26), zatim na praćenje nastave (2,53) te radne navike (2,54) te vještine i znanja iz školskih predmeta (2,65). Srednje negativan utjecaj je pandemija imala na odnose s drugim učenicima i nastavnicima, a najmanje negativan utjecaj, čak i pozitivan, imala je na vještine rada na računalu (3,59) i ocjene (3,27). Iz relativnih frekvencija odgovora po stupnjevima odgovora vidi se kako je 60,9% sudionika

istraživanja osjetilo negativan i izrazito negativan utjecaj pandemije na motivaciju za učenje, njih 46,1% osjetilo je negativan i izrazito negativan utjecaj na praćenje nastave, a ukupno 50,1% učenika izvještava o negativnom i izrazito negativnom utjecaju pandemije na njihove radne navike. Zanimljivo je kako učenici utjecaj na ocjene procjenjuju gotovo pozitivnim, a istovremeno njih 39,4% smatra kako je pandemija negativno i izrazito negativno utjecala na njihova znanja i vještine iz školskih predmeta.

4. Naučene lekcije iz procjene potreba

Za potrebe projekta Najjači stav provedeno je opsežno istraživanje s 352 mlade osobe iz tri zagrebačke srednje škole. U istraživanju su učenici i učenice odgovarali na pitanja iz Upitnika kreiranog za tu svrhu procjenjujući svoja unutarnja stanja i doživljavanja, svoja ponašanja, ali i značajne čimbenike iz okruženja koji određuju uvjete za njihov razvoj, ponajprije one vezane za obitelj, vršnjake i školu.

Rezultati istraživanja prikazani su na prethodnim stranicama detaljnije, a ovdje će biti dat pregled najznačajnijih rezultata koji mogu poslužiti u svrhu procjene potreba za program Najjači stav, ali i druge programe koji na temelju ovih podataka mogu biti kreirani. Značajni rezultati prikazani su u dvije osnovne domene – individualni čimbenici razvoja (mentalno zdravlje i ponašanje) i okolinski čimbenici razvoja mladih.

Individualni čimbenici razvoja, odnosno mentalno zdravlje i ponašanje mladih, u ovom prikazu obuhvaćaju vršnjačko nasilje, uporabu psihoaktivnih tvari, kockanje/klađenje, uporaba Interneta, simptome anksioznosti, stresa i depresivnosti, informiranost o mentalnom zdravlju i ovisnostima, traženje i korištenje psihološke pomoći te zadovoljstvo životom. Pod **okolinskim čimbenicima** razvoja obuhvaćena su roditeljska ponašanja oca i majke, iskustvo obrazovanja i školskog života, iskustvo *online* nastave te utjecaj COVID-19 pandemije na život i nastavu, odnosno školski život mladih. Ključni rezultati po navedenim područjima nalaze se u prikazu koji slijedi.

Prikaz 6. Individualni čimbenici razvoja - mentalno zdravlje i ponašanje mladih

Individualni čimbenici razvoja - mentalno zdravlje i ponašanje

Vršnjačko nasilje	<ul style="list-style-type: none">• učenici daleko više svjedoče vršnjaškom nasilju nego li ga čine ili doživljavaju pa tako njih 17,1% izjavljuje da nasilju svjedoče jednom tjedno ili svaki dan tijekom školske godine• 17,8% sudionika je bilo izloženo vršnjaškom zlostavljanju jednom ili nekoliko puta tijekom školske godine, a njih 8,9% je bilo nasilno prema vršnjacima u tom periodu• manje je prisutna izloženost nasilju putem Interneta nego ona uživo pa je tako sudjelovanje u tučnjavama (12,3% jednom ili nekoliko puta) češće prisutno nego nasilje na Internetu (8,3% jednom ili nekoliko puta)
Uporaba psihoaktivnih tvari	<ul style="list-style-type: none">• alkohol je preferirana psihoaktivna tvar – Više od 90% mladih izjavljuje da pije alkohol, započinju vrlo rano (čak njih 18,2% prije 10-te godine), u zadnjih 30 dana 48,6% sudionika je pilo u jednom do 5 navrata, a njih 31,8% je u protekla 2 tjedna ekscesivno pilo 1 – 5 puta.• cigarete je probalo 72,5% mladih iz uzorka, a čak 13,3% je probalo prije 10-te godine• marihuanu je probalo 28,5% sudionika, a započinju uglavnom s 14 i 15 godina (31,1%); u zadnjih 30 dana marihuanu je koristilo 18,6% sudionika• sintetičke kanabinoide koristilo je 2,6% mladih• uporaba drugih droga manje je prisutno (2-4%), ali vidljiv je trend da oni koji koriste koriste učestalije• 23,2% sudionika ima ili je imalo u obitelji člana s ozbiljnim problemima s alkoholom i/ili drogama
Kockanje/klađenje	<ul style="list-style-type: none">• 13,1% ih je u zadnjih 30 dana imalo iskustvo klađenja za novac ili drugu vrijednost• 13,8% sudionika se kladilo u kladionici zadnjih godinu dana, a njih 5,1% kladilo se više od jednom ili dva puta mjesečno, pa i gotovo svaki dan• 10,5% ih se karta za novac, a 10,3% ima iskustvo kockanja u kasinu (iako je mladima od 18 godina to zabranjeno)• kockanje za novac na Internetu je prisutno kod 8,6% sudionika, a njih 3,2% to čini na mjesečnoj bazi i češće• postoji manji broj sudionika (njih 10-ak) koji se u navedenim ponašanjima nalaze vrlo učestalo

- Uporaba Interneta
- sudionici Internet koriste najviše u svrhu **regulacije raspoloženja** (38,4% sudionika koristi Internet kad se osjećaju usamljeni ili izolirano, a da bi se osjećali bolje njih 40,3% - u doba pandemije i postpandemije ovi rezultati možda nisu nužno odraz problematične uporabe Interneta)
 - 24,1% sudionika ima teškoće u **kontroliranju količine vremena** provedenog na Internetu, a njih 7,2% se teško odupire porivu za Internetom
 - 18,9% sudionika se **kognitivno preokupira** Internetom ako nisu online, a njih 5,2% opsesivno razmišlja o Internetu
 - manji broj sudionika (njih oko 10%) izjavljuje da su im **draže online interakcije** od onih uživo
 - oko 12% sudionika smatra da njihova uporaba Interneta pokazuje **negativne posljedice** na njihov život
 - više od 50% mladih na **društvenim mrežama** provodi dnevno prosječno 2 – 5 sati
 - oko 20% mladih u **video-igrama** prosječno dnevno provede pola do 3 sata

- Simptomi anksioznosti, stresa i depresivnosti
- **simptomi depresivnosti** – 39,9% sudionika je u proteklom tjednu imalo često ili uvijek poteškoća pokrenuti se, između 20% i 30% sudionika imalo je izražene simptome depresivnosti često ili uvijek u proteklom tjednu (22,7% smatralo je da je život besmislen, 24,1% se osjećalo kao osoba koja ne vrijedi mnogo, a čak 27,3% se često ili uvijek osjećalo potišteno i tužno)
 - **simptomi anksioznosti** – preko 20% sudionika često ili uvijek osjećalo bi tjelesne simptome anksioznosti, a najviše njih (28,4%) bilo je zabrinuto da će se osramotiti
 - **simptomi stresa** – najviše su prisutni simptomi stresa pa tako oko 30%, pa i preko 30%, sudionika često i uvijek osjeća simptome stresa (njih 35,2% ih se teško smirivalo)

- Informiranost o mentalnom zdravlju i ovisnostima
- svoje **znanje o ovisnosti** ocjenjuju prosječnom ocjenom 3,83, a znanja o **mentalnom zdravlju** prosječnom ocjenom 3,78
 - najviše se **informiraju** putem društvenih mreža (58,4%)
 - iako su ocjene za znanja visoke, i većina ih se sjeća da su te teme čuli u školi (83,9% čuli, a 48,3% sudjelovali na radionicama) i dalje smatraju da se o tim temama **ne priča dovoljno u školi i žele da se priča više, a najviše** o mentalnom zdravlju, ovisnosti, građanskom i seksualnom odgoju, emocijama...

- Psihološka pomoć
- 23,5% mladih je bilo uključeno u neku vrstu **psihološke pomoći**
 - 54,5% **zna gdje bi tražili psihološku pomoć** – stručna služba, obitelj i prijatelji, specijalizirane ustanove, udruge, crkva, Internet

- Zadovoljstvo životom
- na skali 1 – 10 sudionici su **životom općenito zadovoljni** srednjom ocjenom 7,08
 - **najviše** su zadovoljni životnim uvjetima i svojim životom u cjelini, a **najmanje** su sigurni da ne bi ništa mijenjali da žive ponovo

Prikaz 7. Okolinski čimbenici razvoja – roditeljsko ponašanje, škola, pandemija

Okolinski čimbenici razvoja – roditeljsko ponašanje, škola, pandemija

- Roditeljsko ponašanje oca i majke
- općenito gledano odgovori za oca i majku su vrlo slični
 - **podrška autonomiji** – preko 60% sudionika doživljava da su im roditelji omogućavali donošenje izbora u razumnim granicama, njih preko 50% smatra da su im za svoje postupanje davali valjane razloge, a njih oko 30% smatra da su njihovi roditelji svjesni osjećaja svoje djece, te da ih razumiju i prihvaćaju
 - **psihološka kontrola** – najviše sudionika, na nekim izjavama i preko 40%, smatra da su kao oblik kontrole često doživljavali poticanje na postizanje uspjeha i ciljeva, njih oko 20% smatra da su ih roditelji pokušavali kontrolirati prijetnjama kažnjavanjem, manje od 10% mladih smatra da su se roditelji u odgoju služili izazivanjem krivnje kod svoje djece

- Iskustvo obrazovanja i škole
Iskustvo *online* nastave
- većina učenika (61,9%) prošlu godinu je završilo s **ocjenom** vrlo dobar (4), a njih još 25,5% s dobrim (3); razred je ponavljalo ukupno 7 učenika (2%)
 - 24,6% učenika **izostalo** je iz škole 4-5 dana u zadnjih mjesec dana, a njih 2,6% ih je izostalo 6 i više dana
 - oko 30 % učenika **predmete** u školi smatra nezanimljivima, ne baš smislenima i uglavnom beskorisnim za budućnost
 - oko 40% učenika izjavljuje da su često ili gotovo uvijek **mrzili** biti u školi prošle školske godine, ali ih se 58,4% trudilo biti uspješno u školi
 - 17,6% učenika imalo je izrečeno **pedagošku mjeru** u srednjoj školi, najčešće je to bila opomena (64,5%), pa zatim ukor (27,4) te opomena pred isključenje (8,1%)
 - **zadovoljenje potrebe za autonomijom, povezanošću i kompetentnošću u školi** – u navedenim područjima zadovoljstvo je više od frustracije; najmanja frustracija je u području povezanosti, gdje je i najveće zadovoljstvo, najveća frustracija je u području autonomije, gdje je ujedno prisutno i najmanje zadovoljstvo
 - velika većina učenika (98,2%) ima **pristup Internetu i kvalitetnim uređajima** (96,5%), od čega najviše pametnom telefonu (85,7%) i laptopu (68,3%), kao i osobnom računalu (54,2%); ¼ ih unatoč tome doživljava tehničke poteškoće
 - 24,8% učenika se susrelo s poteškoćama pri prelasku na **online nastavu**, a za najviše njih (preko 20%) je teško usredotočiti se na video predavanja, imati uključenu kameru i nositi se s nedostatkom interakcije s kolegama iz razreda

- općenito, pandemija je imala **srednji do negativan utjecaj** na sudionike (prosječna vrijednost odgovora 2,83)
- **najnegativniji** utjecaj vidljiv je u području bavljenja izvanškolskim aktivnostima i hobijima, bavljenja tjelesnom aktivnošću i sportom, zatim na psihičko zdravlje mladih (47,8%), a potom i na fizičko zdravlje i planove za budućnost
- **najmanje negativan**, pa ponegdje čak i pozitivan utjecaj pandemija je ostavila na području odnosa s obitelji i bliskim prijateljima
- **najnegativniji** utjecaj u području nastave, pandemija je imala na motivaciju za učenje, zatim na praćenje nastave, radne navike i vještine i znanja iz školskih predmeta
- najmanje negativno pandemija je utjecala, čak i **pozitivno**, na vještine rada na računaru i na ocjene sudionika
- zanimljiv je negativan utjecaj na znanja i vještine iz predmeta, ali pozitivan na ocjene

5. Zaključno o procjeni potreba

U istraživanju potreba i rizika kod mladih u dobi 15 do 17 godina triju zagrebačkih srednjih škola sudjelovalo je ukupno 352 učenika i učenice. Podaci su prikupljeni, za tu priliku izrađenim, instrumentarijem s ukupno 222 čestice. Rezultati deskriptivne obrade podataka ukazuju na rizike i potrebe mladih na koje bi bilo nužno odgovoriti preventivnim intervencijama na svim razinama – univerzalnoj, selektivnoj i indiciranoj.

Tradicionalna adolescentska **rizična ponašanja** u okviru uporabe psihoaktivnih tvari pokazuju da mladi iz uzorka u najvećoj mjeri konzumiraju alkohol, opijaju se i ekscesivno se opijaju, a s tim ponašanjem započinju relativno rano. Osim alkohola i uporaba marihuane je prisutna kod značajnog broja mladih, kod njih više od četvrtine. Ostale droge su prisutne kod manjeg broja mladih, ali oni koji ih koriste rade to poprilično učestalo (to je njih 10-ak iz uzorka koji izvještavaju već o ovisničkim obrascima konzumiranja). Sličan obrazac vidljiv je i s kockanjem/klađenjem, pri čemu oko 5% mladih redovito kocka/kladi se (više od jednom-dvaput mjesečno). Kad se promatra nasilje, uočljivo je da oko 1/5 mladih iz uzorka često svjedoči nasilju, a zanimljivo je i kako je relativno nizak udio mladih koji doživljavaju

nasilje putem Interneta u odnosu na one koji sudjeluju u tučnjavama i nasilju «u živo». Uporaba interneta je najproblematičnija u području regulacije raspoloženja što ne iznenađuje s obzirom na pandemijske i postpandemijske uvjete, a problematična je i kontrola količine vremena koju mladi provode na Internetu. Tako oko 20% mladih ima kognitivnu preokupaciju Internetom, a njih oko 10% izjavljuje da su im draže *online* interakcije od onih uživo te da osjete negativne posljedice uporabe Interneta.

Zabrinjavajuće velik je broj mladih iz uzorka koji izvještava o vrlo prisutnim internaliziranim simptomima – najviše **stresa**, zatim **anksioznosti** pa potom i **depresivnosti**, pri čemu su za sve tri skupine simptoma rezultati relativno visoki i kreću se od 20% i više u kategorijama često i uvijek. Poznata je činjenica kako se mnogi mladi u adolescentsko doba okušaju u konzumiranju sredstava ovisnosti, ali u tim ponašanjima ostaju samo oni koji imaju i drugih problema, kao što su, primjerice, upravo navedeni internalizirani simptomi i samopoštovanje. Stoga ovaj podatak treba uzeti s posebnim obzirom i vrlo ozbiljno te mu posvetiti odgovarajuću profesionalnu pažnju. Oko četvrtine mladih iz uzorka je već zatražilo i primilo psihološku pomoć i podršku,

a i dalje postoji gotovo polovina mladih koji ne znaju gdje bi se obratili ako bi **psihološku pomoć** zatrebali. Tome se također treba posvetiti, kao i osmišljavanju i pružanju dovoljno izbora kada je u pitanju kvalitetna i dostupna psihološka pomoć. Kada mladi izjave da po psihološku pomoć idu na Internet, tada je jasno da su možda i u opasnosti od nestručne interakcije koja im može i naštetiti. To što mladi iz uzorka relativno mnogo znaju o ovisnostima i mentalnom zdravlju ne znači da o tim temama ne žele u školi slušati još i više. Dapače, najviše ih zanima (rangom od najpoželjnije teme) mentalno zdravlje, ovisnosti, građanski i seksualni odgoj, emocije, vršnjačko nasilje, ljudska prava, nasilje u partnerskim vezama, volontiranje i nešto drugo (sami navode kako bi rado slušali o budućnosti, karijeri, samostalnom životu, financijskoj pismenosti i klimatskim promjenama).

Od okolinskih čimbenika mladi su procjenjivali **roditeljsko ponašanje** svojih očeva i majki, zatim svoj odnos prema školi i obrazovanju te utjecaj pandemije COVID-19 na njihov život i nastavu. Iz podataka o roditeljskom ponašanju vidljivo je kako u području podrške autonomiji naši mladi iz uzorka od svojih roditelja najviše doživljavaju omogućavanja izbora u razumnim granicama, zatim nešto manje objašnjavanja razloga za roditeljsko postupanje prema njima dok u najmanjoj mjeri smatraju da su njihovi roditelji svjesni njihovih osjećaja te da ih razumiju i prihvaćaju. U okviru psihološke kontrole sudionici istraživanja najviše doživljavaju da su ih roditelji poticali na postizanje ciljeva i to bi bio put do njihovog ponosa i prihvaćanja, zatim nešto manje, ali još uvijek dosta, doživljavaju da im roditelji prijete kaznama kao «odgojnom metodom», a najmanje ih je ipak doživljavalo da su roditelji kod njih izazivali osjećaj krivnje kako bi ih kontrolirali.

Učenici i učenice iz uzorka imaju relativno dobre ocjene u **školi**, većina ih je prošla prethodni razred s vrlo dobrim (4), izostaju iz škole u umjerenim količinama uz naravno manji postotak onih koji izostaju često (njih 2,6% više od 6 dana u zadnjem mjesecu). Zabrinjavajuće, ako ne i tužno, je da oko 30% učenika školsko gradivo smatra nezanimljivim, ne baš smislenim i beskorisnim za život, te ih oko 40% izjavljuje da su često ili gotovo uvijek mrzili biti u školi prošle školske godine. Malo manje od 1/5 učenika je imalo izrečenu pedagošku mjeru, za 2/3 učenika to je bila opomena, dok je za ¼ njih to bio ukor. U području procjene škole kao podrške

autonomiji, povezanosti i kompetentnosti vidljivo je da je najveće zadovoljstvo prisutno kod povezanosti, zatim kod kompetentnosti, a najmanje su zadovoljni, odnosno najviše frustrirani podrškom autonomiji u školi. Kada je u pitanju *online* nastava, naši učenici i učenice iz uzorka u velikoj većini imaju dobre tehničke preduvjete, ali i dalje ih ¼ doživljava tehničke poteškoće, a isto tako, ¼ ih doživljava probleme vezane za online nastavu. U najviše slučajeva to je nemogućnost koncentracije tijekom video-predavanja, obveza korištenja kamere i nedostatak interakcije s kolegama iz razreda.

Na pitanja o utjecaju **COVID-19 pandemije** na njihov život i nastavu, učenici ističu najveći negativan utjecaj na bavljenje izvanškolskim aktivnostima i hobijima, bavljenje sportom i tjelesnim aktivnostima, a vrlo visoko procjenjuju i negativan utjecaj na njihovo psihičko zdravlje. Najmanje negativan, gotovo i pozitivan utjecaj pandemija je imala na njihove odnose u obitelji i s bliskim prijateljima što je i za očekivati u pandemijskim i postpandemijskim uvjetima. Pandemija je u području obrazovanja imala najnegativniji utjecaj na motivaciju za učenje, praćenje nastave, radne navike te vještine i znanja iz školskih predmeta. Najmanje negativan, pa čak i pozitivan utjecaj imala je pandemija na vještine rada na računaru i ocjene sudionika istraživanja što je zanimljivo budući da istovremeno procjenjuju negativan utjecaj na njihova znanja iz školskog gradiva.

Zaključno bi se moglo reći kako su podaci i rezultati istraživanja ukazali na ključne točke usmjerenja preventivnih intervencija mladim adolescentima. Isto tako, istraživanje je ukazalo i na ranjivosti kojima treba posvetiti dovoljno kvalitetne i pravodobne profesionalne pažnje kako se ne bi razvile u ozbiljne probleme i onemogućile mladim ljudima postati zadovoljni, zreli i odgovorni članovi svojih zajednica te na taj način pridonositi vlastitom, ali i razvoju obitelji, zajednica i drugih okruženja u kojima žive i djeluju. Podaci se, osim kroz prizmu potreba i rizika, mogu i trebaju promatrati i kroz snage i prednosti na kojima preventivne i druge intervencije i treba temeljiti. Izuzetno je važno ne zanemariti perspektivu snaga i potencijala mladih što se često događa, a može imati nesagledive negativne posljedice na njihov zdravi i pozitivan razvoj.

II

Evaluacijski izvještaj o provođenju projekta “Najjači stav”

Evaluaciju osmislile i provele:
izv. prof. dr. sc. Dora Dodig Hundrić
dr. sc. Sabina Mandić

1. Uvod

Evaluacijski izvještaj o provođenju projekta “Najjači stav”, sastoji se od (1) kratkog opisa projekta i planiranih aktivnosti, (2) opisa metodološkog okvira za kreiranje i provođenje evaluacije te (3) rezultata evaluacije opisanih prema ciljevima postavljenim u projektu.

2. Opis projekta i aktivnosti

Projekt “Najjači stav” usmjeren je sprječavanju razvoja ovisnosti i drugih rizičnih ponašanja u mladima. Intervencije su razvijene uz participaciju korisnika u dvije županije, a društvena inovativnost projekta utemeljena je na rezultatima pilot-projekta te rezultatima provedenih istraživanja potreba i rizika u lokalnim zajednicama.

Ciljevi projekta

OPĆI CILJ:

- pridonijeti suzbijanju i sprječavanju pojave ovisnosti među mladima te rizično ponašanje djece i mladih vezano uz eksperimentiranje sa sredstvima ovisnosti, kao i drugih s ovisnostima povezanih poremećaja u ponašanju u mladima, provođenjem i korištenjem rezultata inovativnog projekta usmjerenog univerzalnoj, selektivnoj i indiciranoj prevenciji ovisnosti u adolescenata.

SPECIFIČNI CILJEVI:

U odnosu na **dobrobiti za korisnike:**

- (1) pridonijeti otpornosti i odabiru zdravog životnog stila u mladima u riziku od razvoja ovisnosti i ovisničkog životnog stila;
- (2) pridonijeti ranom otkrivanju konzumenata te drugih ovisničkih ponašanja u adolescenata, omogućiti dostupnost stručne pomoći i potpore mladima i obiteljima koji se susreću s problemom ovisnosti;
- (3) pospješiti razvoj roditeljskih i pomažućih kompetencija sudjelovanjem u procesu tretmana, pružanjem podrške u ostvarivanju ishoda i ciljeva tretmana njihove djece;
- (4) osnažiti suradničke kompetencije volontera za pružanje psihosocijalne podrške;
- (5) doprinijeti stručnom usavršavanju pružatelja usluga/provoditelja aktivnosti i intervencija.

Na razini lokalne zajednice:

- (1) pridonijeti strateškom cilju uvođenja izvaninstitucionalnih intervencija/usluga za rizičnu i visokorizičnu populaciju adolescenata razvojem inovativnog programa univerzalne, indicirane i selektivne prevencije ovisnosti u mladima;
- (2) pridonijeti aktivnom uključivanju svih dionika preventivnih programa u suzbijanje pojave ovisnosti u djece i mladih, posebice u povezivanju škola, zdravstvenih ustanova i centara za socijalnu skrb u ranom otkrivanju ovisnosti u adolescenata i pružanju pravovremene podrške;
- (3) omogućiti učenje i razmjenu iskustava pružatelja socijalnih usluga i volontera u sustavu pružanja psihosocijalne podrške korisnicima;
- (4) pridonijeti informiranosti javnosti o potrebi življenja zdravih stilova života te o potrebi ulaganja u preventivne programe;
- (5) pridonijeti promociji volonterstva i doprinosa «mladih za mlade» u području prevencije ovisničkih stilova života u mladima.

Korisnici projekta

- Korisnici ključnih intervencija su **mladi s rizičnim oblicima ponašanja, mladi s poremećajima u ponašanju, djeca iz obitelji u sustavu socijalne skrbi** koji su u riziku od razvoja ovisnosti/ovisničkog životnog stila vezano uz različita sredstva i oblike ovisnosti (legalne i ilegalne supstance, kockanje i klađenje, ovisnost o novim tehnologijama) u dobi od 15-17 godina. Oni se uključuju u program psihosocijalne podrške, odnosno tretmanskog programa „Najjači stav“ na dobrovoljnoj bazi (uz motivacijske razgovore) u suradnji sa školama i Centrima za socijalnu skrb. Program je namijenjen adolescentima, budući da su adolescenti dobna skupina koja je najviše prijemljiva za razvoj ovisnosti o psihoaktivnim supstancama i u toj se dobi najčešće započinje s eksperimentiranjem. Također će se mladi i njihovi roditelji moći samoinicijativno uključiti u program.
- **Roditelji/skrbnici** djece i obitelji uključeni su u sustav podrške svojoj djeci u tretmanu kako

Projektne aktivnosti

S ciljem ostvarivanja specifičnih ciljeva ovog projekta, definirane su sljedeće projektne aktivnosti, te očekivani rezultati:

1. Provedba istraživanja potreba i rizika mladih u lokalnoj zajednici; analiza podataka; izrada izvještaja
 - *Dobiven uvid u potrebe i rizike mladih u lokalnoj zajednici; izrađena studija*
2. Informiranje mladih i njihovih roditelja o mogućnostima uključivanja u projekt i korištenju usluga; predstavljanje rezultata projekta dionicima u lokalnim zajednicama, umrežavanje dionika
 - *Mladi i njihovih roditelji informirani su o mogućnostima uključivanja u projekt i korištenju usluga u 4 lokalne zajednice, 2 županije;*
 - *Dionici (10 ustanova/organizacija) u lokalnim zajednicama informirani su o rezultatima istraživanja i mogućnostima uključivanja u projekt, umreženo je 10 dionika u 4 lokalne zajednice*
3. Identifikacija i selekcija mladih u riziku za tretman, priprema mladih i obitelji za sudjelovanje u programu tretmana
 - *Formirane su tretmanske skupine korisnika prema zadanim parametrima (20 mladih u korisničkim skupinama), sa svakom obitelji obavljeno je minimalno tri sata individualnog informiranja i savjetovanja.*
4. Identifikacija volontera u sustavu socijalne podrške za svakog korisnika u tretmanu; održavanje treninga za volontere; mentorski i supervizijski sastanci
 - *10 volontera u sustavu podrške korisnicima unaprijedili su kompetencije za pružanje psihosocijalne podrške*
 - *Volonteri su uključeni i aktivno djeluju u sustavu socijalne podrške za korisnike, volonteri su informirani o svojoj ulozi i zadacima te na dobrovoljnoj osnovi uključeni u projekt (10 volontera).*
5. Provedba tretmanskog programa za mlade u riziku “Najjači stav”
 - 20 mladih u riziku te 35 roditelja dobilo je psihosocijalnu podršku
 - 20 mladih procjenjuje da su:
 - ▶ *reducirali simptomatsko ponašanje vezano uz razvoj ovisnosti/ovisničkog životnog stila (do te mjere da ne ometa njihovo funkcioniranje)*
 - ▶ *uspješno riješili konfliktnu/kriznu situaciju radi koje su uključeni u tretman*
 - ▶ *postigli veću razinu motivacije i spremnosti/odgovornosti u planiranju i realizaciji osobnih ciljeva/ishoda i promjena obrazaca ponašanja*

- ▶ stekli veću razinu vještine za odolijevanje pritisku vršnjaka
- ▶ stekli veću razinu vještine rješavanja problema
- ▶ stekli veću razinu vještine asertivne komunikacije
- ▶ procjenjuju dobrobiti od podrške “umreženih volontera”
- ▶ roditelji korisnika procjenjuju dobrobiti od provedenog tretmana

- 6 obitelji uključeno u obiteljsko savjetovanje
- 30 roditelja uključeno u savjetovanje.

6. Provođenje psiho-edukacijskih radionica za mlade iz opće populacije

- 300 mladih iz partnerskih i suradničkih škola je sudjelovalo u psiho-edukacijskim radionicama:
 - ▶ stekli veću razinu vještina za odolijevanje socijalnom utjecaju
 - ▶ unaprijedili razumijevanje i vlastitih emocija i pospješili strategije za nošenje s emocijama
 - ▶ procjenjuju dobrobiti za svoje mentalno zdravlje
 - ▶ iskazuju visoku razinu zadovoljstva provedenim radionicama

7. Stručno usavršavanje i podrška izvoditeljima i djelatnicima iz partnerskih organizacija

- Pružatelji socijalnih usluga (8) su stekli nove vještine te su osnažili kompetencije za stručni rad s korisnicima, razmijenili su znanja i iskustva, ostvareno je uzajamno učenje (10 sati edukacije i 18 sati supervizije, 20 sati mentoriranja volontera-studenata)

8. Prezentacija projektnih aktivnosti i diseminacija rezultata projekta

- Korisnici i šira javnost informirani su o provođenju i rezultatima projekta, stručna javnost i pružatelji socijalnih usluga raspolažu informacijama o rezultatima projekta, sadržajima i metodama njihovog postizanja

9. Koordinacija projektnih aktivnosti¹

10. Evaluacija uspješnosti provedbe projekta²

3. Metodološki okvir za kreiranje i provođenje evaluacije

Evaluacija projekta “Najjači stav” temelji se na informacijama prikupljenim tijekom provedbe svih aktivnosti na projektu sljedećim metodama: izravnim opservacijama izvoditelja aktivnosti i ključnih dionika u lokalnoj zajednici, iskazima korisnika projekta putem anketnih upitnika po provedenoj aktivnosti i analizom sadržaja završnih evaluacija pojedinih aktivnosti. Sve informacije su dokumentirane i evidentirane kako bi se omogućila provjera zaključaka evaluacijskog izvještaja.

Evaluacija učinka se temelji na postavljenim ciljevima projekta te na planiranim aktivnostima/rezultatima, odnosno postignućima u okviru svakog pojedinog cilja. U skladu s tim, za svaki pojedinačni cilj unaprijed su određene aktivnosti i rezultati koji predstavljaju temelj procjene postizanja ciljeva, te će na taj način rezultati biti i prikazani.

Evaluacija procesa ima za cilj utvrditi do koje mjere je program proveden kako je zamišljeno, koja su bila (eventualna) odstupanja od plana i razlozi za to, koliko su korisnici zadovoljni programom projekta i kako sami procjenjuju dobiti od sudjelovanja u aktivnostima ovog projekta te kako korisnici procjenjuju sadržaj i način rada. Za evaluaciju procesa važno je i kako izvoditelji programa procjenjuju uspješnost implementacije programa prema unaprijed definiranom planu i njihovo zadovoljstvo procesima tijekom samog provođenja programa.

Prikupljeni podaci koristit će se za unapređenje programa tijekom provođenja programa, ali posebno za sljedeće implementacije te interpretaciju rezultata, odnosno učinka projekta u ostvarenju postavljenih ciljeva.

4. Rezultati evaluacije prema projektnim aktivnostima

Aktivnost 1. Provedba istraživanja potreba i rizika mladih u lokalnoj zajednici: analiza podataka; izrada izvještaja

OČEKIVANI REZULTATI:

o Dobiven uvid u potrebe i rizike mladih u lokalnoj zajednici; izrađena studija

Procjenu potreba provela je izv. prof. dr. sc. Valentina Kranželić, a u projektu je izvedena putem osmišljavanja i provođenja opsežnog istraživanja koje je omogućilo prikupljanje vrijednih podataka. Cilj navedene procjene bio je dvojak. Prvenstveno je procjena potreba omogućila podatke za provođenje programa Najjači stav, a ujedno je pružila i uvid u potrebe ciljane populacije za budućim preventivnim i drugim intervencijama.

U istraživanje potreba su bila uključena ukupno 352 sudionika (od toga 50,9% muških), učenika i učenica triju zagrebačkih srednjih škola – Upravne škole Zagreb (32,8%), Strojarske tehničke škole Fausta Vrančića (39,1%), Agronomske škole Zagreb (28%).

Rezultati istraživanja upućuju na sljedeće (preuzeto iz izvještaja „Analiza potreba i rizika mladih u lokalnoj zajednici“ koje je sastavni dio projektne dokumentacije):

- „Tradicionalna“ adolescentska **rizična ponašanja** u okviru uporabe psihoaktivnih tvari pokazuju da mladi iz uzorka u najvećoj mjeri konzumiraju alkohol, opijaju se i ekscesivno se opijaju, a s tim ponašanjem započinju relativno rano. Osim alkohola i uporaba marihuane je prisutna kod značajnog broja mladih, kod njih više od četvrtine. Ostale droge su prisutne kod manjeg broja mladih, ali oni koji ih koriste rade to poprilično učestalo (to je njih 10-ak iz uzorka koji izvještavaju već o ovisničkim obrascima konzumiranja). Sličan obrazac vidljiv je i s kockanjem/klađenjem, pri čemu oko 5% mladih redovito kocka/kladi se (više od jednom-dvaput mjesečno). Kad se promatra nasilje, uočljivo je da oko 1/5 mladih iz uzorka često svjedoči nasilju, a zanimljivo je i kako je rela-

¹ Navedena aktivnost odnosi se na koordinaciju projektnih aktivnosti, te nije sastavni dio ovog evaluacijskog izvještaja.

² Ovaj izvještaj predstavlja aktivnost evaluacije uspješnosti provedbe projekta, stoga nije dio ovog evaluacijskog izvještaja.

tivno nizak udio mladih koji doživljavaju nasilje putem Interneta u odnosu na one koji sudjeluju u tučnjavama i nasilju «u živo». Uporaba interneta je najproblematičnija u području regulacije raspoloženja što ne iznenađuje s obzirom na pandemijske i postpandemijske uvjete, a problematična je i kontrola količine vremena koju mladi provode na Internetu. Tako oko 20% mladih ima kognitivnu preokupaciju Internetom, a njih oko 10% izjavljuje da su im draže *online* interakcije od onih uživo te da osjete negativne posljedice uporabe Interneta.

- Zabrinjavajuće velik je broj mladih iz uzorka koji izvještava o vrlo prisutnim internaliziranim simptomima – najviše **stresa**, zatim **anksioznosti** pa potom i **depresivnosti**, pri čemu su za sve tri skupine simptoma rezultati relativno visoki i kreću se od 20% i više u kategorijama često i uvijek. Oko četvrtine mladih iz uzorka je već zatražilo i primilo psihološku pomoć i podršku, a i dalje postoji gotovo polovina mladih koji ne znaju gdje bi se obratili ako bi **psihološku pomoć** zatrebali. Tome se također treba posvetiti, kao i osmišljavanju i pružanju dovoljno izbora kada je u pitanju kvalitetna i dostupna psihološka pomoć. Kada mladi izjave da po psihološku pomoć idu na Internet, tada je jasno da su možda i u opasnosti od nestručne interakcije koja im može i naštetiti. Najviše ih zanimaju teme (rangom od najpoželjnije teme): mentalno zdravlje, ovisnosti, građanski i seksualni odgoj, emocije, vršnjačko nasilje, ljudska prava, nasilje u partnerskim vezama, volontiranje i nešto drugo (sami navode kako bi rado slušali o budućnosti, karijeri, samostalnom životu, financijskoj pismenosti i klimatskim promjenama).

- Od okolinskih čimbenika mladi su procjenjivali roditeljsko ponašanje svojih očeva i majki, zatim svoj odnos prema školi i obrazovanju te utjecaj pandemije COVID-19 na njihov život i nastavu. Iz podataka o **roditeljskom ponašanju** vidljivo je kako u području podrške autonomiji naši mladi iz uzorka od svojih roditelja najviše doživljavaju omogućavanja izbora u razumnim granicama, zatim nešto manje objašnjavanja razloga za roditeljsko postupanje prema njima dok u najmanjoj mjeri smatraju da su njihovi roditelji svjesni njihovih osjećaja te da ih razumiju i prihvaćaju. U okviru psihološke kontrole sudionici istraživanja najviše doživljavaju da su ih roditelji poticali na postizanje ciljeva i to bi bio put do njihovog

ponosa i prihvaćanja, zatim nešto manje, ali još uvijek dosta, doživljavaju da im roditelji prijete kaznama kao «odgojnom metodom», a najmanje ih je ipak doživljavalo da su roditelji kod njih izazivali osjećaj krivnje kako bi ih kontrolirali.

- Učenici i učenice iz uzorka imaju relativno dobre ocjene u **školi**, većina ih je prošla prethodni razred s vrlo dobrim (4), izostaju iz škole u umjerenim količinama uz naravno manji postotak onih koji izostaju često (njih 2,6% više od 6 dana u zadnjem mjesecu). Zabrinjavajuće, ako ne i tužno, je da oko 30% učenika školsko gradivo smatra nezanimljivim, ne baš smislenim i beskorisnim za život, te ih oko 40% izjavljuje da su često ili gotovo uvijek mrzili biti u školi prošle školske godine. Malo manje od 1/5 učenika je imalo izrečenu pedagošku mjeru, za 2/3 učenika to je bila opomena, dok je za ¼ njih to bio ukor.

- Na pitanja o utjecaju **COVID-19 pandemije** na njihov život i nastavu, učenici ističu najveći negativan utjecaj na bavljenje izvanškolskim aktivnostima i hobijima, bavljenje sportom i tjelesnim aktivnostima, a vrlo visoko procjenjuju i negativan utjecaj na njihovo psihičko zdravlje. Najmanje negativan, gotovo i pozitivan utjecaj pandemija je imala na njihove odnose u obitelji i s bliskim prijateljima što je i za očekivati u pandemijskim i postpandemijskim uvjetima. Pandemija je u području obrazovanja imala najnegativniji utjecaj na motivaciju za učenje, praćenje nastave, radne navike te vještine i znanja iz školskih predmeta. Najmanje negativan, pa čak i pozitivan utjecaj imala je pandemija na vještine rada na računaru i ocjene sudionika istraživanja što je zanimljivo budući da istovremeno procjenjuju negativan utjecaj na njihova znanja iz školskog gradiva.

Zaključno bi se moglo reći kako su podaci i rezultati istraživanja ukazali na ključne točke usmjerenja preventivnih intervencija mladim adolescentima. Isto tako, istraživanje je ukazalo i na ranjivosti kojima treba posvetiti dovoljno kvalitetne i pravodobne profesionalne pažnje kako se ne bi razvile u ozbiljne probleme i onemogućile mladim ljudima postati zadovoljni, zreli i odgovorni članovi svojih zajednica te na taj način pridonositi vlastitom, ali i razvoju obitelji, zajednica i drugih okruženja u kojima žive i djeluju. Podaci se, osim kroz prizmu potreba i rizika, mogu i trebaju promatrati i kroz

snage i prednosti na kojima preventivne i druge intervencije i treba temeljiti. Izuzetno je važno ne zanemariti perspektivu snaga i potencijala mladih što se često događa, a može imati nesagledive negativne posljedice na njihov zdravi i pozitivan razvoj.

Navedeni rezultati korišteni su s ciljem kreiranja intervencija usmjerenih mladima u ovom projektu.

Aktivnost 2. Informiranje mladih i njihovih roditelja o mogućnostima uključivanja u projekt i korištenju usluga; predstavljanje rezultata projekta dionicima u lokalnim zajednicama, umrežavanje dionika

OČEKIVANI REZULTATI:

o *Mladi i njihovih roditelji informirani su o mogućnostima uključivanja u projekt i korištenju usluga u 4 lokalne zajednice, 2 županije;*

o *Dionici (10 ustanova/organizacija) u lokalnim zajednicama informirani su o rezultatima istraživanja i mogućnostima uključivanja u projekt, umreženo je 10 dionika u 4 lokalne zajednice*

Prema podacima navedenim u Izvješću o informiranju mladih u lokalnoj zajednici o mogućnostima uključivanja u projekt „Najjači stav“, mladi i njihovi roditelji informirani su o mogućnostima uključivanja u projekt i korištenju usluga putem različitih medija te na različite načine:

- ▶ slanje digitalnih letaka;
- ▶ objavljivanje vijesti na društvenim mrežama udruge (Facebook i Instagram);
- ▶ objavljivanje vijesti na mrežnim stranicama udruge;
- ▶ slanje obavijesti stručnim službama i razrednicima u školama.

U nastavku su prikazani primjeri navedenih letaka i medijskih objava.

Osim putem prikazanih objava i letaka, srednjoškolci su dobili obavijest razrednika o mogućnostima uključivanja u aktivnosti projekta u sljedećim školama:

- ▶ Strojarska škola Faust Vrančić
- ▶ Agronomska škola Zagreb
- ▶ Upravna škola Zagreb
- ▶ Gospodarska škola Varaždin

Letci su poslani partnerima i suradnicima na projektu:

- ▶ Centar za socijalnu skrb Zagreb, podružnica Dubrava
- ▶ Centar za socijalnu skrb Zagreb, podružnica Sesvete
- ▶ Centar za socijalnu skrb Zagreb, podružnica Novi Zagreb
- ▶ Strojarska škola Faust Vrančić
- ▶ Agronomska škola Zagreb
- ▶ Upravna škola Zagreb
- ▶ Gospodarska škola Varaždin

Tijekom projekta su uključeni mladi i iz sljedećih škola i ustanova:

- ▶ Osnovna škola Vjenceslav Novak
- ▶ Osnovna škola Granešina
- ▶ Centar za socijalnu skrb Sveti Ivan Zelina

Uvidom u navedene podatke, može se zaključiti kako su materijali i informacije o ovom projektu odaslane u ukupno tri grada (Zagreb, Sveti Ivan Zelina i Varaždin) unutar triju županija, te u pet zagrebačkih lokalnih zajednica (Črnomerec, Trnje, Dubrava, Granešina i Sesvete), čime su očekivani rezultati u okviru ove aktivnosti u potpunosti ispunjeni.

Aktivnost 3. Identifikacija i selekcija mladih u riziku za tretman, priprema mladih i obitelji za sudjelovanje u programu tretmana

OČEKIVANI REZULTATI:

- o Formirane su tretmanske skupine korisnika prema zadanim parametrima (20 mladih u korisničkim skupinama), sa svakom obitelji obavljeno je minimalno tri sata individualnog informiranja i savjetovanja.

Uvidom u projektnu dokumentaciju, može se zaključiti da se, za potrebe selekcije korisnika, koristio upitnik kojim se procjenjuju različiti aspekti funkcioniranja korisnika te da je na temelju stručne procjene isti potom i upućen u adekvatan modalitet tretmana (eventualno i njegova/njezina obitelj).

Aktivnost 4. Identifikacija volontera u sustavu socijalne podrške za svakog korisnika u tretmanu; održavanje treninga za volontere; mentorski i supervizijski sastanci

OČEKIVANI REZULTATI:

- o 10 volontera u sustavu podrške korisnicima unaprijedili su kompetencije za pružanje psihosocijalne podrške;

- o Volonteri su uključeni i aktivno djeluju u sustavu socijalne podrške za korisnike, volonteri su informirani o svojoj ulozi i zadacima te na dobrovoljnoj osnovi uključeni u projekt.

Ambidekster klub u svoje aktivnosti redovito uključuje volonterke i volontere pri čemu je najveći broj njih uključen kroz dva modela:

- (1) Volonteri psihoterapeuti uključeni su u suradnju sa psihoterapijskim školama;
- (2) Studentice i studenti različitih fakulteta (Pravni fakultet, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Fakultet političkih znanosti, Filozofski fakultet, Učiteljski fakultet) uslijed čega je organizirana suradnja sa zaposlenima na fakultetima kako bi se potaknulo strukturirano uključivanje i učenje zalaganjem u zajednici/društveno korisno učenje volonterki i volontera.

U provođenju volonterskih aktivnosti na projektu „Najjači stav“ ukupno je uključeno 13 volontera, a koji su od početka provedbe ovog projekta odradili ukupno 110 volonterskih sati.

Svim volonterima je u Ambidekster klubu osigurana mentorska podrška zaposlenih i koordinatorica volontera te supervizija od strane vanjske licencirane supervizorice, kao i dodatne tematske edukacije ovisno o volonterskoj poziciji. U nastavku ovog izvještaja, prikazani su rezultati evaluacije

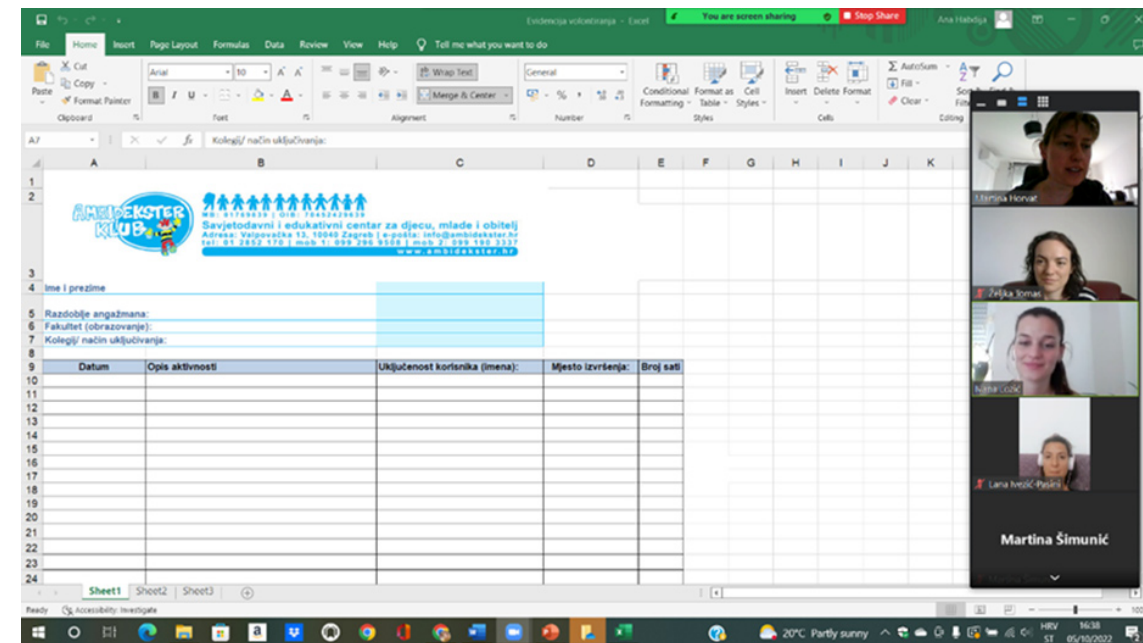
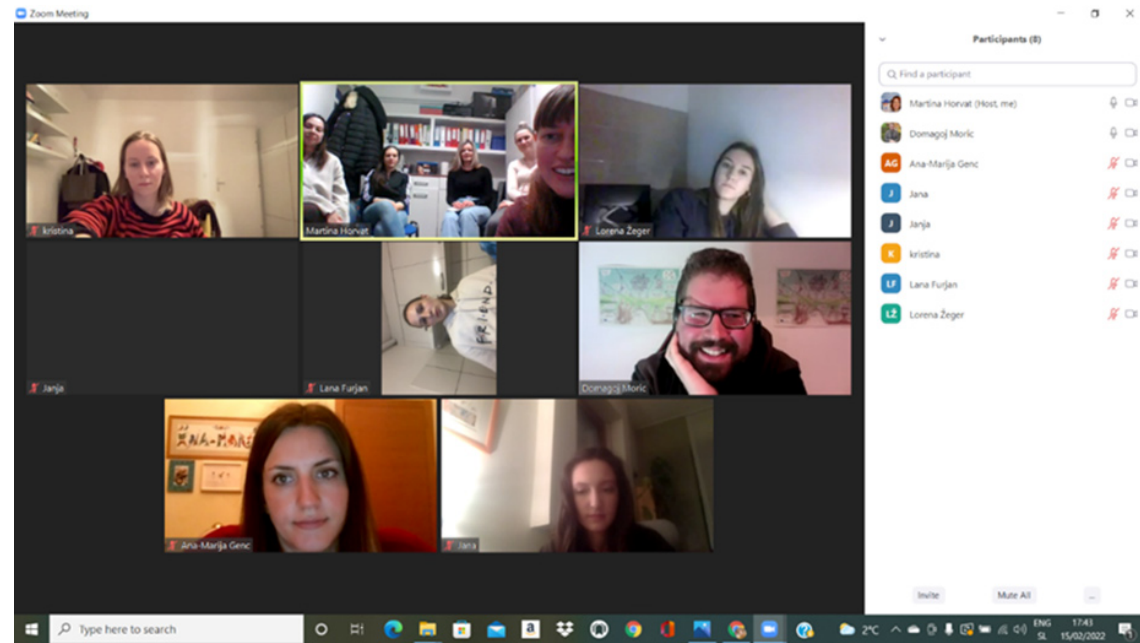
dviju održanih edukacija, te zadovoljstvo održanim mentorskim i supervizijskim susretima.

Edukacije za volontere

Uvodna edukacija o volonterstvu

Svi volonteri, neovisno o projektu na kojem sudjeluju, prolaze uvodnu edukaciju (ukupno trajanje 2h) na kojoj se upoznaju sa zakonskim okvirom volontiranja, praćenjem angažmana i razvojem kompetencija volontera te specifičnostima volontiranja na socijalnim i obrazovnim programima s ranjivim skupinama na kakvim su angažirani u Ambidekster klubu.

Ukupno je 26 volontera (i s drugih projekata) prisustvovalo navedenoj edukaciji, a koja se održala u nekoliko termina (15.02., 05.10., 09.11.).

Edukacija "Najjači stav" - edukacija volontera za provedbu radionica opće prevencije

Edukacijom volontera za provedbu preventivnih radionica obuhvaćene su teme poput obilježja emocija, njihove funkcije u svakodnevnom životu, regulacija emocija, te o automatskim mislima i njihovoj restrukturaciji. **Ukupno je devet volontera educirano za provedbu preventivnih radionica „Najjači stav“, u dva termina edukacije 26.09. i 10.10.2022.**

Po završetku obaju edukacija, volonteri su ispunjavali evaluacijski upitnik koji se sastojao od pitanja na kojima su trebali procijeniti u kojoj mjeri im je edukacija pomogla da nauče ili unaprijede svoje znanje/vještine o različitim područjima (Zakon o volonterstvu, emocijama, automatskim mislima i slično). Osim navedenog, postavljen je set pitanja općenito o zadovoljstvu različitim aspektima provedene edukacije, kao i procjena ukupnog zadovoljstva

edukacijom (davanje ocjena od 1 do 5). Postavljeno je i pitanje bi li navedenu edukaciju preporučili drugim volonterima. Na kraju, ostavljen je prostor za njihove sugestije i komentare.

U nastavku su prikazani **rezultati evaluacije edukacije koju je ispunilo ukupno osam volontera** koji sudjeluju u projektu „Najjači stav“.

Tablica 1. Prikaz rezultata evaluacije u odnosu na subjektivnu dobit/korist od sudjelovanja u edukaciji (N=8 volontera)

U kojoj mjeri vam je edukacija pomogla da naučite o / unaprijedite svoje znanje / vještine o:	FREKVENCIJE ODGOVORA (%)					M
	Uopće nije	U maloj mjeri	Niti je niti nije	U velikoj mjeri	U potpunosti je	
O Zakonu o volonterstvu	0.0%	12.5%	50.0%	12.5%	25.0%	3.50
O Etičkom kodeksu volontiranja	0.0%	12.5%	12.5%	25.0%	50.0%	4.13
O specifičnosti volontiranja u Ambidekster klubu	0.0%	12.5%	12.5%	25.0%	50.0%	3.88
O različitim volonterским pozicijama u Ambidekster klubu	0.0%	12.5%	0.0%	0.0%	87.5%	4.63
O sličnostima i razlikama volontiranja, stručne prakse i društveno korisnog učenja	0.0%	0.0%	12.5%	50.0%	37.5%	4.25
O osnovnim obilježjima i podjeli emocija.	0.0%	0.0%	25.0%	25.0%	50.0%	4.25
O funkciji emocija u svakodnevnom životu.	0.0%	0.0%	25.0%	12.5%	62.5%	4.38
O važnosti regulacije emocija.	0.0%	0.0%	25.0%	12.5%	62.5%	4.38
O automatskim mislima.	0.0%	0.0%	25.0%	12.5%	62.5%	4.38
O tome kako restrukturirati automatske misli.	0.0%	0.0%	25.0%	12.5%	62.5%	4.38

Kao što je jasno vidljivo iz Tablice 1., edukacija je volonterima u najvećoj mjeri pomogla u savladavanju znanja vezanih uz volonterske pozicije u Ambidekster klubu (4.63), te u području emocija i automatskih misli (4.38). Nešto niža prosječna ocjena vidljiva je na tvrdnji vezanoj uz Zakon o volonterstvu (3.50), što je i očekivano, s obzirom da je riječ o zakonskim odredbama, koje je potrebno razumjeti i na pravilan način ih se pridržavati. No,

općenito gledajući sve prosječne ocjene, može se zaključiti kako volonteri percipiraju korist od navedene edukacije i svjesni su novo naučenih znanja/vještina.

U Tablici 2. prikazane su frekvencije odgovora i prosječne vrijednosti odgovora na tvrdnjama kojima se ispitalo zadovoljstvo volontera pojedinim aspektima edukacije.

Tablica 2. Prikaz rezultata evaluacije u odnosu na zadovoljstvo pojedinim aspektima edukacije (N=8 volontera)

Aspekt edukacije	FREKVENCije ODGOVORA (%)					M
	nedovoljno	dovoljno	dobro	vrlo dobro	izvrsno	
Sadržaj edukacije.	0.0%	0.0%	0.0%	37.5%	62.5%	4.63
Stručnost voditelja/ica edukacije.	0.0%	0.0%	0.0%	12.5%	87.5%	4.88
Korisnost sadržaja za vaše volontiranje.	0.0%	0.0%	12.5%	37.5%	50.0%	4.37
Jasnoća predavanja i materijala.	0.0%	0.0%	0.0%	37.5%	62.5%	4.63
Vremenski okvir i trajanje.	0.0%	0.0%	0.0%	50.0%	50.0%	4.50
Atmosfera na edukaciji	0.0%	0.0%	0.0%	37.5%	62.5%	4.63

Uvidom u rezultate, može se primijetiti kako su sve prosječne vrijednosti iznad 4.3, odnosno volonteri polaznici edukacije izražavaju visoko zadovoljstvo svim aspektima edukacije, a pogotovo vezano uz stručnost voditelja/ica edukacije, jasnoću materijala i predavanja, te atmosferu i sadržaj edukacije.

Prosječna ukupna ocjena edukacije iznosi 4.38 što ukazuje na izrazito visoko generalno zadovoljstvo svim aspektima, ali i naučenim znanjima/vještinama. Činjenica da su **svi volonteri odgovorili da bi ovu edukaciju preporučili svojim kolegama**, odnosno drugim volonterima koji rade u ovom području dodatno potvrđuje njihovo visoko zadovoljstvo.

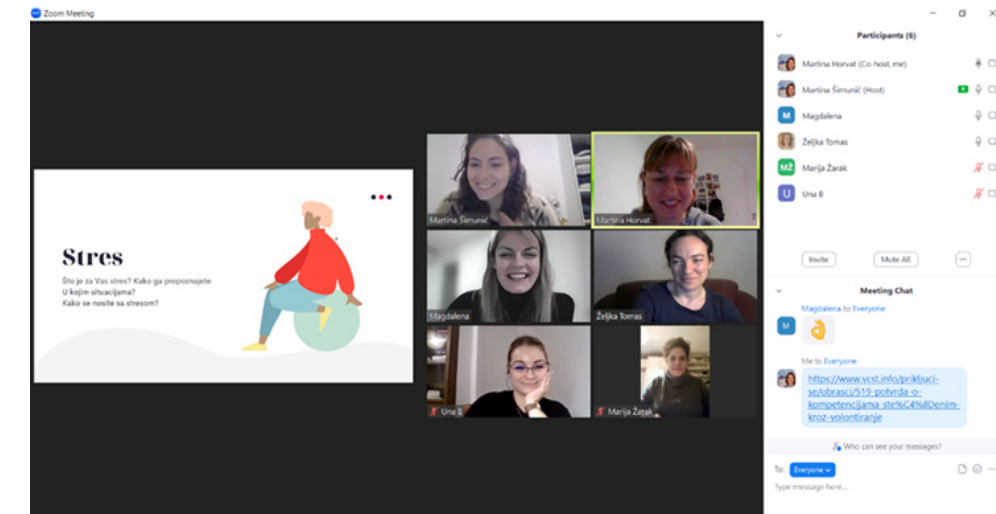
Molimo Vas da ovdje navedete ukoliko Vam se nešto posebno nije sviđjelo ili ukoliko ste nečim posebno zadovoljni, svoje komentare, kritike, sugestije i sl.

- Sviđjela mi se edukacija, nemam posebne kritike koje bih izdvojila.
- Lijep pristup razradi radionice sa stavljanjem naglaska na tome čemu služi svaka radionica. Kroz primjere uz timski rad i bez pritisaka, sa taman dozom učenja kroz opaske komentare i primjere.
- Na uvodnoj edukaciji zakoni o volontiranju i kodeks mi nisu bili previše zanimljivi jer većinu stvari znamo ili se podrazumijeva, sve ostalo je bilo super i zanimljivo.
- Dijeljenje konstruktivnih komentara i preporuka za izvođenje svake od obrađivanih tema.
- Edukacija je vrlo prikladna.

Na pitanju otvorenog tipa, volonteri su dodatno naglašavali one aspekte koji su ih se posebno dojmili, a to su prije svega adekvatan pristup, timski rad, te konstruktivni komentari. Uzevši u obzir sve prikazane rezultate, može se zaključiti u prilog visokom subjektivnom zadovoljstvu naučenim na edukaciji, kao i zadovoljstvo različitim aspektima iste.

Edukacija "Mentori u sustavu socijalne podrške"

Edukacijom „Mentori u sustavu socijalne podrške“ obuhvaćene su teme etike u participaciji korisnika, upravljanje stresom, kompetencija volontera, komunikacija, uspostavljanje odnosa i postavljanje ciljeva, te savjetodavne tehnike. Edukacija se održala u nekoliko termina, te je **ukupno 18 volontera educirano za navedenu volontersku poziciju.**

Kao i prethodno, po završetku edukacije, volonteri su ispunjavali evaluacijski upitnik obuhvaća pitanja na kojima su trebali procijeniti u kojoj mjeri im je edukacija pomogla da nauče ili unaprijede svoje znanje/vještine o različitim područjima (etika u participaciji, komunikacija, uspostavljanje odnosa, itd.). Također, postavljen je set pitanja općenito o zadovoljstvu različitim aspektima provedene edukacije, kao i procjena ukupnog zadovoljstva edukacijom (davanje ocjena od 1 do 5). Postavljeno je i pitanje bi li navedenu edukaciju preporučili drugim

volonterima. Na kraju, ostavljen je prostor za njihove sugestije i komentare.

U nastavku su prikazani **rezultati evaluacije edukacije koju je ispunilo ukupno troje volontera** koji sudjeluju u projektu „Najjači stav“.

Tablica 3. Prikaz rezultata evaluacije u odnosu na subjektivnu dobit/korist od sudjelovanja u edukaciji (N=3 volontera)

U kojoj mjeri vam je edukacija pomogla da naučite o / unaprijedite svoje znanje / vještine o:	FREKVENCije ODGOVORA (%)					M
	Uopće nije	U malo j mjeri	Niti je niti nije	U velikoj mjeri	U potpunosti je	
0 etici participacije korisnika.	0.0%	0.0%	0.0%	33.3%	66.7%	4.67
0 spoznajama o doseg u kompetencija volontera.	0.0%	0.0%	0.0%	66.7%	33.3%	4.33
0 upravljanju stresom i emocijama.	0.0%	0.0%	33.3%	33.3%	33.3%	3.67
0 osnovnim obilježjima kvalitetne komunikacije i suradnje.	0.0%	0.0%	0.0%	33.3%	66.7%	4.67
0 komunikaciji vezanoj uz različite ciljne skupine.	0.0%	0.0%	0.0%	33.3%	66.7%	4.67
0 savjetodavnim tehnikama.	0.0%	0.0%	0.0%	66.7%	33.3%	4.33
0 uspostavljanju odnosa s korisnikom.	0.0%	0.0%	0.0%	66.7%	33.3%	4.33
0 postavljanju ciljeva.	0.0%	0.0%	0.0%	33.3%	66.7%	4.67

Uvidom u Tablicu 3., jasno je kako gotovo svi volonteri koji su ispunili evaluacijski upitnik izražavaju visoko zadovoljstvo, odnosno subjektivnu percepciju dobiti i koristi od edukacije. Najveće zadovoljstvo prisutno je u kontekstu novo naučenih znanja i vještina u području etike participacije korisnika, komunikacije te postavljanju ciljeva.

U Tablici 4. prikazani su odgovori u odnosu na zadovoljstvo različitim aspektima edukacije, kao što su atmosfera, sadržaj, stručnost voditelja i slično.

Tablica 4. Prikaz rezultata evaluacije u odnosu na zadovoljstvo pojedinim aspektima edukacije (N=3 volontera)

Aspekt edukacije	FREKVENCije ODGOVORA (%)					M
	nedovoljno	dovoljno	dobro	vrlo dobro	izvrsno	
Sadržaj edukacije.	0.0%	0.0%	0.0%	33.3%	66.7%	4.67
Stručnost voditelja/ica edukacije.	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	100.0%	5.00
Korisnost sadržaja za vaše volontiranje.	0.0%	0.0%	0.0%	33.3%	66.7%	4.67
Jasnoća predavanja i materijala.	0.0%	0.0%	0.0%	33.3%	66.7%	4.67
Vremenski okvir i trajanje.	0.0%	0.0%	0.0%	66.7%	33.3%	4.33
Atmosfera na edukaciji	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	100.0%	5.00

Kao i prethodno, iz tablice je jasno vidljivo kako su volonteri izrazito zadovoljni svim aspektima, a posebice u odnosu na stručnost voditelja i atmosferu na edukacije (gdje su prosječne vrijednosti odgovora 5.0). U prilog ovako **visokom zadovoljstvu govori i ukupna prosječna ocjena cjelokupne edukacije koja također iznosi 5.0**, kao i podatak da bi svi volonteri ovu edukaciju preporučili i drugim volonterima. Na pitanju otvorenog tipa volonteri su kao posebnu vrijednost istaknuli razmjenu iskustva.

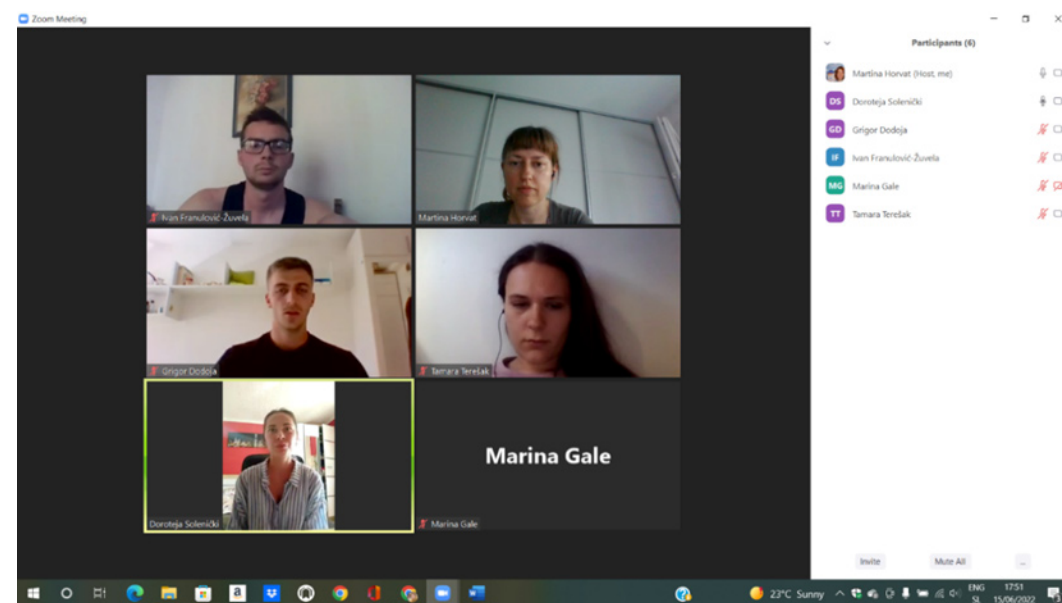
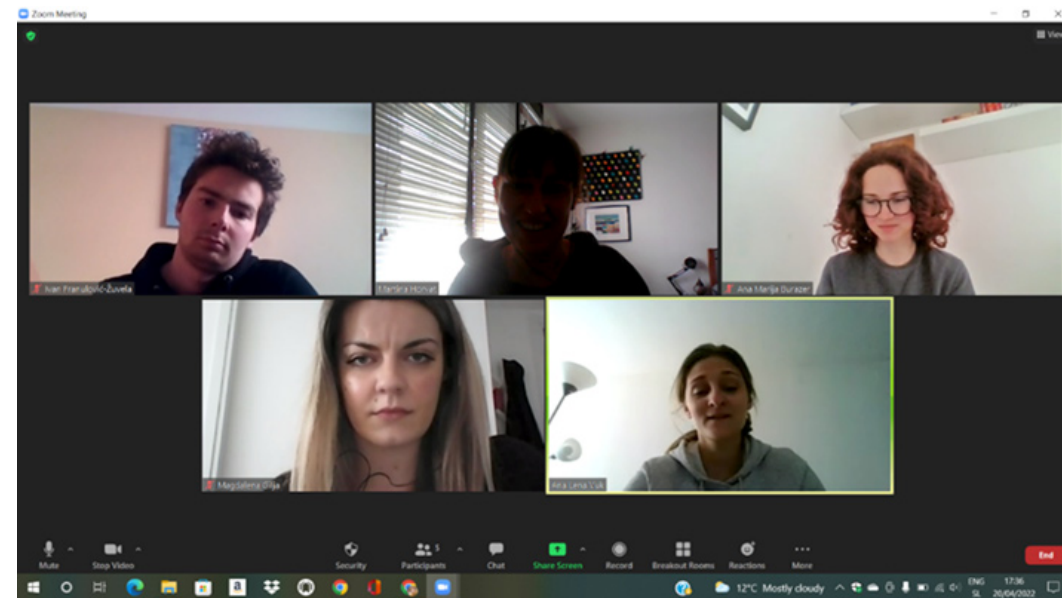
Molimo Vas da ovdje navedete ukoliko Vam se nešto posebno nije svidjelo ili ukoliko ste nečim posebno zadovoljni, svoje komentare, kritike, sugestije i sl.

- Možda da se edukacija odvoji u 2 cjeline gdje bi se u trajanju od 2-3 h obavile sve teme. Super da se nudi online prisustvo!
- Razmjena iskustva.

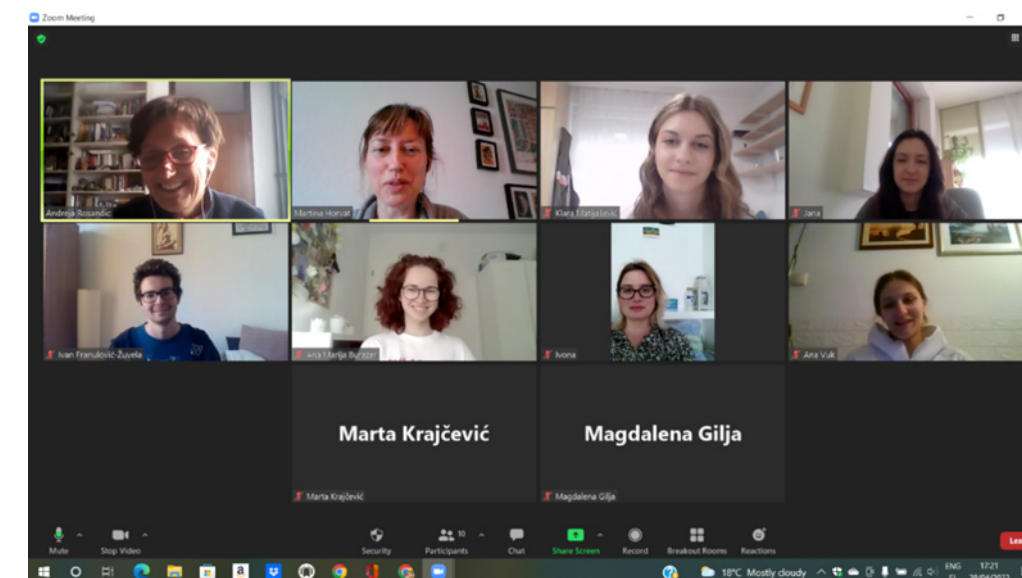
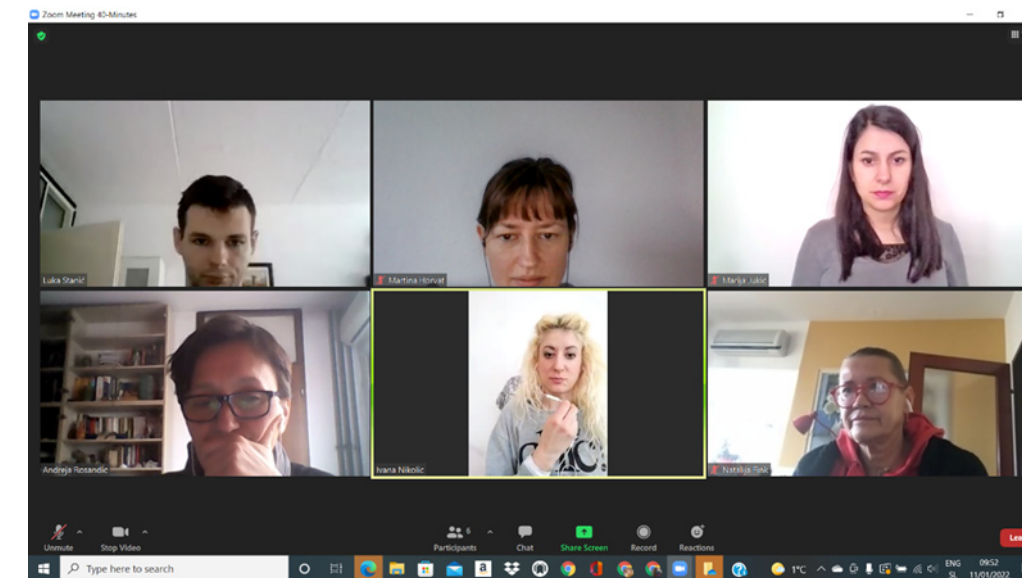
Supervizije i mentorska podrška

Volonterima je na mjesečnoj razini osigurana mentorska podrška zaposlenih te supervizija od strane vanjske licencirane supervizorice, kao i individualna podrška mentorica po potrebi.

Mentorske sastanke održavale su Martina Horvat (soc. pedagoginja), a od rujna i Martina Šimunić (soc. radnica). Kroz ovu godinu obrađeno je **ukupno 20 sati mentorskih grupnih i individualnih sastanaka sa volonterima kroz 12 susreta** (20.04., 11.05., 15.06., 19.07., 05.09., 05.10., 13.10., 07.11., 09.11., 10.11., 22.11., te 07.12.2022. godine). U nastavku su prikazane slike s pojedinih mentorskih sastanaka.

Supervizije za volontere su organizirane jednom mjesečno kod supervizorice Andreje Rosandić i to u online obliku.

Ukupno je **održano 20 sati supervizije kroz 10 supervizijskih susreta** (11.01., 27.01., 08.02., 24.02., 24.03., 12.04., 28.04., 26.05., 29.09., te 27.10.2022. godine). Detaljniji prikaz datuma i vremena održavanja, obrađenih tema, te prisutnih supervizanata prikazan je u Tablici 5.

Tablica 5. Prikaz rezultata evaluacije u odnosu na zadovoljstvo pojedinim aspektima edukacije (N=3 volontera)

Datum i vrijeme održavanja	Tema	Broj supervizanata
11.01.2022. 9.00-11.00	Kako ostvariti bolju suradnju sa nadležnim CZSS.	5
27.01.2022. 17.00-19.00	Kako raditi s djetetom koje ima dijagnosticiran ADHD.	5
08.02.2022. 9.00-11.00	Kako pomoći korisniku da se izbori za vlastitu autonomiju.	2
24.02.2022. 17.00-19.00	Kako djecu emocionalno podržati u situaciji trenutnog rata.	2
08.03.2022. 9.00-11.00	Supervizija nije održana budući da nitko nije došao.	0
24.03.2022. 17.00-19.00	Izvještavanje o radu s korisnikom u okviru pomoći u učenju.	1
12.04.2022. 9.00-11.00	Kako raditi s korisnikom koji vjeruje da nadnaravne sile upravljaju njegovim životom.	2
28.04.2022. 17.00-19.00	Kako motivirati korisnike na rad.	8
26.05.2022. 17.00-19.00	Kako mjeriti promjene kod korisnika.	5
29.09.2022. 17.00-19.00	Izgradnja odnosa s novim korisnikom	4
27.10.2022. 17.00-19.00	Kako se nositi s korisnikovim netrpeljivim stavovima prema pojedinim društvenim skupinama	3

Na kraju godine, po završetku svih supervizijskih i mentorskih susreta, volonteri su ispunjavali kratki upitnik kojim se ispitalo njihovo zadovoljstvo u odnosu na različite aspekte supervizijskih i mentorskih susreta. Rezultati evaluacije prikazani su u Tablici 6. u nastavku.

Tablica 6. Prikaz rezultata evaluacije u odnosu na zadovoljstvo pojedinim aspektima supervizije i mentorskih sastanaka (N=3 volontera)

Aspekt supervizije / mentorskih sastanaka	FREKVENCIJE ODGOVORA (%)					M
	nedovoljno	dovoljno	dobro	vrlo dobro	izvrsno	
Učestalost supervizijskih susreta.	0.0%	0.0%	0.0%	33.3%	66.7%	4.67
Stručnost voditelja/ica supervizije.	0.0%	0.0%	0.0%	33.3%	66.7%	4.67
Korisnost susreta za vaš daljnji rad s korisnicima.	0.0%	0.0%	0.0%	33.3%	66.7%	4.67
Vremenski okvir i trajanje supervizijskih susreta.	0.0%	0.0%	0.0%	33.3%	66.7%	4.67
Atmosfera na superviziji.	0.0%	0.0%	0.0%	33.3%	66.7%	4.67
Razmjena znanja i iskustava na supervizijskim susretima.	0.0%	0.0%	0.0%	33.3%	66.7%	4.67
Učestalost mentorskih susreta/kontaktata.	0.0%	0.0%	0.0%	66.7%	33.3%	4.33
Zadovoljstvo mentorskim susretima/kontaktima.	0.0%	0.0%	0.0%	33.3%	66.7%	4.67

Uvidom u tablicu, jasno je **kako svi volonteri izražavaju visoko zadovoljstvo u odnosu na sve aspekte i mentorskih, ali i supervizijskih susreta** (nijedna prosječna vrijednost odgovora nije niža od 4.3). Slijedom navedenoga, može se zaključiti kako su volonterima, osim što su ovakvi susreti bili korisni, bili i više nego potrebni, pogotovo s obzirom na problematiku populacije s kojom su primarno bili u kontaktu.

Aktivnost 5. Provedba tretmanskog programa za mlade u riziku "Najjači stav"

OČEKIVANI REZULTATI:

o 20 mladih u riziku te 35 roditelja dobilo je psihosocijalnu podršku;

o 6 obitelji uključeno u obiteljsko savjetovanje;

o 30 roditelja uključeno u savjetovanje.

U okviru ove aktivnosti, provedene su grupne radionice s učenicima prvog razreda (1.d razred) Agronomske škole Zagreb, individualno te obiteljsko savjetovanje/pružanje psihosocijalne podrške. S obzirom da je riječ o većem broju i aktivnosti, ali i korisnika, rezultati evaluacije bit će prikazani ovisno o modalitetu provedbe tretmana (grupno, individualno i obiteljsko).

Grupni tretman - Agronomska škola Zagreb

Tretman se provodio kroz grupni rad u Agronomskoj školi Zagreb, te je uključivao osam (8) redovnih susreta u trajanju od 1 sata. Ciljevi tretmana nastali su temeljem početne kvantitativne procjene potreba (Upitnik-Identifikacija i selekcija mladih u riziku) u Agronomskoj školi te na temelju prvog grupnog susreta u kojem su sudionici iskazivali vlastite potrebe i ideje za buduće susrete.

Ciljevi su bili sljedeći:

- ▶ Stvaranje konteksta povjerenja i suradnje;
- ▶ Osvještavanje, prepoznavanje i imenovanje emocija
- ▶ Reduciranje simptomatskog ponašanja vezanog uz razvoj ovisnosti kroz jačanje emocionalne samo-regulacije
- ▶ Osvještavanje vlastitih jakih snaga i resursa
- ▶ Usvajanje vještina za odolijevanje pritisku vršnjaka, za rješavanje problema i asertivnu komunikaciju

Struktura svakog pojedinog susreta grupnog rada sastojala se od četiri dijela:

- (1) Uvodna aktivnost, čiji je cilj uvođenje u grupni rad te rezimiranje događaja od proteklog tjedna.
- (2) Glavna aktivnost, koja je usmjerena na osnovni cilj susreta.
- (3) Diskusija o glavnoj aktivnosti i donošenje zaključaka te zadataka za iduće razdoblje
- (4) Usmeni feedback, davanje povratne informacije na grupni rad.

S obzirom na to da su od početka školske godine učenici 1.D razreda izražavali probleme u ponašanju (prijetnja smrću nastavnici, konzumacija droge, nepoštivanje autoriteta i sl.) te je u razredu nekoliko učenika ponavljača razreda, učenici s različitim teškoćama mentalnog zdravlja, na inicijativu i po procjeni stručne službe škole i razrednice, dogovoreno je da se provede grupni tretman s učenicima 1.D razreda na način da se učenici podijele u **dvije manje grupe**. Prije početka grupnog rada, razrednica je provela individualne razgovore s roditeljima i mladima, tijekom kojih se dodatno upoznala s obiteljskim situacijama te informirala roditelje o početku grupe.

U Grupi 1 sudjelovalo je ukupno 13 učenika, 3 učenika su bila samo na 1 ili 2 susreta. Nakon grupe, 2 učenice su uključena u daljnji individualni tretman u okviru savjetovališta Ambidekster kluba. Prema izvještaju provoditelja, grupni rad se odvijao po planu, unutar određenih granica trajanja projekta. Obradene su sve planirane teme, kroz ukupno 8 grupnih susreta. Sama grupa prošla je sve uobičajene faze grupnog rada – od upoznavanja, postavljanja pravila i sustava vrijednosti grupe te određivanja tona grupne komunikacije i dinamike. U početnoj fazi, prilikom definiranja grupnih pravila i očekivanja od grupnog rada, učenici su aktivno iznosili vlastite želje i očekivanja. Međutim, treba napomenuti kako je većina sudionika tijekom grupnog rada ipak bila suzdržana od iznošenja vlastitog mišljenja te ponekad nisu bili spremni na suradnju. Dio učenika je tijekom grupnog rada bio pasivan i/ili nisu uopće pratili o čemu se u grupi govori. Sudionici grupe se nisu međusobno povezali, već su često bili zatvoreni u manje grupe ili parove. Unutar manjih grupa su češće dijelili razmišljanja nego kada je to trebalo raditi

u većoj grupi. Tijekom grupnog rada identificirani su sudionici koji iskazuju više razine internaliziranih/eksternaliziranih problema u ponašanju te se s tim sudionicima nastavio provoditi tretman.

U Grupi 2 je ukupno sudjelovalo 10 učenika, 3 učenika su bila samo na 1 ili 2 susreta, a jedna učenica je izmještena iz obitelji za vrijeme trajanja grupe te je ona prekinula grupni tretman. Nakon grupe, 2 učenika su uključena u daljnji individualni tretman u okviru savjetovališta Ambidekster kluba. Prema izvještaju provoditelja, Grupni rad s grupom odvijao se po planu, unutar određenih granica trajanja projekta. Obradene su sve planirane teme, kroz ukupno 8 grupnih susreta. Sama grupa prošla je sve uobičajene faze grupnog rada – od upoznavanja, postavljanja pravila i sustava vrijednosti grupe te određivanja tona grupne komunikacije i dinamike. U početnoj fazi, prilikom definiranja grupnih pravila i očekivanja od grupnog rada, učenici su aktivno iznosili vlastite želje i očekivanja. Međutim, treba napomenuti kako je većina sudionika tijekom grupnog rada ipak bila suzdržana od iznošenja vlastitog mišljenja te ponekad nisu bili spremni na suradnju. Dio učenika

je tijekom grupnog rada bio pasivan i/ili nisu uopće pratili o čemu se u grupi govori. Sudionici grupe su često bili zatvoreni u manje grupe ili parove. Unutar manjih grupa su češće dijelili razmišljanja nego kada je to trebalo raditi u većoj grupi. Tijekom grupnog rada identificirani su sudionici koji iskazuju više razine internaliziranih/eksternaliziranih problema u ponašanju te će se s tim sudionicima nastaviti provoditi individualni tretman. Također, tijekom provođenja grupnog rada ponekad je dolazilo do neprimjerenih komentara između sudionika, što je moglo utjecati na njihovu otvorenost tijekom susreta. Jedna učenica, V. K., napustila je grupu nakon 2 susreta radi izdvojenosti iz obitelji.

Ukupno je 17 učenika ispunilo evaluacijski upitnik koji se sastojao od nekoliko setova pitanja. U okviru prvog seta pitanja učenici su, na ljestvici odgovora **od 0 – uopće nije do 4 – u potpunosti je**, označavali u kojoj mjeri im je sudjelovanje u ovom tretmanu pomoglo da unaprijede svaku od navedenih vještina i/ili znanja odnosno aspekta svakodnevnog života. Rezultati, odnosno prosječne vrijednosti odgovora na pitanja iz prvog seta, prikazani su u Tablici 7.

Tablica 7. Prikaz rezultata evaluacije grupnog tretmana (N=17 učenika)

RB.	Sudjelovanje u ovom programu pomoglo mi je da...	M
GENERALNO BOLJE FUNKCIONIRANJE / ZADOVOLJSTVO ŽIVOTOM / MOTIVACIJA I SPREMNOST		
1.	Lakše sklapam prijateljstva.	2.00
2.	Osjećam se samopouzdanije.	2.53
3.	Bolje razumijem sebe i svoje osjećaje.	2.71
4.	Budem općenito zadovoljniji sobom i svojim životom.	2.00
5.	Unaprijedim svoje odnose s članovima obitelji.	2.00
6.	Kvalitetnije provodim svoje slobodno vrijeme.	2.06
7.	Bolje funkcioniram u školi/na fakultetu/poslu.	2.24
8.	Unaprijedim svoje odnose s prijateljima.	2.65
9.	Naučim sam kako se nositi s nekim neugodnim emocijama.	2.47
10.	Lakše definiram i ostvarujem ciljeve.	2.00
ASERTIVNOST		
11.	Ne svađam kada se ne slažem s nekim.	2.25
12.	Kada se oko nečega ne slažem sa svojim roditeljima, učiteljima ili prijateljima, nastojim razgovor završiti kompromisom.	2.53
13.	Pažljivo slušam prijatelje kada mi pričaju o problemima koje imaju.	3.29
14.	Kada komuniciram s nekim, pokazujem mu/joj da ga/ju slušam.	3.24
15.	Započinjem razgovore s vršnjacima.	2.82
RJEŠAVANJE PROBLEMA		
16.	Kada imam problem, pokušam dobiti sve informacije o problemu koje mi mogu pomoći da donesem najbolju odluku.	2.41
17.	Samostalno donosim odluke (ne prepuštam nekom drugom da ih donese umjesto mene).	2.82
18.	Pokušam se sjetiti svih mogućih opcija i načina rješavanja situacije/problema.	2.59
19.	Odaberem jedan način na koji mogu riješiti problem i onda to učinim.	2.65
RJEŠAVANJE KONFLIKTA		
20.	Naučio sam kako kvalitetno riješiti neku konfliktnu situaciju/sukob.	2.65
21.	Kada se netko ljuti na mene, pokušavam kontrolirati svoje osjećaje i reakcije.	2.69
22.	Prihvaćam kritike bez da se osjećam ljutito.	2.88
NOŠENJE S PRITISKOM VRŠNJAKA		
23.	Znam se oduprijeti pritisku koji drugi stavljaju na mene.	2.82
24.	Mogu nekome reći da me njihovo ponašanje smeta, a da pri tome ne povrijedim tu osobu.	3.06
25.	Kada me netko nagovara na nešto što ne želim napraviti, znam koji je najbolji način na koji mogu odbiti napraviti nešto, a da se pri tome druga osoba ne uvrijedi/naljuti.	3.00

Uzevši u obzir da je mogući raspon odgovora bio od 0 do 4, uvidom u sve prosječne vrijednosti (koje se uglavnom kreću od 2.00 do 3.29) vidimo kako je grupni tretman u određenoj mjeri utjecao na unaprjeđenje pojedinih navedenih vještina i/ili znanja, odnosno aspekata njihova svakodnevnog života. **Najviše prosječne vrijednosti odgovora prisutne su na tvrdnjama koje se odnose na asertivnost**, pa tako učenici izvještavaju kako im je sudjelovanje u grupnom tretmanu u velikoj mjeri pomoglo da pažljivije

slušaju prijatelje kada im govore o svojim problemima (3.29), te da u većoj mjeri u komunikaciji pokazuju drugima da ih slušaju (3.24). Također, u **području nošenja s pritiskom vršnjaka** izvještavaju kako sada mogu nekome reći da ih njihovo ponašanje smeta, a da pri tome ne povrijede tu osobu (3.06), te da znaju koji je najbolji način da odbiju drugu osobu/grupu kada ih na nešto nagovaraju, a da ih pritom ne povrijede (3.00). Prilikom interpretacije ovih rezultata, potrebno je uzeti u obzir da

je riječ o grupi mladih s čitavim nizom problema i na individualnoj razini, ali i u kontekstu obiteljskog okruženja, te činjenicu kako je tijekom pojedinih grupnih susreta bilo poteškoća s provedbom grupnoga rada (iz izvještaja provedbom voditelja). Neovisno o navedenom, važno je naglasiti kako **mladi u određenoj mjeri percipiraju korist i vlastitu dobrobit od uključivanja u ovaj grupni tretman** u odnosu na područja prikazana u tablici.

S obzirom da je određeni udio mladih na početku iskazao i probleme povezane s ovisničkim ponašanjem, kreiran je dodatni set pitanja na kojima su učenici (na ljestvici odgovora od 0 – uopće nije do 4 – u potpunosti je) iskazivali u kojoj mjeri im je sudjelovanje u ovom programu/tretmanu pomoglo da smanje probleme vezane uz ovisnička ponašanja (psihoaktivne tvari, alkohol, kockanje, video igre). Oni učenici koji nemaju problema s ovisničkim ponašanjima, navedeni set pitanja nisu odgovarali, stoga je na ovom setu pitanja **svoje odgovore dalo ukupno devet učenika**.

Tablica 8. Prikaz rezultata evaluacije grupnog tretmana (N=9 učenika)

RB.	Sudjelovanje u ovom programu pomoglo mi je da...	M
REDUKCIJA OVISNIČKOG PONAŠANJA		
1.	Uspostavim kontrolu nad svojom ovisnošću.	3.11
2.	Mi problemi s konzumacijom sredstva ovisnosti u manjoj mjeri ometaju svakodnevno funkcioniranje.	2.56
3.	Bolje razumijem moguće posljedice na moje zdravlje ukoliko nastavim s takvim ponašanjima.	3.22
4.	Naučim načine kako se oduprijeti potrebi za konzumacijom sredstva ovisnosti.	3.00

Uvidom u Tablicu 8., može se zaključiti kako je **sudjelovanje u grupnom tretmanu, onim učenicima koji imaju probleme povezane s ovisničkim ponašanjem, u velikoj mjeri pomoglo u redukciji** takvog ponašanja.

Potom je uslijedio set pitanja na kojem su, prema principu školskih ocjena (1-nedovoljno; 5-izvršno) odgovarali u kojoj mjeri im je sudjelovanje u ovom programu pomoglo da unaprijede određene vještine ili riješe aktualne probleme. Prosječne vrijednosti njihovih odgovora prikazane su u Tablici 9.

Tablica 9. Prikaz rezultata evaluacije grupnog tretmana (N=17 učenika)

RB	U kojoj mjeri ti je sudjelovanje u ovom programu pomoglo da:	M
1.	Unaprijediš vještinu odolijevanja pritisku vršnjaka.	3.88
2.	Unaprijediš vještinu rješavanja problema.	3.41
3.	Postigneš veću razinu motivacije za planiranje i ostvarivanje vlastitih ciljeva.	3.12
4.	Usvojiš funkcionalne obrasce ponašanja.	3.29
5.	Unaprijediš vještinu asertivne komunikacije.	3.41
6.	Riješiš problem zbog kojeg si se uključio/la u ovaj program.	3.29
7.	Unaprijediš odnose s važnim ljudima u svojem životu.	3.71
8.	Općenito unaprijediš kvalitetu svojeg života.	3.41

Uvidom u prosječne vrijednosti odgovora, vidimo da se rezultat kreće od 3.12 do 3.88, što ukazuje na činjenicu da je **sudjelovanje u ovom programu, ponovno, u određenoj mjeri pomogao učenicima da unaprijede svoje vještine koje su im prijeko potrebne u svakodnevnom životu i odnosima, da riješe svoje osobne probleme te da općenito unaprijede kvalitetu svojeg života.**

Posljednji set pitanja odnosio se na **procjenu zadovoljstva od sudjelovanja u tretmanu**, te su, kao i prethodno, odgovore davali po principu školskih ocjena (1-nedovoljno; 5-izvrsno). Prosječne vrijednosti njihovih odgovora prikazane su u Tablici 10.

Tablica 10. Prikaz rezultata evaluacije u odnosu na zadovoljstvo sudjelovanja u grupnom tretmanu (N=17 učenika)

RB	Pitanje:	M
1.	Koliko ti se svidjelo sudjelovati u ovom tretmanu?	3.88
2.	Kakva je bila atmosfera na susretima s terapeutom?	4.41
3.	Kako si se osjećala/osjećao na susretima?	4.00
4.	Koliko ti je bilo korisno raditi s volonterima?	3.87
5.	U kojoj mjeri su ti volonteri pomogli da naučiš nešto novo?	3.63
6.	Bi li sudjelovanje u ovom tretmanu preporučila/preporučio svojim prijateljima?	3.53
7.	Općenito, koliko si zadovoljan sa susretima?	4.18
8.	Općenito, koliko si zadovoljan s terapeutom?	4.41

Najviše prosječne vrijednosti (4.41) prisutne su na pitanjima koja se odnose na atmosferu na grupnim susretima, te na zadovoljstvo s voditeljem, odnosno terapeutom. Također, izražavaju i visoko zadovoljstvo samim susretima (4.18), ali i navode kako su se na susretima osjećali vrlo dobro (4.00). Uvidom u sve prosječne vrijednosti, može se **zaključiti kako su učenici generalno vrlo zadovoljni provedenim grupnim tretmanom.**

Individualni tretman

U **individualnom tretmanu** sudjelovalo je 14 korisnika te je s njima i njihovim roditeljima ukupno provedeno:

- ▶ **159 sati individualnog savjetovanja**
- ▶ **79 sati roditeljskog savjetovanja**
- ▶ **9 sati socijalne podrške**

U sintetskim izvještajima o provedenom radu (dostupno u dokumentaciji) detaljno je dokumentiran sadržaj i proces rada, postavljeni ciljevi i njihova ostvarenost.

Kako bi se stekao detaljniji uvid u učinak tretmana kao i zadovoljstvo i subjektivnu dobrobit korisnika, na kraju tretmana korisnici su ispunjavali evaluacijski upitnik.

Ukupno je 14 korisnika individualnog tretmana ispunilo evaluacijski upitnik koji se sastojao od nekoliko setova pitanja. U okviru prvog seta pitanja korisnicu su, na ljestvici odgovora od **0 – uopće nije do 4 – u potpunosti je**, označavali u kojoj mjeri im je sudjelovanje u ovom tretmanu pomoglo da unaprijede svaku od navedenih vještina i/ili znanja odnosno aspekta svakodnevnog života. Rezultati, odnosno prosječne vrijednosti odgovora na pitanja iz prvog seta, prikazani su u Tablici 11.

Tablica 11. Prikaz rezultata evaluacije individualnog tretmana (N=14 korisnika)

RB.	Sudjelovanje u ovom programu pomoglo mi je da...	M
GENERALNO BOLJE FUNKCIONIRANJE / ZADOVOLJSTVO ŽIVOTOM / MOTIVACIJA I SPREMNOST		
1.	Lakše sklapam prijateljstva.	2,79
2.	Osjećam se samopouzdanije.	3,23
3.	Bolje razumijem sebe i svoje osjećaje.	3,43
4.	Budem općenito zadovoljniji sobom i svojim životom.	3,50
5.	Unaprijedim svoje odnose s članovima obitelji.	3,29
6.	Kvalitetnije provodim svoje slobodno vrijeme.	3,15
7.	Bolje funkcioniram u školi/na fakultetu/poslu.	3,14
8.	Unaprijedim svoje odnose s prijateljima.	3,14
9.	Naučim sam kako se nositi s nekim neugodnim emocijama.	3,29
10.	Lakše definiram i ostvarujem ciljeve.	3,00
ASERTIVNOST		
11.	Ne svađam kada se ne slažem s nekim.	2,62
12.	Kada se oko nečega ne slažem sa svojim roditeljima, učiteljima ili prijateljima, nastojim razgovor završiti kompromisom.	2,71
13.	Pažljivo slušam prijatelje kada mi pričaju o problemima koje imaju.	3,36
14.	Kada komuniciram s nekim, pokazujem mu/joj da ga/ju slušam.	3,50
15.	Započinjem razgovore s vršnjacima.	3,36
RJEŠAVANJE PROBLEMA		
16.	Kada imam problem, pokušam dobiti sve informacije o problemu koje mi mogu pomoći da donesem najbolju odluku.	3,07
17.	Samostalno donosim odluke (ne prepuštam nekom drugom da ih donese umjesto mene).	3,50
18.	Pokušam se sjetiti svih mogućih opcija i načina rješavanja situacije/problema.	3,29
19.	Odaberem jedan način na koji mogu riješiti problem i onda to učinim.	3,21

RJEŠAVANJE KONFLIKTA		
20.	Naučio sam kako kvalitetno riješiti neku konfliktnu situaciju/sukob.	3,43
21.	Kada se netko ljuti na mene, pokušavam kontrolirati svoje osjećaje i reakcije.	3,14
22.	Prihvaćam kritike bez da se osjećam ljuto.	2,57
NOŠENJE S PRITISKOM VRŠNJAKA		
23.	Znam se oduprijeti pritisku koji drugi stavljaju na mene.	3,36
24.	Mogu nekome reći da me njihovo ponašanje smeta, a da pri tome ne povrijedim tu osobu.	3,14
25.	Kada me netko nagovara na nešto što ne želim napraviti, znam koji je najbolji način na koji mogu odbiti napraviti nešto, a da se pri tome druga osoba ne uvrijedi/naljuti.	3,07

Iz prikazanih je rezultata vidljivo kako korisnici nakon sudjelovanja u individualnom tretmanu izvještavaju o umjerenom prema visokom unaprijeđenju svojih različitih socio-emocionalnih kompetencija (teorijski raspon odgovora je do maksimalno četiri, a prosječne vrijednosti odgovora većinom se kreću između 3 i 3,5). **Pritom najveći napredak procjenjuju kada je riječ o generalnom zadovoljstvu sobom i svojim životom (3,50), samostalnom donošenju odluka (3,50), te aktivnom slušanju (3,50).**

Kao i kod evaluacije grupnog tretmana, a s obzirom da je određeni udio mladih na početku iskazao i probleme povezane s ovisničkim ponašanjem, kreiran je dodatni set pitanja na kojima su korisnici (na ljestvici odgovora od 0 – uopće nije do 4 – u potpunosti je) iskazivali u kojoj mjeri im je sudjelovanje u ovom programu/tretmanu pomoglo da smanje probleme vezane uz ovisnička ponašanja (psihoaktivne tvari, alkohol, kockanje, video igre). Oni korisnici koji nemaju problema s ovisničkim ponašanjima, navedeni set pitanja nisu odgovarali, stoga je na ovom setu pitanja **svoje odgovore dalo ukupno trinaest korisnika.**

Tablica 12. Prikaz rezultata evaluacije individualnog tretmana (N=13 korisnika)

RB.	Sudjelovanje u ovom programu pomoglo mi je da...	M
REDUKCIJA OVISNIČKOG PONAŠANJA		
1.	Uspostavim kontrolu nad svojom ovisnosti.	3,15
2.	Mi problemi s konzumacijom sredstva ovisnosti u manjoj mjeri ometaju svakodnevno funkcioniranje.	3,23
3.	Bolje razumijem moguće posljedice na moje zdravlje ukoliko nastavim s takvim ponašanjima.	3,38
4.	Naučim načine kako se oduprijeti potrebi za konzumacijom sredstva ovisnosti.	3,46

Uvidom u Tablicu 12., može se zaključiti kako je **sudjelovanje u individualnom tretmanu, onim korisnicima koji imaju probleme povezane s ovisničkim ponašanjem (a to su svi s izuzetkom jednog korisnika), u umjerenom do velikoj mjeri pomoglo u redukciji** takvog ponašanja.

Potom je uslijedio set pitanja na kojem su, prema principu školskih ocjena (1-nedovoljno; 5-izvršno) odgovarali u kojoj mjeri im je sudjelovanje u ovom programu pomoglo da unaprijede određene vještine ili riješe aktualne probleme. Prosječne vrijednosti njihovih odgovora prikazane su u Tablici 13.

Tablica 13. Prikaz rezultata evaluacije individualnog tretmana (N=14 korisnika)

RB.	U kojoj mjeri ti je sudjelovanje u ovom programu pomoglo da:	M
1.	Unaprijediš vještinu odolijevanja pritisku vršnjaka.	3,71
2.	Unaprijediš vještinu rješavanja problema.	4,21
3.	Postigneš veću razinu motivacije za planiranje i ostvarivanje vlastitih ciljeva.	4,07
4.	Usvojiš funkcionalne obrasce ponašanja.	4,14
5.	Unaprijediš vještinu asertivne komunikacije.	4,07
6.	Riješiš problem zbog kojeg si se uključio/la u ovaj program.	4,35
7.	Unaprijediš odnose s važnim ljudima u svojem životu.	4,35
8.	Općenito unaprijediš kvalitetu svojeg života.	4,35

Uvidom u prosječne vrijednosti odgovora, vidimo da se rezultat kreće od 3.71 do 4.35, što ukazuje na činjenicu da je **sudjelovanje u ovom programu, u umjerenom do velikoj mjeri pomogao korisnicima da unaprijede svoje vještine koje su im potrebne u svakodnevnom životu i odnosima, da riješe svoje osobne probleme te da općenito unaprijede kvalitetu svojeg života.**

Posljednji set pitanja odnosio se na **procjenu zadovoljstva od sudjelovanja u tretmanu**, te su, kao i prethodno, odgovore davali po principu školskih ocjena (1-nedovoljno; 5-izvršno). Prosječne vrijednosti njihovih odgovora prikazane su u Tablici 14.

Tablica 14. Prikaz rezultata evaluacije u odnosu na zadovoljstvo sudjelovanja u individualnom tretmanu (N=14 korisnika)

RB.	Pitanje:	M
1.	Koliko ti se svidjelo sudjelovati u ovom tretmanu?	4,92
2.	Kakva je bila atmosfera na susretima s terapeutom?	4,85
3.	Kako si se osjećala/osjećao na susretima?	4,71
4.	Koliko ti je bilo korisno raditi s volonterima?	4,58
5.	U kojoj mjeri su ti volonteri pomogli da naučiš nešto novo?	4,41
6.	Bi li sudjelovanje u ovom tretmanu preporučila/preporučio svojim prijateljima?	4,78
7.	Općenito, koliko si zadovoljan sa susretima?	4,85
8.	Općenito, koliko si zadovoljan s terapeutom?	4,84

Vidimo da su prosječne vrijednosti odgovora vrlo visoke, **kreću se od 4,58 do 4,92 što govori u prilog vrlo visokom zadovoljstvu korisnika ovim individualnim programom.**

Obiteljski tretman/savjetovanje

Iz dokumentacije je vidljivo da je u tretman bilo uključeno čak **13 obitelji** s kojima je ukupno provedeno:

- **97 sati obiteljskog savjetovanja**
- **271 sat individualnog savjetovanja**

Iz sintetskih izvještaja koji su dostupni u dokumentaciji i u kojima je detaljno dokumentiran rad s obiteljima, vidljivo je da se radi o obiteljima s izraženim problemima u ponašanju i obiteljskom funkcioniranju. Sa svakom je obitelji postavljeno nekoliko tretmanskih ciljeva koji su u velikoj većini

procijenjeni kao znatno ili u velikoj mjeri prisutni. Iz izvještaja je također vidljivo da je značajan broj tih ciljeva ostvaren u zadovoljavajućoj ili znatnoj mjeri što govori u prilog intenzitetu i kvalitetni ovakvog sveobuhvatnog pristupa usmjerenog obiteljima (detaljnije informacije dostupne u sintetskim izvještajima).

Kako bi se stekao uvid u **procijenjenu dobrobit od strane roditelja, na kraju tretmana su ispunjavali upitnik u kojem su zamoljeni da procijene različite aspekte tretmana svojeg djeteta**. Odgovarali su na ljestvici od 5 stupnjeva (od 1 – uopće se ne slažem do 5 – u potpunosti se slažem), a gdje je to bilo relevantno, davali su i svoje komentare/sugestije. Rezultati evaluacije prikazani su u nastavku.

Tablica 15. Prikaz rezultata evaluacije u odnosu na roditeljsku procjenu dobrobiti tretmana u kojem je sudjelovalo njihovo dijete (N=24)

Tvrdnja	Procjena
1. Smatram da je sudjelovanje mog djeteta u ovom tretmanu bilo korisno za nju/njega?	4,50
Po čemu to zaključujete, koje je ciljeve ostvarilo, koji su pomaci primjetni?	
► Uspjeh u školi, mane je na mobitelu, ne svada se s profesorima	
► Drago mu je i voli to	
► J. je postao ozbiljniji, zaposlio se i postao uspješan na poslu, riješio se loših navika koje je prakticirao u slobodno vrijeme, u razgovoru s ocem je postao smireniji, ne zamjera mu sve kao do sada.	
► Dolasci na vrijeme, ocjene u školi, sluša kada razgovaram s njim	
► Petar se više otvara, odmaknuo se od lošeg društva.	
► Prošla je razred i učila da ispravi ocjene.	
► Kažu oni da ste im pomogli dok me nije bilo.	
► Prošla je 1. razred	
► L. je znatno popravio svoj školski uspjeh, prošao je sa izvrsnom četvorokom. Vidi se da je zadovoljan i sretan, ima nove prijatelje i prijateljice, angažiran je u kući i pomaže ljudima zajedno s tatom. Radio je po ljeti, sam je našao posao, stvarno je krenuo pravim putem u svom životu.	
► Vidim da je sretniji i zadovoljniji kad dođe kući s tretmana, on sam traži podršku od Ivane kad mu to treba, što znači da mu pomaže u životu. Manje je nervozan, više je smiren, bolje komuniciramo.	
► J. je pristojniji u razgovoru, ne glupira se kao prije, sada normalno razgovara. Zna me i on sam nazvati, a prije to nije radio. Mislim da smo neke stvari izgledili između nas, i nadam se da će tako i ostati. Vrijedan je na poslu, nisam pogriješio što sam mu tu pomogao, to mi je drago.	
► Manje bježi iz kuće, više razgovaramo	

► Odlasci u Savjetovalište joj jako pomažu, dobro je završila školu, sretnija je i ima manje problema, otvorenija je prema ljudima, manje je na mobitelu.	
► Više ne pije, puno više je otvoreni-ji prema meni, komuniciramo puno bolje nego prije, ne puši više cigarete i travu	
► zaposlio se, postao je odgovorniji	
► Zaključujem po promjeni ponašanja na bolje, cilj je bio poraditi na empatiji što smo s tretmanom gotovo pa postigli	
► Vole to i vesele se	
► Ostanak u školi, osobito prevencija prekida kod V. i razvoj vjestina sve djece. E. nije nastavio 8.razred i tu su najmanji pomaci.	
► Nije toliko agresivna, mirnije rješava probleme	
► Vidim da je više zadovoljna i sretnija, nasmije se i razgovara s nama.	
► Moj sin je sve ciljeve ostvario koje je dogovorio u Savjetovalištu. Sve mi je ispričao, kako je važno raditi na budućnosti, da ste radili na zdravom stilu života, školi i svemu je što važno za mladu osobu. Ja primjećujem da je skoro sve drugačije, sa da ima novo društvo, vratio se treninzima i s nama kod kuće razgovara i vrlo je pažljiv prema meni.	
► Ponaša se normalnije, nema više svoje faze potpune nekontrolne, više se družimo, manje se svadamo. Puno je bolje psihički.	
► Bilo je korisno jer je L. napredovao u školi, ali i kod kuće vidim da je zadovoljan i da mu je sve nekako krenulo u životu. Prestao je besposličariti i stalno traži neki posao ili neku korisnu zanimaciju. Sa mnom je išao i na posao nekoliko puta da mi pomogne, pa sam ga nagradio. Nakon toga je sam našao posao preko ljeta, tako da si je sam financirao odlazak na more.	
2. Jeste li ste uspjeli podržati svoje dijete u zapaženim promjenama?	4,12
Kako? Na koji način? Navedite barem tri primjera.	

► Platili smo instrukcije i odlazak na ljetovanje, pomogli smo u traženju posla na ljetnim praznicima.	
► Trudim se razgovarati s njima i imati zajedničke obiteljske aktivnosti	
► Savjetovala sam mu da redovito ide kod vas svidalo mu se to ili ne, neka se potruđi, i na kraju mu se dopalo, poticala sam komunikaciju s njegovim ocem, iako to i meni nije bilo lako učiniti, nisam mu dijelila previše savjeta, vrijeme je da sam odredi svoj put.	
► Stalno mu objašnjavam tko mu sve želi dobro a tko ne, pohvalim ga točno kako je savjetovateljica rekla, svaki dan razgovaramo.	
► Ne znam točno, nadam se da je razumjela da joj želim dobro.	
► Tek sam izašla (iz istražnog zatvora), a moj muz -otac djece jos nije.	
► Radila sam s njom ono što sam znala i vodila sam je na obradu.	
► Sve o čemu smo razgovarali smo i prove- li, ohrabрили smo ga da korisno provodi svoje vrijeme, da nauči nešto korisno raditi i pomagati ljudima koji se nalaze u teškim situacijama, nismo ga nagrađivali previše financijski, sam je zato našao i posao preko ljeta i dosta i zaradio za svoje potrebe.	
► Potičem ga da ide na razgovore u Ambidekster, na neke situacije mirnije odreagiram nego ranije.	
► Pomogao sam mu sa zapošljavanjem, pokazao sam mu da mu vjerujem da će se ponašati kako treba.	
► Razgovaramo stalno, želimo mu maksimalno pomoći da završi školu i prekine s ovisnošću	
► Kupili smo joj sve što ona voli, i potičemo je da se više druži.	
► poticala sam ga na odlaske u savjetovalište, pričala sam s njim o svemu...	
► podržavala sam ga u traženju posla i zadržavanju, osamostaljenju sa curom, podrška sam mu velika	
► Uspjela sam ga podržati na način da puno više razgovarao, pokušavamo zajedno doći do rješenja ukoliko treba	

► Puno razgovaramo. Kažem im da je škola važna da vide po meni da se ne treba prerano udati	
► Kroz osiguravanje boljih uvjeta	
► Pohvalim je kako ste rekli, bila sam u školi da tamo riješimo situaciju.	
► Osim što sam ga pohvalila za sve pozitivno što sam vidjela da je napravio, nagradim ga poneka da ima za izlazak.	
► Vozila sam ju na tretman, pričala sam puno s njom, radila sam ono što bi se dogovorili.	
► Shvatio sam da sada trebam odigrati ključnu ulogu, takav sam savjet dobio, da malo oteretim ženu, i vodio sam L. na posao i da pomazemo prijateljima koji su se našli u nezavidnoj situaciji. To je jako dobro utjecalo, više puta treba samo biti zajedno, a ne djetu opterećivati savjetima koje ionako ne slušaju.	
3. Tretman se održavao u primjereno vrijeme.	4,66
4. Tretman se održavao na primjerenom/dostupnom mjestu.	4,58
5. S voditeljem/voditeljicom tretmana os-tvario/la sam kvalitetan kontakt.	4,75
Na temelju čega to zaključujete?	
► Voditeljica nas je oduševila svojim pristupom, jako je bilo zanimljivo razgovarati o svemu. Recimo preko genograma smo saznali toliko zanimljivih stvari o našoj obitelji, a nakon toga smo se nekako vidjeli u drugačijem svijetlu.	
► Bolje se osjećam kad porazgovaramo	
► Često smo se čule telefonom u vrijeme koje je meni odgovaralo, te smo dobro komunicirali u savjetovaništu koje je radilo nekim čudom i za vrijeme korrone.	

► Voditeljica nas je lijepo primila i saslušala, stalno se čujemo telefonom, zahvalna sam na svemu što čini jer je išao i drugdje, ali nigdje nije želio ići, samo kod vas. Zahvalna sam na tome, vi ste još jedina nada da neće ići u dom.	
► Adellina je više bila u savjetovaništu i u kontaktu na telefonu. Ja sam manje sudjelovao. ali bilo je ti to u redu jer ima svog posla i previše.	
► Imam broj i cuje kad nazovem i dode kad može.	
► Dobro se slažemo, razumije me, hvalim je u CZSS.	
► Moj sin se jako povezo s voditeljicom, ona ima neki više prijateljski pristup, tako da je sin često govorio da jedva čeka da ide s njom na kavu. Nama uvijek bila dostupna te nas savjetovala kako komunicirati s adolescentom, kako da otac bude model. To me se baš dojmilo.	
► Čule smo se i preko poziva i preko poruka kad je trebalo.	
► Imali smo dobre razgovore, ali ja sam manje sudjelovao jer imam mnogo obaveza na poslu i daleko sam.	
► Često smo se čule preko telefona	
► Voditeljica je uvijek dostupna, i ona nas zove kada primijeti da je neka dobra promjena.	
► uvijek je bila dostupna i spremna na razgovor	
► super mi je bilo na susretima, osjećala sam se opuštenije i mirnije nakon njihZaključujemo da samo voditeljica i ja ostvarile kvalitetan kontakt jer smo kvalitetno razmijenile sve što je bitno i na čemu je radila s mladom osobom	
► I sama radim s Martinom	
► Puno puta smo se čule, imam povjerenja u Ivanu.	
► Voditeljica je uvijek tu za nas, čujemo se i kasnije navečer kada smo slobodni od posla.	
► Savjetovateljica je pristupačna i srdačna, imali smo zaista dobrih razgovora.	
► Imamo dobru komunikaciju.	

► Često samo razgovarali o našim postupcima kao roditeljima, ali i nama kao ljudima koji žive u Dubravi. Voditeljica je uvijek bila zainteresirana da sve detaljno dogovorimo i čak bi nas i nazvala da pita pita kako je L. i dali vidimo neke dobre korake.	
6. Tretman bih preporučio i drugoj djeci/obiteljima.	4,66
Koji je glavni razlog zbog kojeg ga (ne) biste preporučili?	
► Preporučila bih jer je sve vrlo pristupačno i zanimljivo ako se nađu u sličnoj situaciji	
► Teškoće koje imaju mladi rješavaju se u kratkom vremenu, a savjetovanište ima uz stariju i iskusnu voditeljicu i mlade stručnjake koje stvaraju dobru raspoloženje i zanimljivo druženje u ovim dosta sumornim i stresnim vremenima za sve nas. Svakom bi preporučila baš radi toga.	
► Ako je pomogao nama koji nismo uspješni naći nigdje drugdje dobar tretman i savjetovanište, sigurno će pomoći i drugima.	
► Preporučio bih jer ima mnogo djece kojima to treba, da se snađu malo bolje u školi i izvan nje.	
► Ako trebaju jer ima i onih koji i gore žive	
► Ako im treba.	
► Preporučila bih svima, jer daje rezultate.	
► Preporučio bih jer je sve u redu, i koliko vidim J. je volio dolaziti, iako na početku nije htio.	
► Vidim da I. jako voli ići kod vas i da joj to pomaže, tako da bih i drugima preporučila.	
► jer su vidljivi veliki pomaci za mog sina	
► zato što mogu dobiti pomoć koja im je potrebna	
► Glavni razlog zbog kojeg bi preporučila tretman je pomak na bolje te što je jako kvalitetno odrađen tretman.	

► Preporučila bih, čula sam sve najbolje o vašem klubu, a sada znam i zašto. Stručnost i mnogo brige i dobrog pristupa za djecu.	
► Kada se vaše dijete toliko promijeni u svemu onda znate da je to bila jako dobra i stručna pomoć.	
► Preporučio bih svima kojima je to potrebno.	
Postoji li neki prijedlog za poboljšanje tretmanskog rada s Vašim djetetom ili smo vas nešto zaboravili pitati?	
► Ne, možda da malo kraće traje, dosta se to rasteglo sa Centrom i dolascima kod njih.	
► Ne	
► Ne znam, sve ste pitali.	
► Ne, za sada.	
► Ne.	
► Da imaju blizi prostor za rad jer u kući nisu uvjeti	
► Češće učenje i pisanje zadaće jer mi doma često ne znamo te zadatke	
► Sve je bilo odlično.	
► ne.	
► ne.	
► /	
► Nemam prijedlog za poboljšanjem jer sam u potpunosti zadovoljna s istim	
► Češće učenje i pisanje zadaće jer mi doma često ne znamo te zadatke i pomoći da i unuk upiše vrtić	
► Da imaju blizi prostor za rad van obitelji i škole.	
► Češći susreti, ali tu vidim i P. grešku u neredovitom javljanju	
► Ne.	
► Niste, mi vam zahvaljujemo na svemu.	
► ne	
► Niste, sve smo prošli.	

Kao što je vidljivo iz rezultata prikazanih u prethodnoj tablici, roditelji **sve aspekte tretmanskog rada s njihovom djecom procjenjuju izuzetno visokim ocjenama, a njihovi komentari dodatno potvrđuju zadovoljstvo.**

Nadalje, ova skupina roditelja je i sama bila uključena u tretmanski rad, te smo ih stoga zamolili smo da procjene vlastitu uključenost u tretman i dobrobit od istog. Ponovno su odgovarali na ljestvici od 1 do 5, a prosječne vrijednosti njihovih odgovora prikazane su u tablici u nastavku.

Tablica 16. Prikaz rezultata evaluacije u odnosu na roditeljsku procjenu vlastitog tretmana

	M
1. Koliko Vam se svidjelo sudjelovati u ovom tretmanu?	4,5
2. Kakva je bila atmosfera na susretima s terapeutom?	4,79
3. ako ste se osjećali na susretima?	4,66
4. Biste li sudjelovanje u ovom programu preporučili svojim prijateljima?	4,58
5. Općenito, koliko ste zadovoljni sa susretima?	4,78
6. Općenito, koliko ste zadovoljni s terapeutom?	4,95
7. Smatrate li da je ovaj program poboljšao kvalitetu Vašeg života?	4

Iz prikazanih rezultata vidimo da su **vrijednosti odgovora na svim pitanjima vrlo visoke te se kreću od 4 do čak 4,95. Drugim riječima, roditelji koji su sudjelovali u tretmanu su njime izuzetno zadovoljni te procjenjuju da im je značajno unaprijedio kvalitetu života.**

Aktivnost 6. Provođenje psiho-edukacijskih radionica za mlade iz opće populacije

OČEKIVANI REZULTATI:

o 300 mladih iz partnerskih i suradničkih škola je sudjelovalo u psiho-edukacijskim radionicama:

- stekli veću razinu vještina za odolijevanje socijalnom utjecaju
- unaprijedili razumijevanje i vlastitih emocija i pospješili strategije za nošenje s emocijama
- procjenjuju dobrobiti za svoje mentalno zdravlje
- iskazuju visoku razinu zadovoljstva provedenim radionicama

Radionice za mlade iz opće populacije kreirane su temeljem procjene potreba mladih (opisano u okviru Aktivnosti 1.). Prema rezultatima procjene potreba, teme o kojima bi mladi željeli više naučiti i izražavaju veliku potrebu za istima jesu mentalno zdravlje, emocije, ovisnosti te građanski i seksualni odgoj. Iz toga proizlaze sljedeće teme radionica:

1. Stigmatizacija mentalnog zdravlja (radionica 1)
2. Prepoznavanje emocija (radionica 2)
3. Upravljanje mislima (radionica 3)
4. Odolijevanje vršnjačkom pritisku (radionica 4)

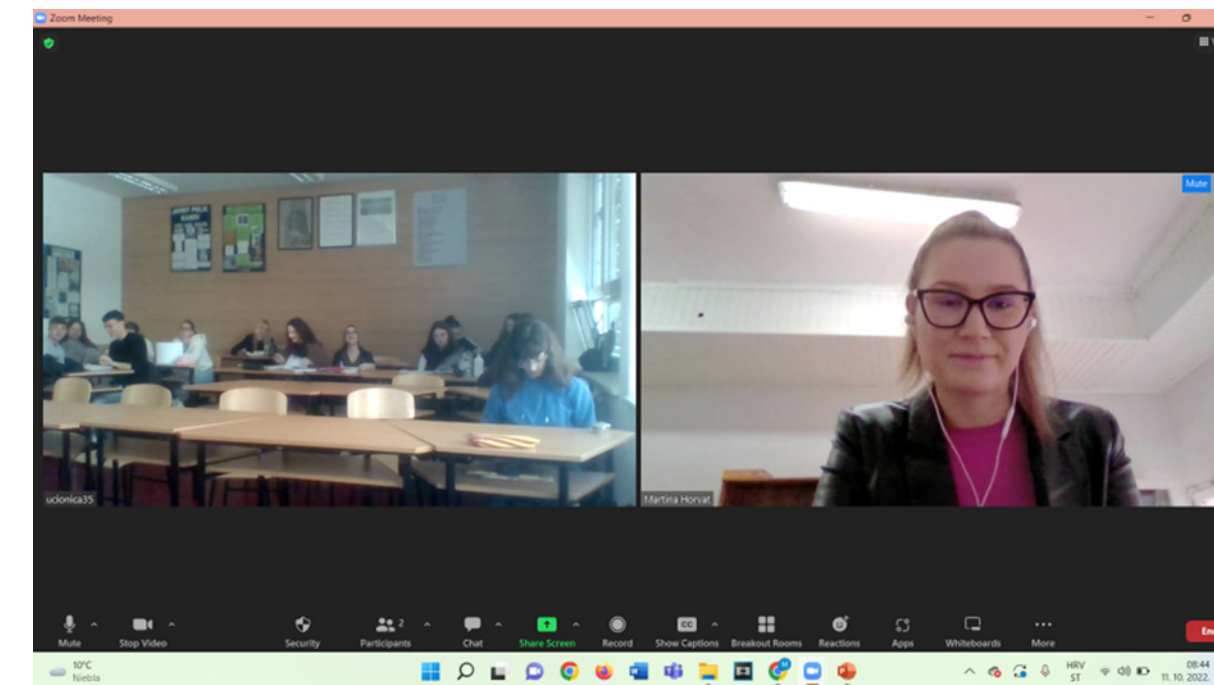
Kroz sve osmišljene radionice cijelo vrijeme se radio osvrt i na pojavu ovisnosti. Primjerice, dugoročne frustracije, neprepoznavanje vlastitih emocija i slabije vještine upravljanja emocijama mogu biti razlog problematične uporabe sredstava ovisnosti i tehnologija što vodi u razvoj ovisnosti.

Radionice su provedene u četiri srednje škole, a to su Agronomska škola Zagreb (N=87; uživo), Strojarska škola Faust Vrančić (N=154; uživo), Upravna škola Zagreb (N=99; uživo), te Gospodarska škola Varaždin (N=46; online).

Provedba radionice u Agronomskoj školi Zagreb

Provedba radionice u Gospodarskoj školi Varaždin

U radionicama je sudjelovalo preko 400 učenika, a njih 387 ispunilo je evaluacijski upitnik čiji će rezultati biti prikazani u nastavku.

Evaluacijski upitnik sastojao se od nekoliko setova pitanja. Prvo se učenike pitalo u kojoj mjeri su im radionice pomogle da bolje razumiju teme poput stigmatizacije problema mentalnog zdravlja, da nauče prepoznati svoje emocije i slično. Na tvrdnje su odgovarali na ljestvici odgovora od 1 – uopće nije do 5 – u potpunosti je. U Tablici 17. prikazane su prosječne vrijednosti odgovora učenika, podijeljeno s obzirom na školu koju pohađaju.

Tablica 17. Prikaz rezultata evaluacije u odnosu na percepciju subjektivne dobrobiti i korisnosti psiho-edukativnih radionica (N=387 učenika)

Radionice su mi pomogle da:	M (0-min; 5-max)			
	Agronom- ska škola	Strojarska škola FV	Upravna škola	Gospodar- ska škola
Bolje razumijem stigmatizaciju mentalnih bolesti.	3.48	3.56	4.02	2.87
Naučim razlikovati mitove i činjenice o mentalnom zdravlju.	3.61	3.58	4.10	3.04
Unaprijedim svoje znanje o emocijama.	3.77	3.70	3.98	3.04
Bolje prepoznajem vlastite emocije.	3.84	3.60	3.93	3.15
Unaprijedim svoje strategije suočavanja s neugodnim emocijama.	3.63	3.58	3.74	2.87
Unaprijedim svoje znanje o vršnjačkom utjecaju.	3.74	3.66	3.96	2.96
Unaprijedim vlastito nošenje s pritiskom vršnjaka.	3.85	3.65	4.00	2.98

Uvidom u prosječne vrijednosti prikazane u tablici, vidimo kako **učenici Agronomske škole Zagreb, Upravne škole Zagreb i Strojarske škole Faust Vrančić uglavnom navode da su im radionice u velikoj mjeri pomogle unaprijediti gotovo sva ispitivana (i na radionicama prorađena) područja (prosječne vrijednosti odgovora od 3.48 do 4.10)**. Učenici Gospodarske škole uglavnom navode kako im radionice niti jesu niti nisu pomogle u unaprjeđenju znanja i vještina na ispitanim područjima. Pritom valja naglasiti kako je na ove, nešto niže rezultate mogla utjecati i činjenica kako su jedino u toj školi radionice provedene online putem, što značajno utječe i na praćenje sadržaja radionica, koncentraciju učenika i slično.

Set pitanja koji se odnosio na zadovoljstvo pojedinim aspektima provedenih radionica uglavnom se odnosio na zadovoljstvo atmosferom, jasnoćom materijala i predavanja, korisnosti sadržaja, zadovoljstvo voditeljima i slično. Učenici su, po principu školskih ocjena (1-nedovoljno; 5-izvrsno) ocjenjivali svaki aspekt, a prosječne vrijednosti njihovih odgovora prikazane su u Tablici 18.

Tablica 18. Prikaz rezultata evaluacije u odnosu na zadovoljstvo pojedinim aspektima radionica (N=387 učenika)

Aspekt radionice	M (0-min; 5-max)			
	Agronom- ska škola	Strojarska škola FV	Upravna škola	Gospodar- ska škola
Sadržaj radionica.	4.11	3.97	4.42	3.17
Voditelji/ce radionica.	4.61	4.44	4.72	3.89
Korisnost sadržaja za tvoj svakodnevni život.	3.87	3.53	4.35	3.17
Jasnoća radionica i materijala.	4.29	4.12	4.62	3.50
Vremenski okvir i trajanje.	4.14	3.85	4.44	3.13
Atmosfera na radionicama	4.33	4.26	4.39	3.35
UKUPNA OCJENA ZA RADIONICE:	4.37	4.14	4.46	3.41

Što se tiče pojedinih aspekata radionica, ponovno su učenici iz škola sa zagrebačkog područja izražavali više zadovoljstvo (prosječne ocjene kretale su se od 3.53 do 4.72) u odnosu na učenike iz Gospodarske škole Varaždin (gdje je najviša prosječna ocjena 3.89). Ukupne prosječne radionice za radionice u cjelini kreću se od 4.14 do 4.46 u školama sa zagrebačkog područja, dok su učenici Gospodarske škole Varaždin dali nešto nižu prosječnu ukupnu ocjenu, koja iznosi 3.41. No, **neovisno o školi koju pohađaju, gotovo 86% učenika preporučilo bi ovakav tip radionica i drugim učenicima.**

U nastavku su prikazani odgovori učenika (zasebno za svaku školu) na pitanju otvorenog tipa, gdje su dodatno mogli napisati svoje komentare, sugestije, pohvale, kritike i slično.

Molimo Te da ovdje navedeš ukoliko Ti se nešto posebno nije svidjelo ili ukoliko si nečim posebno zadovoljan/na, svoje komentare, kritike, sugestije i sl.
AGRONOMSKA ŠKOLA ZAGREB
☐ Majstori/ce, prva liga!
☐ Možda više rada u grupi
☐ Ponašanje učenika i ne sviđa mi se perspektiva
☐ Posebno mi se svidjelo kada smo sami smišljali i glumili u određenoj situaciji.
☐ Profesorima tj. predavačima
☐ Pusa
☐ Razgovor s voditeljima radionice međusobno komuniciranje
☐ Super :)
☐ Sve je odlično
☐ Sve super
☐ Svidio mi se rad u grupama, pričamo svi skupa. Razgovor s voditeljima.
☐ Svidio mi se rad u grupama, razgovor s voditeljima
☐ Sviđa mi se što su slušali tuđe mišljenje
☐ Više rada u grupi
☐ Volimo radionice
STROJARSKA ŠKOLA FAUST VRANČIĆ ZAGREB
☐ Atmosfera u učionici super
☐ Big čungas.
☐ Bil sam samo na jednoj
☐ Bila je dobra atmosfera, i voditeljice one su bile super
☐ Bilo je odlično
☐ Da
☐ Gluma je bila super. Najbolji dio.
☐ Malo dosadno
☐ Meni osobno je sve bilo odlično
☐ Nepotrebno
☐ Nije potrebno
☐ Ništa novo nisam čuo. Vidjelo se da u nekim situacijama se gura određena agenda.
☐ Ništa novo.
☐ Obožavao svaku radionicu
☐ Odlično!
☐ Ove radionice ne trebaju nisu potrebne jer ne razumiju neke stvari
☐ Posebno sam zadovoljan sa današnjom voditeljicom. Baš je voditeljica bila simpatična:)
☐ Radionice

☐ Slatkica
☐ Smash
☐ Super je
☐ Sve je bilo super i zanimljivo
☐ Sve je odlično
☐ Sve mi je bilo zabavno i fora
☐ Sve, nezaboravno iskustvo. Profesorice su super
☐ Sviđa mi se pozitivna energija u razredu.
☐ Treba biti češće radionica, ali umjesto matematike.
☐ Ultra zabavno
☐ Većina videa/prezentacija izgledaju vrlo jednostavno (Ako se osoba koja predaje sat nije potrudila zašto bi učenik?)
☐ Više satova
☐ Voditelj
☐ Voditelji su odlični, svaka čast!
☐ Zadovoljan sam s zadnjom voditeljicom radionica (odnosno plava kosa)
☐ Zadovoljan sam voditeljicama, bile su odlično a posebno zadnja voditeljica
UPRAVNA ŠKOLA ZAGREB
☐ Bilo je vrlo zanimljivo i poučno. Ne bih ništa promijenila osim atmosfere u razredu. Nije do voditelja ili radionice, već ljudi u razredu.
☐ Bilo je zabavno i pomagalo mi je.
☐ Da je zadnji voditelj bio na svim radionicama.
☐ Eh sad Luka...
☐ Gluma
☐ Grupni radovi, Luka
☐ Luka
☐ Manje engleskog jezika
☐ Najviše mi se svidjela zadnja, odnosno 4. radionica
☐ Neka Luka vodi više radionica :)
☐ Nemam ništa za izdvojiti, bilo je super i svakome preporučam! :)
☐ Nije mi se svidjelo što su drugi pričali
☐ Odlično!
☐ Posebno mi se sviđa interakcija voditelja radionice s učenicima.
☐ Posebno sam zadovoljna radionicama o mentalnom zdravlju, stigmatizaciji
☐ S otvorenim razgovorom tijekom sata mi se posebno svidjelo
☐ Sa svime sam zadovoljna
☐ Snalaženje u raznim životnim situacijama

☐ Super je bilo, ali da bar prof. malo više komentira određene situacije
☐ Super!
☐ Sve je bilo super!
☐ Sve je super :)
☐ Sve mi je bilo odlično
☐ Sve mi se svidjelo
☐ Sve mi se svidjelo, pogotovo rad u grupama
☐ Sve mi se sviđa
☐ Svidjelo mi se kada smo glumili
☐ Sviđa mi se gluma u zadnjoj radionici.
☐ Sviđa mi se tema
☐ Sviđa mi se to što smo učestalo tj. konstantno dijelili info
☐ Top
☐ Vi
☐ Voditelji radionica su bili pristupačni, društveni, super!
GOSPODARSKA ŠKOLA VARAŽDIN
☐ 3 razred srednje škole smo, ovo su bile radionice za 6 razred osnovne
☐ Bilo bi bolje bez zadataka.
☐ Bilo je nepotrebno da moramo glumiti situacije jer se od tog bas nismo ništa naučili samo nam je bilo neugodno
☐ Bilo je sve uredi.
☐ Bilo je u redu.
☐ Da
☐ Dobro je sve.
☐ Mislim da za vršnjake naših godina nisu potrebne radionice ko za djecu vrtičke dobi nego jasno komuniciranje o određenim temama iz vlastitog iskustva. Najmanje mi se svidjelo što smo morali glumiti.
☐ Možda više davati primjere
☐ Nije bilo baš najbolje objašnjeno i nedovoljno vremena
☐ Nije mi se svidio pritisak naše profesorice/psihologice koja nas je imala
☐ Nije mi se svidjelo to što su previše zahtijevali od nas. Nismo imali dovoljno vremena nego se vršio pritisak na nas.
☐ Ništ
☐ Previše opterećenja
☐ Radionice su bile djetinjaste i predugo su trajale.

☐ Radionice su vremenski mogle kraće trajati, a s obzirom na sve čimbenike bilo je za ocjenu dovoljan.
☐ Sve je bilo dobro
☐ Sve je bilo odlično
☐ Sve je bilo super
☐ Sve je bilo super, ali bi bilo bolje da smo imali više vremena :)
☐ Sve je okej
☐ Sve mi je bilo super
☐ Sve mi se svidjelo
☐ Sve mi se svidjelo, nadam se da se vidimo druge godine :)
☐ Sve ok
☐ Svidjelo mi se način rada radionica, te kako je sve izgledalo :)
☐ Zabavila me gluma pojedinih situacija i to mi se baš svidjelo
☐ Zadovoljna sam sa radionicama
☐ Zadovoljna sam sa svime

Iz prikazanih odgovora vidimo kako su pojedini učenici istu aktivnost smatrali kao posebno zanimljivu, zabavnu, korisnu i poučnu, dok su drugi tu istu aktivnost percipirali kao napornu, dosadnu i beskorisnu (primjerice igranje uloga, interaktivni dijelovi i slično). S obzirom da je riječ o radionicama kreiranim za opću populaciju učenika, ne iznenađuju odgovori učenika u kojima neki navode kako im se pojedine aktivnosti ne sviđaju i misle kako nisu korisne. No, gledajući njihove kvalitativne odgovore u cjelini, kao i prosječne vrijednosti odgovora na pitanjima zatvorenog tipa, **može se zaključiti kako je većina zadovoljna svim aspektima radionica, voditeljima, ali i percipiraju kako su nakon radionica stekli nova znanja i vještine potrebne za svakodnevni život.**

Aktivnost 7. Stručno usavršavanje i podrška izvoditeljima i djelatnicima iz parterskih organizacija

OČEKIVANI REZULTATI:

o *Pružatelji socijalnih usluga (8) su stekli nove vještine te su osnažili kompetencije za stručni rad s korisnicima, razmijenili su znanja i iskustva, ostvareno je uzajamno učenje (10 sati edukacije i 18 sati supervizije, 20 sati mentoriranja volontera-studenata³)*

Za pružatelje socijalnih usluga održana je edukacija „**Bihevioralne ovisnosti i moderno doba – kakva je tu veza?**“, a izvoditeljice su bile **socijalne pedagoginje Sanja Radić Bursać i Ana Rakić**. Navedena edukacija traje dva dana (od 09:00h do 15:00h), a održana je 20.5.2022. i 27.5.2022. godine. Polaznici edukacije upoznati su s konceptom i osnovnim obilježjima bihevioralnih ovisnosti, s posebnim naglaskom na ovisnost o kockanju i internetu. Osim toga, predstavljene su im i učinkovite preventivne i tretmanske intervencije na navedenom području.

Detaljan program edukacije prikazan je u nastavku:

20.5.2022. PETAK

9:00 – 9:30	Međusobno upoznavanje polaznika i voditeljica, izmjena očekivanja i dogovaranje načina zajedničkog rada
9:30 – 10:30	Interaktivno predavanje: Bihevioralne ovisnosti – Koliko znamo o njima?
10:30 – 10:45	Pauza
10:45 – 11:45	Interaktivno predavanje i vježbe Ovisnost o kockanju i internetu – mit ili činjenica?
11:45 – 12:30	Pauza za ručak
12:30 – 13:30	Interaktivno predavanje (Učinkovite) preventivne intervencije u školskom okruženju
13:30 – 13:45	Pauza
13:45 – 14:45	Prikaz preventivnih programa u području bihevioralnih ovisnosti Interaktivne vježbe
14:45 – 15:00	Sažimanje i osvrt na edukaciju

27.5.2022. PETAK

9:00 – 9:30	Smjernice i standardi psihosocijalnog tretmana djece, mladih i odraslih sa psihosocijalnim problemima vezanim uz kockanje i uporabu interneta
9:30 – 11:00	Prikaz (učinkovitih) tretmanskih intervencija za bihevioralne ovisnosti u području zdravstva te sustava socijalne skrbi i pravosuđa
11:00 – 11:15	Pauza
11:15 – 12:15	Planiranje intervencija u području bihevioralnih ovisnosti – Praktični rad polaznika

12:15 – 13:00	Pauza za ručak
12:30 – 13:30	Interaktivno predavanje Obiteljsko okruženje kao čimbenik zaštite
13:30 – 13:45	Pauza
13:45 – 14:45	Interaktivno predavanje i vježbe Mentalno zdravlje djece i mladih u moderno doba
14:30 – 15:00	Sažimanje i osvrt na edukaciju te očekivanja, ispunjavanje evaluacijskih obrazaca

Po završetku oba dana edukacije, **polaznici su ispunjavali sveobuhvatan evaluacijski upitnik**, a kojeg je ispunilo ukupno 11 polaznika. Prvi set pitanja odnosio se na zadovoljstvo različitim aspektima predavanja svake pojedine predavačice, gdje su na ljestvici odgovora od 1 do 5 (princip školskih ocjena) izražavali svoje (ne)zadovoljstvo svakim pojedinim aspektom. U Tablici 19. prikazane su prosječne vrijednosti odgovora na raznim aspektima za svaku pojedinu predavačicu.

Tablica 19. Prikaz rezultata evaluacije u odnosu na zadovoljstvo pojedinim aspektima svakog dana edukacije (N=11 polaznika)

RB.	Aspekt predavanja	M	
		Sanja Radić Bursać	Ana Rakić
1.	Sadržaj predavanja.	4.91	4.91
2.	Stručnost predavača.	5.00	5.00
3.	Aktualnost iznesenog sadržaja.	5.00	5.00
4.	Korisnost sadržaja za vaš rad.	4.64	4.64
5.	Jasnoća predavanja.	5.00	5.00

Kao što se jasno može zaključiti iz rezultata prikazanih u tablici, **polaznici izražavaju vrlo visoko zadovoljstvo u odnosu na sve aspekte predavanja koje su održale obje predavačice**. Navedenim visokim prosječnim vrijednostima odgovora govore u prilog i odgovori na pitanja otvorenog tipa gdje polaznici dodatno pohvaljuju stručnost predavačica, aktualnost prezentiranih tema, odličnu atmosferu, interaktivnost i slično. Svi odgovori prikazani su u nastavku.

Molimo Vas da ovdje navedete ukoliko Vam se nešto u ovom predavanju Sanje Radić Bursać posebno svidjelo ili nije svidjelo, te svoje komentare, kritike, sugestije i sl.

- Sve je bilo super!
- Pohvala za stručnost i konkretne primjere
- Aktualne teme, vrlo interaktivno, odlična atmosfera
- Jako korisno i primjenjivo
- Sve pohvale za pristupačnost i stručnost. Taj 1. dan edukacije mi je nedostajalo malo više praktičnog dijela povezanog s radom s klijentima.

Molimo Vas da ovdje navedete ukoliko Vam se nešto u ovom predavanju Ane Rakić posebno svidjelo ili nije svidjelo, te svoje komentare, kritike, sugestije i sl.

- Sve je bilo super!
- Pohvala za stručnost, pristupačnost i konkretne primjere.
- Aktualne teme, vrlo interaktivno, odlična atmosfera
- Proširila sam znanje o savjetima mladima
- Sve je bilo odlično, zanimljivo, vrlo stručno. Nedostajalo mi je malo više prakse.

Potom su, po istom principu školskih ocjena, polaznici označavali u kojoj su mjeri zadovoljni različitim aspektima edukacije u cjelini, a prosječne vrijednosti odgovora prikazane su u nastavku u Tablici 20.

³ U okviru Aktivnosti 4. opisani su održani mentorski i supervizijski susreti s volonterima, te je prikazana evaluacija istih. Slijedom navedenog, u ovom dijelu opisat će se samo provedena edukacija za pružatelje socijalnih usluga.

Tablica 20. Prikaz rezultata evaluacije u odnosu na zadovoljstvo edukacijom u cjelini (N=11 polaznika)

RB.	ASPEKT EDUKACIJE	M
1.	Dobiveni materijali.	4.82
2.	Korisnost edukacije u cjelini.	4.91
3.	Prostor u kojem se edukacija održala.	5.00
4.	Vremenski okvir i trajanje.	5.00
5.	Organizacija edukacije.	5.00
6.	Organizacija pauza tijekom edukacije.	5.00
7.	Atmosfera na edukaciji.	5.00
8.	Mogućnost razmjene iskustva i znanja s kolegama/icama.	5.00

Izrazito visoke prosječne ocjene (nijedna nije niža od 4.8, dok je na njih šest prosječna ocjena 5.0) govore u prilog i **visokom zadovoljstvu polaznika svim aspektima edukacije u cjelini**, a posebice u odnosu na mogućnost razmjene iskustva i znanja s drugima, atmosferu, organizacijske elemente, te prostorni i vremenski okvir. Slijedom navedenoga, ne čudi da su svi polaznici kao ukupnu ocjenu za cijelu edukaciju dali najviše ocjene, pa je **njezina prosječna ocjena 5.0**, te svi navode kako bi istu preporučili i kolegama/kolegicama.

Posljednji set pitanja u evaluacijskom upitniku odnosio se na procjenu zadovoljstva dobivenim znanjima i informacijama u kontekstu različitih obrađenih područja. Prosječne vrijednosti odgovora prikazane su u Tablici 21.

Tablica 21. Prikaz rezultata evaluacije u odnosu na zadovoljstvo dobivenim znanjima i informacijama (N=11 polaznika)

RB.	PODRUČJE	M
1.	Razumijevanje bihevioralnih ovisnosti	5.00
2.	Kriteriji bihevioralnih ovisnosti	4.73
3.	Razumijevanje obilježja ovisnosti o kockanju	5.00
4.	Razumijevanje obilježja ovisnosti o internetu	4.91
5.	Učinkovite preventivne intervencije u školskom okruženju	4.82
6.	Specifičnosti preventivnih programa u području bihevioralnih ovisnosti	4.82
7.	Standardi razvoja učinkovitih tretmanskih intervencija u području bihevioralnih ovisnosti	4.64
8.	Specifičnosti tretmanskih programa u području bihevioralnih ovisnosti	4.73
9.	Planiranje intervencija u području bihevioralnih ovisnosti	4.82

Kao i prethodno, **polaznici su vrlo zadovoljni dobivenim znanjima i informacijama** (nijedna prosječna ocjena nije niža od 4.6), a najviše zadovoljstvo (prosječna ocjena 5.0) izražavaju u odnosu na razumijevanje bihevioralnih ovisnosti, obilježja ovisnosti o kockanju, te razumijevanja obilježja ovisnosti o internetu (4.91). Polaznici su se ponovno imali mogućnost osvrnuti na cijelu edukaciju, gdje su dodatno naglašavali zadovoljstvo predavačicama i organizacijom.

Molimo Vas da ovdje navedete ukoliko se imate potrebu osvrnuti na edukaciju u cjelini.

- Odlično osmišljena i prezentirana edukacija. Sve pohvale predavačicama, bile su stručne i zanimljive.*
- Odlično, samo za planiranje tretmanskih intervencija i uključivanje teme u rad treba malo više vremena*
- Hvala na podijeljenom sadržaju i iskustvu. Hvala na dobroj organizaciji.*
- Odlično organiziranje svega! :)*
- Ugodno okruženje, interaktivno i korisno*
- Sve je bilo stvarno super!*

Zaključno, iz prikazanih rezultata jasno je kako su polaznici i više nego zadovoljni provedenom edukacijom, te se iz njihovih odgovora može iščitati i motivacija za dodatnim edukacijama u ovom području.

Aktivnost 8. Prezentacija projektnih aktivnosti i diseminacija rezultata projekta

OČEKIVANI REZULTATI:

o Korisnici i šira javnost informirani su o provođenju i rezultatima projekta, stručna javnost i pružatelji socijalnih usluga raspoložu informacijama o rezultatima projekta, sadržajima i metodama njihovog postizanja (10 objava)

Kao jedan od indikatora uspješnosti u okviru ove aktivnosti naveden je broj od deset objava, no uvidom u Tablicu 22., jasno je vidljivo kako je taj broj uvelike premašen, odnosno, kako su **u okviru projekta i diseminacije rezultata proizašle ukupno 22 medijske objave, gostovanja, te prezentacije na skupovima**. Informativni članci redovito su se objavljivali na mrežnim stranicama Ambidekster kluba, te na njihovim Instagram i Facebook profilima. Osim navedenih medijskih objava, djelatnici Ambidekster kluba na raznim su konferencijama i skupovima predstavili ovaj projekt, kao i putem radijskih gostovanja.

Tablica 22. Popis medijskih objava s ciljem promocije projekta „Najjači stav“

RB.	SURADNJA S MEDIJIMA	TEMA	DATUM OBJAVE	LINK NA OBJAVU	DOSEG OBJAVE
1.	web stranica	Nakon duže stranke, vraća se projekt „Najjači stav“!	22.12.2021.	https://www.ambidekster.hr/hr/novosti/nakon-duze-stranke-vraca-se-projekt-najjaci-stav/	
2.	uživo	Završna konferencija projekta „Mreže za mlade za socijalno uključivanje“ (predstavljanje Ambidekster kluba i projekta – Ivana Buljan Babić i Ivana Nikolić)	04.05.2022.		
3.	Radio Student – emisija	Predstavljanje Ambidekster kluba (gost: Martina Horvat)	19.05.2022.	https://www.mixcloud.com/RadioStudent/hodolica-1952022/?fbclid=IwAR1S1j9JdoDfmSfbbueXhA7J sazUaEn7rVrfXCENlb6WBxs_NlBkYBgzzj4	
4.	web stranica	Provodimo istraživanje u srednjim školama!	27.05.2022.		
5.	web stranica	Predavanje „Bihevioralne ovisnosti i moderno doba - kakva je tu veza?“	01.06.2022.	http://www.ambidekster.hr/hr/novosti/provodimo-istrazivanje-u-srednjim-skolama/	
6.	Facebook	Predavanje „Bihevioralne ovisnosti i moderno doba - kakva je tu veza?“	05.07.2022.		439
7.	Instagram	Predavanje „Bihevioralne ovisnosti i moderno doba - kakva je tu veza?“	05.07.2022.	http://www.ambidekster.hr/hr/novosti/bihevioralne-ovisnosti-i-moderno-doba-kakva-je-tu-veza/	107
8.	Facebook	Analiza podataka za projekt „Najjači stav“	05.07.2022.		300
9.	Instagram	Analiza podataka za projekt „Najjači stav“	05.07.2022.	https://www.facebook.com/905070949638412/posts/3121436348001850	127
10.	YouTube i Radio Kali	Predstavljanje Ambidekster kluba (gost: Ivana Nikolić)	07.07.2022.		
11.	Facebook	DIGITALKS – Zašto svi pričaju o mentalnom zdravlju? (predstavljanje Ambidekster kluba i projekata, posebice Najjačeg stava i rezultate istraživanja) Gost: Ivana Buljan Babić	31.08.2022.	https://www.instagram.com/p/Cfn11P1M7VC/	
12.	Instagram	Edukacija za volontere	26.09.2022.		205

13.	Facebook	Edukacija za volontere	26.09.2022.	https://www.facebook.com/905070949638412/posts/3121585774653574	391
14.	Hrvatski radio	Emisija „Civilno društvo“ o Ambideksteru (gosti: Martina Horvat, Ivana Nikolić i Marina Gale)	05.10.2022.		
15.	Facebook	Sudjelovanje na Godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa u Tuheljskim toplicama (predstavljanje istraživanja – Luka Stanić i Ivana Buljan Babić)	11.10.2022.	https://www.instagram.com/p/CfoS3EZMqFL/	228
16.	Instagram	Sudjelovanje na Godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa u Tuheljskim toplicama (predstavljanje istraživanja – Luka Stanić i Ivana Buljan Babić)	11.10.2022.		128
17.	Instagram	Gostovanje u emisiji na Hrvatskom radiju u emisiji „Civilno društvo“	05.11.2022.	https://www.youtube.com/watch?v=-7F6onKtk-s&t=6s	205
18.	Facebook	Gostovanje u emisiji na Hrvatskom radiju u emisiji „Civilno društvo“	05.11.2022.		415
19.	Instagram	Zahvala volonterima – Međunarodni dan volontera	05.12.2022.	https://www.facebook.com/udrugadrone/vidEOS/476220521048418	99
20.	Facebook	Zahvala volonterima – Međunarodni dan volontera	05.12.2022.		191
21.	Facebook	Promotivni spot s ciljem osvještavanja lokalne zajednice o problemu ovisnosti među mladima	16.12.2022.	https://www.instagram.com/p/Ci-wiTjt_83/	
22.	Instagram	Promotivni spot s ciljem osvještavanja lokalne zajednice o problemu ovisnosti među mladima	16.12.2022.		

Zaključak

Zaključno možemo reći kako je **program „Najjači stav“ postigao postavljene ciljeve i to na vrlo sistematičan i utemeljen način.** Između ostalog, provedena je procjena potreba, povezani ključni dionici u više lokalnih zajednica, identificirani su mladi, roditelji i obitelji u riziku te im je, sukladno njihovim potrebama, pružen tretman. U rad su uključeni volonteri kojima je osigurano mentorstvo i supervizija, a stručnjacima je osigurana i dodatna stručna edukacija.

Štoviše, očekivani rezultati su u velikoj mjeri i premašeni što je i vidljivo iz Tablice 23 u kojem je ponuđen pregled svih aktivnosti, očekivanih te ostvarenih rezultata.

Kao dodatnu vrijednost programa izdvojili bismo činjenicu da su obuhvaćeni različiti korisnici (i mladi i njihove obitelji/roditelji), pružene su intervencije na razini sukladnoj procijenjenoj potrebi (univerzalna, selektivna i indicirana prevencija te tretman) te su sve aktivnosti osmišljene i provedene u skladu sa standardnima učinkovitih i znanstveno-utemeljenih intervencija.

Osvrnemo li se na provedbu programa u proteklom godinama provođenja, uočavamo kako su uvažene sugestije prethodnih evaluacije kada je riječ o sadržaju i obuhvatu programa (više lokalnih zajednica, veći naglasak na rad s obiteljima i umrežavanje).

Nedvojbeno je riječ o kvalitetnom i znanstveno-utemeljenom programu koji adekvatno odgovara na potrebe djece i mladih u riziku te njihovih obitelji, te u okviru kojeg se pružaju intervencije kojih nedvojbeno nedostaje u sustavu usmjerenom ovoj populaciji korisnika. Preporuka je da se program u ovom obliku nastavi implementirati te da se usmjere naporu njegovom širenju i diseminaciji u više lokalnih zajednica.

Tablica 23. Prikaz očekivanih i ostvarenih rezultata u odnosu na svaku evaluiranu aktivnost u okviru projekta „Najjači stav“

AKTIVNOST	OČEKIVANI REZULTAT	OSTVARENI REZULTAT
PROVEDBA ISTRAŽIVANJA POTREBA I RIZIKA MLADIH U LOKALNOJ ZAJEDNICI; ANALIZA PODATAKA; IZRADA IZVJEŠTAJA	Dobiven uvid u potrebe i rizike mladih u lokalnoj zajednici; izrađena studija	Dobiven je uvid u potrebe i rizike mladih u lokalnoj zajednici (na temelju odgovora ukupno 352 učenika iz triju srednjih škola); izrađena je studija (sastavni dio projektne dokumentacije)
INFORMIRANJE MLADIH I NJIHOVIH RODITELJA O MOGUĆNOSTIMA UKLJUČIVANJA U PROJEKT I KORIŠTENJU USLUGA; PREDSTAVLJANJE REZULTATA PROJEKTA DIONICIMA U LOKALNIM ZAJEDNICAMA, UMREŽAVANJE DIONIKA	Mladi i njihovih roditelji informirani su o mogućnostima uključivanja u projekt i korištenju usluga u 4 lokalne zajednice, 2 županije; Dionici (10 ustanova/organizacija) u lokalnim zajednicama informirani su o rezultatima istraživanja i mogućnostima uključivanja u projekt, umreženo je 10 dionika u 4 lokalne zajednice	materijali i informacije o ovom projektu odaslane u ukupno tri grada (Zagreb, Sveti Ivan Zelina i Varaždin) unutar triju županija, te u pet zagrebačkih lokalnih zajednica (Črnomerec, Trnje, Dubrava, Granešina i Sesvete) 10 dionika je dobilo informaciju
IDENTIFIKACIJA I SELEKCIJA MLADIH U RIZIKU ZA TRETMAN, PRIPREMA MLADIH I OBITELJI ZA SUDJELOVANJE U PROGRAMU TRETMANA	Formirane su tretmanske skupine korisnika prema zadanim parametrima (20 mladih u korisničkim skupinama), sa svakom obitelji obavljeno je minimalno tri sata individualnog informiranja i savjetovanja.	za potrebe selekcije korisnika, koristio upitnik kojim se procjenjuju različiti aspekti funkcioniranja korisnika te da je na temelju stručne procjene isti potom i upućen u adekvatan modalitet tretmana (eventualno i njegova/njezina obitelj).
IDENTIFIKACIJA VOLONTERA U SUSTAVU SOCIJALNE PODRŠKE ZA SVAKOG KORISNIKA U TRETMANU; ODRŽAVANJE TRENINGA ZA VOLONTERE; MENTORSKI I SUPERVIZIJSKI SASTANCI	10 volontera u sustavu podrške korisnicima unaprijedili su kompetencije za pružanje psihosocijalne podrške; Volonteri su uključeni i aktivno djeluju u sustavu socijalne podrške za korisnike, volonteri su informirani o svojoj ulozi i zadacima te na dobrovoljnoj osnovi uključeni u projekt (10 volontera).	Ukupno je devet volontera educirano za provedbu preventivnih radionica „Najjači stav“, ukupno 18 volontera educirano za navedenu volontersku poziciju (mentori u sustavu socijalne podrške) održano 20 h mentorskih susreta održano 20 h supervizijskih susreta

<p>PROVEDBA TRETMAKOG PROGRAMA ZA MLADE U RIZIKU "NAJJAČI STAV"</p>	<ul style="list-style-type: none"> o 20 mladih u riziku te 35 roditelja dobilo je psihosocijalnu podršku; o 6 obitelji uključeno u obiteljsko savjetovanje; o 30 roditelja uključeno u savjetovanje. 	<p>GRUPNI TRETMAN:</p> <p>23 mladih iz Agronomске škole Zagreb sudjelovalo u grupnom tretmanu. Po završetku, njih četvero uključeno je u individualni savjetodavni rad.</p> <p>INDIVIDUALNI TRETMAN:</p> <p>14 mladih je sudjelovalo u individualnom tretmanu</p> <p>OBITELJSKO SAVJETOVANJE:</p> <p>13 obitelji uključeno u obiteljsko savjetovanje</p> <p>+ 24 roditelja uključena u savjetovanje</p>
<p>PROVOĐENJE PSIHO-EDUKACIJSKIH RADIONICA ZA MLADE IZ OPĆE POPULACIJE</p>	<p>300 mladih iz partnerskih i suradničkih škola je sudjelovalo u psiho-edukativnim radionicama:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stekli veću razinu vještina za odolijevanje socijalnom utjecaju - unaprijedili razumijevanje i vlastitih emocija i pospješili strategije za nošenje s emocijama - procjenjuju dobrobiti za svoje mentalno zdravlje - iskazuju visoku razinu zadovoljstva provedenim radionicama 	<p>Preko 400 mladih sudjelovalo u psiho-edukativnim radionicama, od čega ih je 387 ispunilo evaluacijski upitnik.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Većina ih je stekla veću razinu vještina za odolijevanje socijalnom utjecaju - Većina unaprijedila razumijevanje i vlastitih emocija i pospješili strategije za nošenje s emocijama - Većina procjenjuju dobrobiti za svoje mentalno zdravlje - Većina iskazuje visoku razinu zadovoljstva provedenim radionicama
<p>STRUČNO USAVRŠAVANJE I PODRŠKA IZVODITELJIMA I DJELATNICIMA IZ PARTNERSKIH ORGANIZACIJA</p>	<p>Pružatelji socijalnih usluga (8) su stekli nove vještine te su osnažili kompetencije za stručni rad s korisnicima, razmijenili su znanja i iskustva, ostvareno je uzajamno učenje (10 sati edukacije)</p>	<p>Održana dvodnevna edukacija. Evaluaciju ispunilo 11 polaznika i svi izražavaju i visoku subjektivnu dobrobit i korisnost edukacije, kao i zadovoljstvo svim aspektima iste.</p>
<p>PREZENTACIJA PROJEKTNIH AKTIVNOSTI I DISEMINACIJA REZULTATA PROJEKTA</p>	<p>Korisnici i šira javnost informirani su o provođenju i rezultatima projekta, stručna javnost i pružatelji socijalnih usluga raspolažu informacijama o rezultatima projekta, sadržajima i metodama njihovog postizanja</p> <p>Indikatori uspješnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 10 vijesti, priloga i tekstova na mrežnim stranicama 	<p>Korisnici i šira javnost informirani su o provođenju i rezultatima projekta, stručna javnost i pružatelji socijalnih usluga raspolažu informacijama o rezultatima projekta, sadržajima i metodama njihovog postizanja</p> <p>22 medijske objave, gostovanja, izlaganja na konferencijama</p>

III

Recenzija preventivnih i tretmanskih grupnih radionica "Najjači stav" namijenjenih učenicima srednjih škola

Grupne preventivne i tretmanske radionice opisane u priručniku nastale su u okviru projekta „Najjači stav“ usmjerenog na razvijanje intervencija u suzbijanju i sprečavanju pojave ovisnosti i drugih rizičnih ponašanja djece i mladih. Namijenjene su prvenstveno adolescentima, učenicima srednjih škola koji su prepoznati u skupini mladih s rizičnim ponašanjima i/ili odrastaju u okruženjima i okolnostima pojačanih rizika na njihovo mentalno zdravlje.

Prednost i posebna vrijednost ovog preventivnog programa proizlazi iz načina na koji su osmišljene grupne radionice i odabrane teme. Naime, osmišljavanju i izradi radionica prethodila je provedba opsežnog i sveobuhvatnog istraživanja u kojem je sudjelovalo 352 učenika i učenica tri zagrebačke srednje strukovne škole, a kojim su se nastojala utvrditi iskustva djece, rizični i zaštitni individualni i okolinski faktori te procijeniti potrebe samih korisnika u vidu njihova osnaživanja i jačanja mentalnog zdravlja. Teme za četiri preventivne radionice odabrane su i izdvojene direktno pitajući korisnike (adolescente koji su ujedno i korisnici projekta) o njihovim iskustvima, kako su, koja su njihova (neugodna) iskustva i što im treba. Na taj način je postignut proaktivniji i kvalitetniji odgovor na potrebe mladih te osmišljavanje ciljanih aktivnosti koje će te potrebe i zadovoljiti.

Program Najjači stav predviđa četiri preventivne i osam tretmanskih radionica kroz koje se obrađuju teme proizašle direktno iz ispitivanja potreba mladih. Teme preventivnih radionica odnose se na destigmatizaciju mentalnog zdravlja, prepoznavanje emocije i osvještavanje njihove uloge u prilagodbi na svakodnevne situacije, utjecaj misli na emocije i vršnjački pritisak. Kroz tretmanske radionice dodatno se podrška usmjerava na osnaživanje načina suočavanja u stresnim situacijama, jačanje komunikacijskih vještina, odupiranje vršnjačkom pritisku i rješavanje sukoba. Predviđene teme u preventivnim i tretmanskim radionicama se međusobno nadovezuju i naslanjaju jedna na drugu, a način rada uključuje kraća predavanja i podučavanje te iskustveno učenje i uvježbavanje određenih vještina. Na taj način optimiziraju se uvjeti za učenje, a učenicima se nudi prilika za stjecanje novih znanja kao i prilika za stjecanje uvida i osvještavanje osobnih načina reagiranja, čime se otvara novi, produktivniji prostor za promjenu stavova i ponašanja. Značajan prostor u radionicama posvećen je razgovoru o emocijama i razumijevanju njihove važnosti i uloge za našu svakodnevnu prilagodbu, što vidim kao direktan odgovor na prepoznatu teškoću o kojoj su mladi izvještavali kroz istraživanje. Rezultati i odgovori pokazuju da je upotreba interneta najproblematičnija u području regulacije emocija kao i značajna količina vremena koju provedu u internetskim aktivnostima, što je

sigurno u određenoj mjeri potaknuto pandemijskim iskustvima kojima smo bili izloženi zadnje dvije do tri godine. Sadržaji koji se obrađuju kroz radionice pružaju mladima osvještavanje i učenje zrelijih i učinkovitijih načina nošenja s emocijama osobito onim neugodnim od kojih prirodno imamo potrebu distancirati se, pobjeći i umanjiti ih.

Razrađene aktivnosti u okviru radionica, dobro osmišljene vježbe i prateći edukativni materijal pripremljen za pojedine radionice koristan i pristupačan alat za stručnjake u ulozi provoditelja preventivnog i tretmanskog programa biti će im biti dobra podrška u otvaranju i obradi značajnih tema koje ovaj ciklus radionica predviđa, a koje su dio svakodnevnog iskustva, poteškoća i izazova s kojima se adolescenti susreću.

Opisane radionice na način kako su zamišljene mogu dobro funkcionirati kao intervencija u okviru univerzalne (primarne) prevencije namijenjene svim učenicima, ali i kao vid tretmanske intervencije u školskom okruženju s učenicima i razredima u kojima se prepoznaje veća razina rizika po mentalno zdravlje učenika, prisutnost problema u ponašanju (poput eksperimentiranja i povećane upotrebe sredstava ovisnosti, anksioznih poremećaja, prkošljivog ponašanja...) ili teškoća u funkcioniranju razrednog kolektiva i slabe povezanosti.

Uzimajući u obzir sve navedeno, toplo preporučam korištenje i provedbu preventivnih i tretmanskih grupnih radionica „Najjači stav“.

Ivana Čosić Pregrad,
klinička psihologinja

O Ambidekster klubu

Ambidekster klub je nevladina i neprofitna udruga koja od 2003. godine svojim djelovanjem kroz inovativne programe i projekte te stručne intervencije temeljene na principima sudjelovanja samih korisnika kao i dionika iz društvene zajednice želi doprinijeti kvalitetnijem životu mladih osoba u hrvatskom društvu. Programi i projekti provode se na nacionalnoj razini uz uključivanje dionika iz Hrvatske i Europske unije s fokusom djelovanja u istočnom dijelu grada Zagreba.

Naziv Ambidekster⁴ klub jest metafora za cjeloviti i integrirani pristup korisnicima, pri čemu se članovi i razvoj organizacije oslanja na etiku participacije i ekologiju odnosa u lokalnoj zajednici. U sustavu formalnog školovanja, u većoj mjeri se koriste metode izobrazbe koje potiču razvoj sposobnosti lijeve moždane hemisfere, kao što su primjerice analitičnost, razločnost i dosljednost, dok se u sustavima temeljenim na inovaciji, istraživanju i kolaborativnom učenju i dijalogu više razvijaju sposobnosti desne moždane hemisfere koje omogućavaju razvoj kreativnosti i inovativnosti, emocionalne svjesnosti i društvene osviještenosti u pojedinca.

Misija Ambidekster kluba je pridonositi zaštiti ljudskih prava, socijalnom uključivanju i podizanju kvalitete života pojedinca i skupina, posebice skupina djece i mladih izloženih riziku od socijalnog isključivanja kao što su djeca i mladi s problemima u ponašanju te drugih skupina djece i mladi s manje mogućnosti koji nailaze na prepreke u socijalnom uključivanju.

Kako bi doprinijeli ostvarenju misije i vizije, u Ambidekster klub pruža socijalne usluge kroz različite preventivne i tretmanske programe i stručne intervencije. Preventivni programi provode se u suradnji sa školama, uz odobrenje Ministarstva znanosti i obrazovanja i Agencije za odgoj i obrazovanje. Različiti programi radionica, ali i drugih oblika stručnih intervencija provode se na “iskustven način”, metodama i tehnikama koje sadržaj programa čine zanimljivim djeci i mladima. Provođenje preventivnih programa pridonosi osnaživanju djece i mladih za suočavanje sa životnim teškoćama vezanim uz različita područja života kao što su međuljudski odnosi, kvalitetna komunikacija, zdravi stilovi života, nenasilno i prosocialno ponašanje.

⁴*ambidekster lat. ambidekster = dešnjak u obje ruke, čovjek koji se jednako lako služi i desnom i lijevom rukom